

הישיבה המאתיים-ותשעים-ואחת של הכנסת השתיים-עשרה

יום שני, כ"ב באייר התשנ"א (6 במאי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הכנסת אברהם שוחט; הצעת חוק מימון מפלגות (סייג), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם שוחט; הצעת חוק שוויון בתקציבי חינוך, התשנ"א — 1991, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (פדיון מניה של חבר אגודה שיתופית לתחבורה), התשנ"א — 1991, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק להגברת תעסוקה (הקדמת גיל פרשה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק העונשין (תיקון) — הריגה וניסיון לרצח של בן משפחה), התשנ"א — 1991, מאת חבר הכנסת אברהם בורג.

עוד הונחה על שולחן הכנסת הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: דלקת קרום המוח. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי: הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת: לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991; הצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991. לדיון מוקדם — הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון) — איסור תרומות מחוץ-לארץ), התשנ"א — 1991, מאת חבר

ב. שאלות ותשובות

הקודש הנמצא בבית-הכנסת "שערי תורה" בנווה-שלם שבדרום תל-אביב.

2. הואיל והמקום היה פרוץ, ולא קיבלו כל רשות להיכנס אליו מועד ההקדש שברשותו נמצא בית-הכנסת, ייתכן שהצלמים חדרו לתחום בית-הכנסת שאינו שלהם וצילמו את ארון הקודש, אך לא ידוע אם האיש המוצב בארון צולם במקום או שנעשה כן פוטומונטז'.

המועצה הרחבת תיקנה את גג בית-הכנסת וסגרה את שעריו אחרי שנת 1983. מכל מקום, הפעולה, אם נעשתה, נעשתה ללא נטילת רשות.

3. מהאמור בתשובות על שאלות מס' 1 ו-2 נראה כי ייתכן שנעשתה כאן הסגת גבול, אך אין הדבר ודאי.

4. אכן נראה לכאורה שיש כאן פגיעה ברגשי דתומוסרות, שהיא עבירה על סעיף 173(1) לחוק העונשין, התשל"ז — 1977. המשרד לענייני דתות פנה לפרקליטות המדינה בעניין זה בעקבות השאלתא של חבר הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי: תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה דיין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה): כבוד השר, אם אכן היתה כאן הסגת גבול, האם משרדך מתכוון להגיש איזו תלונה או לפתוח חקירה במטרה בנושא, כדי שלא יחזרו לעשות מעשים כאלה במקומות אחרים? אולי יש גם במקומות אחרים בתי-כנסיות עוזבים וינצלו את המקומות לצורכיהם.

היו"ר ד' שילנסקי: השר לענייני דתות ישיב על שאלות. כבוד השר, בבקשה.

3389. פגיעה בערכי קודש

חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות כיום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

עיתון "הארץ" מיום 31 בינואר 1991 מדווח על צילום שפורסם בגיליון "סטודיו", העוסק ב"אמונה, יהדות ואמונות". בעיתון מתפרסם תצלום של בית-הכנסת "שערי תורה" בנווה-שלם בתל-אביב, ובמסגרת ה"אמונות" נראה אדם מעורטל בתוך ארון הקודש — רצ"ב צילום הידיעה.

ברצוני לשאול:

1. האם תהיה מוכן לבדוק אם האמנים פעלו בפועל בתוך בית-הכנסת?

2. אם כן — מי התיר להם זאת?

3. האם נעשתה כאן הסגת גבול?

4. אם מדובר במעין פוטומונטז', האם יש כאן פגיעה ברגשות הציבור? אם כן — כיצד יפעל משרדך?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. ייתכן שפעלו. בית-הכנסת "שערי תורה" עמד חרב ופרץ עד שנת 1983, והצילום שבתמונה אכן מתאים לארון

ל"קו הירוק" היה בשנת הלימודים התשמ"ט 6,481 תלמידים, ובשנת הלימודים התש"ן — 6,768 תלמידים.

3452. ועדה למינוי קאדים מדיה

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את השר לענייני דתות ביום י"ח באייר התשנ"א (2 במאי 1991):

כנס הוועדה למינוי קאדים מדיה נדחה כבר פעמים מספר.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נדחה הכנס הנ"ל?

2. מדוע נקראת הוועדה "ועדת מינוי" ולא "ועדת בחירה"?

3. האם ייקבע מועד קרוב וסופי לכינוס הוועדה לבחירת קאדים מדיה, ואם כן — מתי?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

1. צורך חבר הכנסת הנכבד, כינוס הוועדה נדחה פעמים מספר מסיבות מוצדקות. הדחייה האחרונה נעשתה לפי בקשת חברים דרוזים, בשל טענה שהשעה שהיתה אמורה להתכנס בה — 16:30 — היתה מאוחרת מדי עבורם.

2. שם הוועדה הוא אכן "ועדת מינויים" ולא "ועדת בחירה", זאת בהתאם להגדרה בסעיפים 10 ו-11 של חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ג—1962.

3. המשרד לענייני דתות פועל לקידום הנושא, ואני מקווה שבעתיד הלא רחוק אכן תכונס הוועדה.

עם זאת, עלי להדגיש, למען הסר ספק, כי לעניין זה אין ולא כלום עם עבודת בתי הדין הדתיים הדרוזיים, שהיא תקינה לחלוטין.

אציין לדוגמה כי בשנת 1990 הוגשו לבית הדין 240 תביעות, ובבית הדין סיים בשנה האמורה את דיוניו ב-239 תביעות. זאת ועוד: אני נמצא בקשר עם שר המשפטים, שאף הוא חבר הוועדה, כדי לחפש כמשותף את הדרך הנאותה ביותר לקידום העניין, וכאמור, אני מקווה כי תימצא הדרך בעתיד הלא רחוק לכנס את הוועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב ראש, כבוד השר, אני בקשר כמעט יומיומי ומתמיד עם שאר חברי הוועדה מקרב העדה הדרוזית. מרובם שמעתי שהם תומכים על הדחייה. לא שמעתי מאיש שהוא פנה בבקשה לדחיית כינוס הוועדה. יכול להיות שלגבי המועד של 16 באפריל היתה פנייה של מישור, של חבר הוועדה מכפר מע'אר, אבל זה לא מצדיק את הדחייה שהיו לפני כן, בעבר.

השאלה העומדת היום היא: מתי יתקיים כינוס הוועדה למינוי קאדים מדיה? כדאי לקבוע מועד ולגמור עם הבעיה הזאת, שלצערי מעסיקה רבים.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך על השאלה הנוספת. כפי שאמרתי, אני בקשר עם שר המשפטים, שהוא חבר הוועדה. הוא מצדו העלה כמה עניינים בנושא. רק לפני ימים מעטים נפגשנו, ואני מקווה,

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
היתה פנייה לפירקליטות בעניין זה, ואנו מצפים לתשובה.

מרדכי גור (המערך):
האם אומרים בתי-כנסת או בתי-כנסיות?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
בתלמוד אתה מוצא את הביטוי בתי-כנסיות ובתי-מדרשות.

היו"ר ד' שילנסקי:
אומנם אין שאלה נוספת למי שלא שאל, אבל כדי להרבות חוכמה ותורה תמיד מותר לשאול שאלה, ועל כך תמיד מברכים. אני מודה לך על השאלה הנוספת.

3399. תלמידי ישיבות מעבר

ל"קו הירוק"

חבר הכנסת רע' כהן שאל את השר לענייני דתות ביום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

בספר התקציב של משרד הדתות, חוברת י"ג, עמ' 93, מופיעה טבלה המציגה את מספר התלמידים לפי סוג הישיבה בשנים התשמ"ה — התשמ"ט. בסוג ישיבה "מעבר לקו הירוק" מצוין מספר התלמידים בשנים התשמ"ה עד התשמ"ח, ועד ככלל, ובשנים התשמ"ט והתש"ן מצוין הסימן — — —.

ברצוני לשאול:

1. האם פירוש הסימן הוא אפס, כלומר — אין תלמידי ישיבה מעבר ל"קו הירוק"?

2. אם כן — מדוע בחוברת י"ג, עמ' 92, מופיעה טבלה של תעריף חודשי בש"ח לתלמיד בקטגוריה "מעבר לקו הירוק", שאינה קיימת כלל?

3. אם לא — מדוע לא ציין משרד הדתות את מספר התלמידים בישיבות מעבר ל"קו הירוק"?

4. כמה תלמידי ישיבה למדו מעבר ל"קו הירוק" בשנים התשמ"ט והתש"ן?

חשובת השר לענייני דתות א"ח שאקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שלילי. יש תלמידי ישיבות מעבר ל"קו הירוק".

2. במחלקת הישיבות במשרדנו נקלטה לאחרונה תוכנת מחשב חדשה העוברת על-פי מיון תלמידי הישיבות לסוגיהם, על-פי דרגות תעריף — מתיבתא, ישיבה גבוהה, ישיבת הסדר, כולל וכדומה, ולא על-פי האזורים הגיאוגרפיים שבהם ממוקמות הישיבות.

הקטגוריה "מעבר לקו הירוק" נרפסה בספר התקציב השנה, כנראה בטעות, בהעתקה מאשחקד.

3. על-פי האמור לעיל בתשובות על שאלות 1 ו-2: אין לכך כל משמעות מעשית, היות שתוכנת המחשב, כאמור, מסווגת תלמידי הישיבות על-פי דרגות תעריף.

4. מספר התלמידים שהיו רשומים בעבר כתלמידים "מעבר לקו הירוק" כלל רק תלמידי ישיבות גבוהות. תלמידים בסוגים אחרים של מוסדות התורה, גם כאלה שמעבר ל"קו הירוק", נכללו במספר התלמידים הכולל שבאותו סוג מוסד. מספר התלמידים הכולל בכל סוגי מוסדות התורה מעבר

בעזרת השם, שבקרב ייעשה הכול לכינוס הוועדה. יש כמה קשיים, אני מקווה שנתגבר עליהם.

הי"ר ד' שילנסקי:
אני מודה לך להודותי.

ג. שאלות בעל-פה

הי"ר ד' שילנסקי:

סגן השר לאיכות הסביבה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 440 מאת חבר הכנסת אריה גמליאל בנושא: התקפות יתושים. חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה.

הי"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני סגן השר, המזבלה העירונית הממוקמת בכביש גהה, ליד צומח-מסובים, גורמת לסבל רב, בעיקר לדרום תל-אביב, בשעות הלילה. לא רק יתושים, גם ריחות קשים מגיעים אלינו עם הרוח בלילה. ואתה מכיר את הנושא ומטפל בנושא. אבל לצערי, אנו ממשיכים לסבול, והדרך היחידה למנוע את הריחות הרעים ואת היטושים היא לאטום את כל הבית, ואז חם מדי. מה אתה עושה בקשר למצב מזיק ופוגע זה, כאשר הפגיעה היא באוכלוסייה גדולה מאוד, אוכלוסייה דוממת שלא יושבת כאן, בכנסת, ולא יכולה להעלות את הנושא?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

הסמכויות בנושא ההדברה הועברו אלינו לפני חודש, עדיין לא הגיעו אפילו הרכבים ממשרד הבריאות, ומנכ"ל המשרד הקים צוות מקצועי שיקבע נהלים, גדרים פעולה, סוגי החומרים, וכל הנושא הזה יקבל טיפול רציני ביותר.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת אלי בן-מנחם, לפני כשנתיים הסתיימה ישיבה חשובה בנושא המזבלות, לא רק במקום שאתה ציינת, אלא החל מנתניה — שם יאוכלסו בעוד חודש דירות במרחק של 300 מטר ממזבלה, וריחות מערביות יביאו ממנה לסלון ריחות לא נעימים — והמשך בחדרה, בהרצליה, בסגולה — שלא מתאימה לעם סגולה — וההר הגדול בחיירה. כל הנושא הזה יטופל. אתמול הייתי עד שעות אחר-הצהריים בבית-גוברין, בפגישה עם המועצה האזורית, לטיפול בנושא. הודעתי לראשי הרשויות, שמנובמבר בשנה הבאה לא נרשה להם, ונוציא צו האוסר עליהם לזרוק אשפה במקומות אלה. אני מקווה שעד אז נמצא את המקומות החלופיים, ובעזרת השם ובטיפול נמרץ שנעשה, אני מקווה שבתוך שנה נוכל לחסל את כל ההרים האלה, הרי הזבל המזהמים, אחת ולתמיד.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אדוני סגן השר. חברי הכנסת, יש לנו פה תקלה קטנה בסדר-היום. לפי הסדר צריך להשיב שר המשפטים על שאלות. שר המשפטים, בדרך כלל, אני רוצה לציין, מדיק, ועתה הוא איננו. אני שומע שהעוורים שלו פה. איני יודע להסביר את התקלה. אבל אנחנו איננו יכולים להפסיק את הישיבה. אם כך, ניגש לסעיף הבא, ונחפש עצה, אולי נאפשר לו להשיב אחרי תחילת הדיון בסעיף הבא.

ד. יחסי ישראל — ארצות-הברית *

הי"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: יחסי ישראל — ארצות-הברית.

יפתח את הדיון חבר הכנסת חיים רמון. הוקצתה שעה אחת לדיון.

440. התקפות יתושים

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, בתקופה האחרונה אירעו מקרים מספר שבהם ילדים נפגעו קשות על-ידי עקיצות יתושים. ידוע שריכוז יתושים נובע מזיהום ומהזנחה.

ברצוני לשאול:

1. כמה מקרים כאמור אירעו עד כה?
2. מה עושה המשרד לאיכות הסביבה למיגור מוקד הסכנה?
3. מי אחראי לתחום זה?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

אדוני היושב-ראש, 1. המשרד לאיכות הסביבה לא מקבל דיווחים באשר למספר המקרים שטופלו במוסדות בריאות עקב עקיצת יתושים. גם לא ידוע לנו שמידע כזה אכן נאסף. בנושא זה יש לפנות למשרד הבריאות.

2 — 3. מפגעי יתושים נוצרים כתוצאה מדגירת מוקדי יתושים במקומות מים עומדים. דבר זה נכון הן לגבי מקומות גדולים והן לגבי מקומות קטנים. בכלל זה דודי מים פתוחים הנמצאים על גדות הכתים. על-כן כל אדם צריך לדאוג לסילוק מקומות אלה מקרבתו, אם על-ידי ניקוז ואם על-ידי כיסוי.

מעבר לכך, על הרשות המקומית מוטלת האחריות לטפל במטרדי יתושים בתחומה על-ידי ניקוז והדברה במקרה הצורך.

מאחר שהנושא הועבר לאחריות המשרד לאיכות הסביבה רק לאחרונה — הפיקוח, כמובן — אנו מנסים לגבש דרכי פעולה יעילות לטיפול בבעיה. עם זאת, ברור כי הטיפול המונע הוא פשוט יותר, והוא ניקוז נכון.

המשרד מקיים ניטור של הבעיה ומאחר מוקדים שיש לטפל בהם.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש שאלה נוספת, חבר הכנסת גמליאל?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא.

אשר לדברים האחרים שלך, שאני מאפשר פגיעה מתמשכת, הרי אני חולק על דעתך, אבל לא כאן המקום להתווכח אתך.

בבקשה, אדוני השר מילוא.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, מבחינת הסדר התקן בכנסת וההערה שנאמרה, בצדק, על-ידי חבר הכנסת רמון, אני מציע ליושב-ראש שהדיון בנושא הזה יידחה למעמד שבו יהיה מי שישב — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אילו שמעתי תמיכה בהצעתך, הייתי שוקל אותה, אבל שמעתי קריאות מחברי הכנסת שאינם מסכימים. אני לא רוצה לעשות זאת בניגוד לרצון חברי הכנסת. בכל אופן, אשוחח על כך עם כבוד ראש הממשלה. חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול חזר שרון — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי, אני רוצה להשיב לך על נקודה נוספת. אתה קישרת זאת עם הפגיעה בכבודו של השר שרון — אלה שני דברים נפרדים. הדברים הפנימיים שבינינו הם עניין אחד; עניינים שבינינו לבין ארצות חוץ הם דבר שני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ואתה הלכת לשם בתפקיד יושב-ראש הכנסת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשי לי, לכן גם בנושא זה לא אכנס לדיון, רק אניגד לך שאני רואה בזה שני דברים נפרדים.

מרדכי גור (המערך):

גם אני. ובעניין כבוד הכנסת — אני חושב שזה חשוב יותר.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להפוך את הדיון כרגע לדיון על הכנסת, אבל בהחלט ראוי היה לקיים בהקדם האפשרי דיון על היחסים בין הממשלה לבין הכנסת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול חזר שרון מארצות-הברית. השר שרון, בניגוד לקבלת הפנים בממשל האמריקני, זכה לקבלת פנים חמה ואוהדת. אני חושב שהממשל האמריקני נהג לא בתבונה ולא בשכל כאשר פגע בכבודו של השר שרון. אני חושב שזאת היתה טעות. לא היה צריך לנהוג כך. אבל, אותו השר שרון, הדבר הראשון שהוא עשה כאשר הוא ירד מכבש המטוס היה פתיחה של מסע הסתה, שטנה והתרת דם כנגד מייצגי ציבור לגיטימי במדינת ישראל. הקביעה הנוראה הזאת, כאילו מי שמציג עמדה שונה מעמדת הממשלה הוא בבחינת "קומנדו של מסיתים", "קומנדו של מלשינים" — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא אמר זאת בארץ, מעל בימת הכנסת.

אליקים העצני (התחיה):

— — — זה מעשה מגונה מאין כמותו.

חיים רמון (המערך):

רבותי חברי הכנסת, כנראה חלק מהבית הזה איננו מבין שכמדינה דמוקרטית יש זכות לגיטימית בארץ ובחוץ-לארץ

מרדכי גור (המערך):

אולי נדחה את הדיון עד שיהיו פה שרים שיענו?

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי לעתים קרובות טענות לשרים שלא נמצאים במועד. אבל לאו דווקא במקרה זה, כי הניסיון שלי מראה ששר המשפטים באמת מכבד את הכנסת, תמיד מגיע בזמן. אולי אחרי דברי הפתיחה נאפשר לשר המשפטים להשיב על שאלות. יש בסך הכול ארבע שאלות לשר המשפטים. אחרי דברי הפתיחה של חבר הכנסת חיים רמון נאפשר לשר המשפטים לענות על ארבע השאלות. בבקשה, חבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הייתי שמח לפתוח את הדיון בנושא של יחסי ישראל — ארצות-הברית, אבל אינני פטור מלפתוח בנושא של יחסי הממשלה והכנסת. אדוני היושב-ראש, גם על הנושא של יחסי ישראל — ארצות-הברית, וגם על הנושא הנספח לנושא הזה — משלחת השמאל לארצות-הברית — אף לא אחד משרי הממשלה מונה להשיב על ההצעות האלו ולהשתתף בדיון. הדבר הזה מאפיין, לצערי, את הזלזול המוחלט של ראש הממשלה ושל הממשלה בכנסת.

שרה דורון (הליכוד):

אתה פנית ושאלת?

חיים רמון (המערך):

אני פנית ושאלתי את השר מילוא, האם הוא משיב, והשר מילוא אמר לי: לא, הוא איננו משיב. כיררתי את העניין, חברתי, חברת הכנסת דורון.

שר המשטרה ר' מילוא:

לצערי הרב, חבר הכנסת חיים רמון, אתה צודק.

חיים רמון (המערך):

זהו.

אני פונה ליושב-ראש לשים קץ לזלזול הזה. אני אומר: אילו רצינו לנהל את הכנסת כמו שצריך, היינו צריכים, לאות מחאה, לנעול את הישיבה הזאת, לא לקיים אותה ללא שר משפטים. אני כבר לא מצפה שהממשלה תבוא, אבל שר אחד לא יכול להשיב?

אברהם שוחט (המערך):

חבר הכנסת חיים רמון, הנושא הוא "שולי".

חיים רמון (המערך):

על מה אנחנו מדברים, אדוני היושב-ראש, על איזה נושא שולי? על נושא חסר ערך?

אני מתפלא, אדוני היושב-ראש, על שאינך נזעק ועל שאתה מוחל יסורים על הפגיעה המתמשכת הזאת בכנסת. הפגיעה הזאת בכנסת חמורה לא פחות מהפגיעה בכבודו של השר שרון בארצות-הברית. לדעתי, היא חמורה עוד יותר, כי היא יורדת לשורש חיינו הדמוקרטיים במדינת ישראל. ואני פונה אליך, אדוני היושב-ראש, לפעול בנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי לענות לך. רק עכשיו אני שומע, שכנושא זה של יחסי ישראל — ארצות-הברית לא נקבע שר בממשלה שיענה על ההצעה. אני מצטרף לדברי אי-שביעות הרצון שלך בנושא הזה, ואני אדבר על כך עם ראש הממשלה.

לבטא עמדה פוליטית, שמותר ללכת לכל מקום. אם לא כן, למה תאפשר לי להתראיין ב־CNN — — —

שרה דורון (הליכוד):

שום חבר פרלמנט דמוקרטי לא עשה — — —

חיים רמון (המערך):

חברת הכנסת שרה דורון, תיכף אגיד לך משהו על חברי פרלמנט. את מיתממת.

אליקים העצני (התחיה):

למסור לממשלה זרה מספרים, נתונים — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עד הערב הוא יחזור על הדברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

נא לאפשר לחבר הכנסת רמון לדבר.

חיים רמון (המערך):

שאנחנו, אנשי האופוזיציה, מתראיינים פה יום־יום, שעה־שעה, ל־CNN, ל־BBC, ל־CBS, ל־ABC, לכל העולם, ואנחנו אומרים את דעתנו? זה מיועד לקהל הישראלי? אולי גם תאסרו עלינו זאת?

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה בסדר? זה חמור באותה מידה — — —

חיים רמון (המערך):

ודאי, חבר הכנסת לנדאו, מה אתם רוצים, שכל הכנסת, שכל עם ישראל יצטייר בפרצוף של השר שרון הטוב שלכם?

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, לא ייתכן שאתה תעמוד, ועוד עם יד אחת בכיס, באמצע האולם, ותקרא קריאת ביניים. גם זה לא בסדר.

חיים רמון (המערך):

יש ציבור בארץ, שהוא מיעוט, ולא קטן, כמחצית מהעם, שחושב שאם עזה תהיה חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל זה יהיה אסון, שחושב שזה איום על קיומנו כאן, כמדינה יהודית ודמוקרטית, ואחם לא רוצים לתת לו להתבטא?

עוזי לנדאו (הליכוד):

איפה?

חיים רמון (המערך):

בכל מקום. אסביר לך, חבר הכנסת לנדאו.

אברהם בורג (המערך):

איפה שאתה — — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, בברית־המועצות — תקשיב טוב — לא של היום, אבל של לפני כמה שנים, היה חוק נגד הכפשת פני המולדת, שלפיו תעמולה אנטי־סובייטית אסורה. כל מי שדיבר עם עיתונאי זר בברית־המועצות ודיבר נגד השלטון ונגד המשטר — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה אתה משווה? בימי הפרץ היו מלשינים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, את קריאת הביניים שלך כבר קראת בעמידה עם יד בכיס, עכשיו אתה ממשיך בישיבה? עכשיו הידיים שלך פנויות ואתה יכול לדבר גם עם הידיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הדמוקרטיה נרמסת.

חיים רמון (המערך):

אודה לכם מאוד אם תיתנו לי לדבר, לפחות בכנסת. הכנסת היא במדינת ישראל, לפחות פה תנו לי לדבר. תודה רבה. די שאתם רוצים לסתום את הפה בחרץ־לארץ, אל תסתמו את הפה כאן.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

רחמנות. עוד מעט אויל דמעה עליכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו על סף טרגדיה של הזלת דמעות, כואב נמשך ברוח טובה. אפשר להתווכח ולהביא דברים ברוח תרבותית וברוח טובה, גם דברים שחלוקים עליהם.

חיים רמון (המערך):

חברי מן הליכוד, הייתם הרבה שנים באופוזיציה, מנהיגים שלכם לא נסעו לארצות־הברית?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אספר לך מה עשה בן־גוריון — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא.

שרה דורון (הליכוד):

לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, אתה שאלת שאלה. אל תשאל שאלות.

חיים רמון (המערך):

זו שאלה רטורית.

לא נסעו חברי כנסת מן הליכוד? בגין לא סירב בארצות־הברית?

ראובן ריבלין (הליכוד):

נגד המפלגה הבולשביקית — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברים, אתם תוכלו להשתתף בדיון ולהשמיע את דעתכם.

חיים רמון (המערך):

חברי הכנסת מן הימין הקיצוני — אני לא יודע מה זה, כל הימין בעיני דומה — לפני שהם היו חברים בממשלה הם היו אסירי ציון? הם לא יצאו לארצות־הברית? הם לא יצאו לעולם? רק לפני שנה, שנה וחצי, לא הציגו את עמדותיהם?

עוזי לנדאו (הליכוד):

נגד המדינה?

חיים רמון (המערך):

לדעת, מי שרוצה לספח את עזה הוא נגד המדינה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא.

חיים רמון (המערך):

כן. אתה לא תקבע מי המדינה. אתה לא תהיה קומיסר של טובת המדינה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כאשר שאלו את בגין בתוכנית CNN — נוכח פני האומה — כאשר הוא היה ראש האופוזיציה, הוא אמר — — —

חיים רמון (המערך):

אתה לא תקבע מה היא טובת המדינה, חבר הכנסת לנדאו. טובת המדינה היא לא מה שאתה חושב.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת לנדאו וריבלין, קריאת ביניים לגיטימית, אבל לא נאום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

תלך לבחירות ותאמר שאתה רוצה מדינה פלשתינית. תשיג רוב מוחלט.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו לא השאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת ראובן ריבלין ורן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תחזיק את השר שרון במעצר בית.

חיים רמון (המערך):

חברי הכנסת מן הימין יצאו והציגו עמדות, שלדעתנו גורמות נזק חמור למדינת ישראל. כך אנחנו חושבים. מותר לנו לחשוב, שכאשר חברת הכנסת גאולה כהן או חבר הכנסת לשעבר כהנא נסעו לארצות-הברית והציגו את העמדות — הם גרמו נזק חמור למדינת ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אולי תציע חוק, כמו כהנא, נגד החבורה שנוסעת לארצות-הברית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היא אמרה שאתם בולשביקים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת רמון שמע את הערתך הלגיטימית. אני קולט את מה שנאמר. קריאות הביניים היו בבקשה להפריד בין חבר הכנסת כהנא לבין חברי הכנסת מחרות. אני מבין שאתה לא עומד על כך.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני עומד רק על דבר אחד: על הזכות לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מגן על זכותך.

חיים רמון (המערך):

אני מודה לך, אדוני.

יצאו, דיברו, הציגו עמדות, ואף אחד לא התיר את דמם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה לא נכון.

חיים רמון (המערך):

אני מבקש ממך, חבר הכנסת לנדאו: אל תסתום את הפה. אתה לא תיתן לי לדבר, גם אתה לא תדבר. זה בלתי-אפשרי כך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן ייקח לך עד שתקרא אותו לסדר?

חיים רמון (המערך):

אני מזהיר אותך: אם תפריע לי, אתה לא תדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני מודה לך על רצונך לעזור לי. אני מודיע לך שאני מוותר על עזרתך, ומבקש ממך לשבת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל, אדוני היושב-ראש, כמה זמן — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה תשאל אותי שאלות בתום הישיבה, ולא כאמצע הישיבה. אינני עונה עכשיו על שאלות. בבקשה לשבת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל אני שואל: כמה זמן ייקח לך לקרוא אותו לסדר?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי שריד, אינני עונה עכשיו על שאלות ואינני עומד בפני חקירה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
דראושה כבר מזמן היה בחוץ.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש להירגע ולאפשר לחבר הכנסת חיים רמון לדבר.

חיים רמון (המערך):

אבל מה אתם עושים? אתם מסיתים ואתם מתירים דם, ואחר כך, כשחם וחלילה יקרה יום אחד משהו, ומישהו — — —

גאולה כהן (התחיה):

בגלל ההסתחות שלכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת רמון להמשיך לדבר.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זהו — שרון וגאולה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אלה שרוצים שאלות ואלה שרוצים להפריע ואלה שרוצים לעזור — מכולם אני מבקש להירגע.

חיים רמון (המערך):

יום אחד, כאשר יתחמם, כאשר נגיע אולי לעימות אמיתי בוויכוח בינינו, להכרעה בין מדינה יהודית דמוקרטית לבין ארץ-ישראל השלמה — אולי נגיע לכך — ומישהו מאלה שמטלפנים באמצע הלילה, מאלה ששולחים את המכתבים הנווראים, מאלה שמאיימים יום וליל — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

תגיד לי, הם נסעו לארצות-הברית לפעולת תגמול?

חיים רמון (המערך):

אני מבקש ממך, חבר הכנסת לנדאו: תן לי לדבר ואל תפריע לי יותר.

דרך אגב, השר שרון עצמו לקח חבורה של עיתונאים רק לפני שבועות מספר וכא והציג את התוכניות שלו להתיישבות בשטחים, להתנחלות בשטחים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —
חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת כהן, אני מבקש ממך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, דווקא אתה רוצה להפריע?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לוקחים את הכסף של עם ישראל — — —

אליקים העצני (התחיה):

— — —
היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת העצני וחבר הכנסת רן כהן, עכשיו רשות הדיבור לחבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך שלא להפריע לי, בצורה חברית. אתה מפריע לי. מילא, מהם אני לא יכול לבקש בצורה חברית, ממך אני יכול.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתקן אותך: אתה יכול לבקש מכל אחד בצורה חברית.

חיים רמון (המערך):

זה לא כל כך עוזר.

ועכשיו שרון עצמו בא וסיפר, שהוא עומד להקים בשנתיים הקרובות עוד 13,000 יחידות דיור — נדמה לי שהוא אמר אפילו 13,090 יחידות דיור — אז מה אתם באים בטענות לדדי צוקר או לחיים אורון? הם דיברו רק על 12,000 בשלוש שנים, בשעה שהוא דיבר על 13,000 בשנתיים. אז על מה מלשינים?

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סגנית השר גאולה כהן.

חבר הכנסת חיים רמון, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שהשעון רץ. אני אוריד לך את כל ההפרעות שהיו

— — —
חיים רמון (המערך):

אם תוריד לי את כל ההפרעות, אני בדקה הראשונה לנאום.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אבל אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך, שאתה פותח את הדיון בנושא "יחסי ישראל — ארצות-הברית".

חיים רמון (המערך):

אני אגיד לך למה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא חשוב, רק להפנות את תשומת לבך, שאחר כך לא ייווצר מצב, שאתה לא תספיק לדבר בנושא העיקרי ולא ייוותר לך זמן.

חיים רמון (המערך):

אדוני, אני משוכנע שהנושא הזה יורד לשורש העניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש להירגע.

חיים רמון (המערך):

זה בלתי-אפשרי כך. אתם לא רוצים שאף אחד ידבר — אף אחד לא ידבר. אני יודע להפריע בדיוק כמוכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

במקרה זה היה רובי ריבלין, ולא לנדאו.

חיים רמון (המערך):

זה אותו דבר בקטע הזה.

ואז, כשמישהו ייפגע, חס וחלילה, תחסכו לנו את דמעות התנין שלכם. אל תגנו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

אני מבקש מחבר הכנסת עוזי לנדאו שלא יפריע לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, אתה היום עובר את הכמות המקובלת, או, הרמת ידיים. זה בסדר.

חיים רמון (המערך):

אני מבקש שתחסכו מאתנו את הגינויים, כי אתם תהיו השולחים של מי שיפגע. מה המשמעות של "קומנדו של מלשינים"? מה זה? זה בוגדים, זה כאלה שמוכרים את המולדת. זה מה שאמרתם. איך מתרגמים את הדברים בציבור? איך ציבור פחות מתוחכם מקבל — בוגדים, מוכרי מולדת? מה צריך לעשות להם?

שרה דורון (הליכוד):

מה זה שייך ליחסי ישראל — ארצות-הברית?

גאולה כהן (התחיה):

— — —

חיים רמון (המערך):

איך צריך להכות בהם?

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

לא, אני לא מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת לנדאו הרים ידיים, יותר הוא לא קורא קריאות ביניים. אתה הולך בעקבותיו עכשיו.

חיים רמון (המערך):

על מה אנחנו מלשינים? על מה שאתם גאים בו. אני לא מבין את זה, הרי אתם אומרים בכל מקום, שאין דבר חשוב יותר מליישב את ארץ-ישראל השלמה, מלהקים יישובים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —
הם יודעים שעושים את זה בדרכי — — —

חיים רמון (המערך):

גם אתה צריך לעזור לי, חבר הכנסת כהן?

מה אתם עושים? על מה אתם מתלוננים? להיפך, אתם צריכים להודות לנו. אנחנו מלשינים? אנחנו מודיעים מה אתם עושים, כי אתם חושבים שזה טוב.

תפיסה דמוקרטית זו? ממתי זה היה במדינת ישראל? אי-פעם אסרו על מישהו לצאת מהארץ? לקרוא "בוגד" למי שהציג עמדה אחרת?

גאולה כהן (התחיה):
מי מונע ממך? — — — אתם התייאשתם מן הדמוקרטיה, התייאשתם מן הדמוקרטיה.

היו"ר ד' שילנסקי:
סגנית השר גאולה כהן, אני מבקש.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה לומר לכל חברי הכנסת: לא התייאשנו משום דבר. ואני אנגיד לכם למה מה שנעשה בארצות-הברית חשוב גם כאן: מה הטענה של הממשלה? הממשלה באה ואומרת לציבור בארץ, שגם עם מדיניות של ארץ-ישראל השלמה, גם עם מדיניות של התנחלויות, ניתן לחיות בשלום עם ארצות-הברית וניתן לנהל אתה יחסים טובים. זה מה שאתם מוכרים בארץ. אנחנו חושבים שזאת הנואה של הציבור; שבסופו של דבר תהיה התנגשות עם ארצות-הברית, שכולנו נשלם עליה ביוקר.

אליקים העצני (התחיה):
אתם לוחצים על ארצות-הברית ללחץ על הממשלה שלכם.

חיים רמון (המערך):
והשקר שאתם מנסים למכור לציבור, כאילו אנחנו פונים לממשלת ארצות-הברית שתלחץ — אנחנו לא פונים.

אליקים העצני (התחיה):
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת העצני.

חיים רמון (המערך):
אנחנו לא פונים ולא מבקשים ולא אומרים להציג את העמדות שלנו. כמו שאתה, חבר הכנסת לנדאו, נוסע להציג את העמדות שלך, וכמו שחברת הכנסת גאולה כהן נסעה אך לפני שנה וחצי והציגה את העמדות שלה, ורפול נסע להציג את העמדות שלו, וגנדי נסע להציג את העמדות שלו; כולכם נסעתם — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
רפול לא נסע.

חיים רמון (המערך):
לגבי כולם זה לגיטימי, רק אצלנו זה לא לגיטימי? רק אותנו אתם — — —

גאולה כהן (התחיה):
זה כן לגיטימי, אלא שאנחנו לא — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברת הכנסת גאולה כהן, אני רוצה להגיד עכשיו לכל אלה שהפריעו: הרי את קריאות הביניים שלכם כמעט שלא שמעו, כי כאשר כמה אנשים צועקים בבת אחת — לא שומעים. שנית, אתם קוראים קריאות ביניים בלי רמקול. הרווח מזה הוא כנ"ל: אני מוסיף עכשיו חמש דקות לחבר הכנסת חיים רמון. את חמש הדקות הוא יקבל תמורת הזמן שאתם בזבזתם לו. הרי חבר הכנסת רוצה להביא את דברו לציבור. לציבור לא הבאתם שום דבר, כי הציבור לא שמע אתכם בלי רמקול וכאשר חברים אחרים קוראים בבת אחת. עכשיו

היו"ר ד' שילנסקי:
זכותך, אני רק — — —

חיים רמון (המערך):
הלוא התנהל ויכוח ויתנהל ויכוח. הרי למי אנחנו "מלשינים", במראות כפולות ומכופלות?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חיים רמון, אני נתתי לך עצה חברית. זה הכול.

חיים רמון (המערך):
שמעתי אותה, אדוני.

למי אנחנו מלשינים?

ראובן ריבלין (הליכוד):
חיים, לפעמים הצורה יותר גרועה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת ריבלין, ברגע זה, אם אתה מפריע, אקרא אותך לסדר.

חיים רמון (המערך):
למי אנחנו מלשינים? לאמריקנים. רחמנא ליצלן. הורי אומר, אתם מנסים להסתיר איזה עניין לאומי חשוב מהאמריקנים, ובאים אנחנו ואחרים ומנסים לחשוף את העניין הזה בפני האמריקנים וגורמים נזק. אז תחליטו: ההתנחלויות — זה טוב או לא טוב? מחזקות או לא מחזקות? אבל אתם לא יכולים, במסגרת החיים הדמוקרטיים של מדינת ישראל, לבוא ולמנוע מציבור ללכת לכל מקום, לרבות מקום כמו ארצות-הברית, ששם מתנהל ויכוח ציבורי, ואתם תופיעו ורק אתם תופיעו שם ותודיעו, שעם ישראל הוא בעד ארץ-ישראל השלמה, ושנאנחנו רוצים שעזה תהיה חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, ושממשלת ישראל מייצגת את כל העם בעניין הזה. היא הממשלה הנבחרת, היא הפועלת. אבל כל העולם יודע שיש אופוזיציה, ואני רוצה שידעו מה האופוזיציה חושבת בכל מקום ושנאנחנו חושבים אחרת — — —

שרה דורון (הליכוד):
שיבואו.

חיים רמון (המערך):
— — — ושנאנחנו מציגים עניין אחר.

שרה דורון (הליכוד):
כשנפלה הממשלה, פחדתם ללכת לבוחר.

חיים רמון (המערך):
חברת הכנסת שרה דורון, אל תפריעי לי.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברת הכנסת דורון, את רק מוסיפה זמן לחבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):
ללכת ולהציג את מה שאנחנו מאמינים. לא בגלל האמריקנים אנחנו נגד התנחלויות, אלא אנחנו חושבים שההתנחלויות רעות לעם ישראל. כי אנחנו חושבים שהן גורמות לכך שאנחנו נספח מיליון ו-600,000 פלשתינים, שאנחנו נחיה ביחד עם 700,000 פלשתינים בעזה, ועזה תהיה חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל וג'באליה ובלאטה יהיו כאלה. אנחנו חושבים שזה רע מטעמים יהודיים, מטעמים ציוניים. כך אנחנו חושבים. זה לא לאומי? זה לא יהודי? זה לא ציוני? רק הפרבוסיה של השטח היא הנכונה ואותה צריך להציג? איזו

חבר הכנסת רמון מקבל חמש דקות נוספות. זה הרווח שלך, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אז מה הוא כועס?

היו"ר ד' שילנסקי:
מעכשיו, כל קריאת ביניים תוסיף לו דקה. אני אומר את זה ברצינות. קריאת ביניים של מי שהוא בדעה אחת עם חיים רמון מורידה לו דקה; של מי שלא בדעה אחת אתו מוסיפה לו דקה.

חיים רמון (המערך):
אם אפשר, אני רוצה לעבור לתקריט שאירעה עם השר שרון.

היו"ר ד' שילנסקי:
אבל יש לך רק חמש דקות. ובנושא העיקרי עוד לא נגעת.

חיים רמון (המערך):
אם יש לי חמש דקות, אדוני היושב-ראש, אני מבקש, אם מותר לי, להעיר הערה גם לך, הערה חברית. אתה נסעת, בניגוד לעמדת הפרוטוקול, וקיבלת את פניו של השר שרון. והעניין בהחלט לגיטימי בעיני. חשבת שפגעו בכבודו של השר שרון, שזה כבודה של מדינת ישראל, ונסעת. אני חושב, אדוני היושב-ראש, שכאשר יש השתלחות כפי שהייתה, בנוכחות, גם כן כנגד חברי כנסת, והשר שרון קורא לחבורה של חברי הכנסת "קומנדו של מלשינים", ראוי היה, אדוני היושב-ראש, שגם על כבודם לא תמחל, שתעיר גם לשר שרון על כך. בתוקף תפקידך כיושב-ראש הכנסת, משום שהיית שם, משום שקיבלת את פניו. לא הייתי אומר את זה אם לא היית מתערב בנושא. דמם של חברי הכנסת שנפגעו על-ידי השר שרון סמוך לא פחות מדמם של השר שרון. ואני חושב שטוב היה אילו נהגת כך, ועוד לא מאוחר שתנהג כך.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לשאול, למה ארצות-הברית מתנהגת מדי פעם בדרך הזאת? למה קורים פרצי זעם כאלה, לדעתי לא חכמים? הפעם זה היה כלפי השר שרון, בפעם הקודמת ירו בכל התותחים על השגריר שובל, ולפני כן בא השר בייקר והודיע למעשה: חפשו אותי; זה מספר הטלפון שלי, אם אתם רציניים בעניין השלום — תחקשו. למה זה קורה? איך אמר פעם ראש הממשלה בריאיון לעיתונאי יוסף תריף: למה הם כרוסים עלינו כל כך? מה יש להם, לאמריקנים האלה? אני אנסה אולי לחשוב יחד אתכם.

נכון, הרי כולנו מסכימים שלא יושבים שם שונאי ישראל. שר החוץ אפילו קורא לשר החוץ האמריקני "ידידי גיים". לא יושבים שם שונאי ישראל. הממשלה הזאת טורחת להרגיש זאת, הם אינם שונאים, הם ידידים; יש חילוקי דעות. מדוע הם נוהגים כך?

אליקים העצני (התחיה):
כי אין לנו נפט.

חיים רמון (המערך):
מדוע הם פועלים בדרך הזאת? אני אומר לכם מדוע. מכיוון שהממשלה הזאת, כפי שאמר ראש הממשלה —

אליקים העצני (התחיה):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אורון, נוספה לו דקה אחת, ואתה הורדת לו אותה. זה איזון.

חיים רמון (המערך):

מכיוון שלממשלה הזאת, לפי הקו שהנחה ראש הממשלה, מותר לשקר למען ארץ-ישראל השלמה. כך אמר ראש הממשלה.

עמיר פרץ (המערך):

מה הוא אמר?

חיים רמון (המערך):

ואני אומר לראש הממשלה: אולי מותר לשקר, אבל ודאי שאסור לתפוס אותך בשקר. והממשל הזה תופס את ממשלת ישראל בשקרים פעם אחר פעם. פעם אחר פעם הממשלה הזאת בכלל, וראש הממשלה בפרט, מנסים להוליך שולל את הממשל האמריקני.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חיים רמון (המערך):

אל תעזור לי, חבר הכנסת בראושה.

ראש הממשלה חושב שהוא יוכל להוכיח שהנשיא אברהם לינקולן טעה, ושהוא יוכל להוליך שולל את כולם כל הזמן, את כל הממשלים במשך כל הזמן. וכאשר מתברר שלא כך הדבר, הממשל הזה מגיב, והוא מגיב בזעם. והתגובה שלו עולה ביוקר לעם ישראל. כי ברור לנו שהסיכוי שלנו לקבל סיוע כדי לקלוט את העלייה הגדולה — ועכשיו התבשרנו, שברוב שכל עומדים לבקש 10 ביליון דולר, לא פחות ולא יותר, 10 ביליון דולר מארצות-הברית, מהממשל הזה — — —

עמיר פרץ (המערך):

10 מיליארד.

חיים רמון (המערך):

ביליון ומיליארד — זה אותו דבר.

כאשר עומדים לבקש את 10 ביליון הדולר האלה, ברור מה תהיה התגובה. ואיך נקלוט את העלייה? יש לכם מדיניות — תהיו ישרים, תהיו כנים, תלכו לממשל באומץ, תאמרו את הקו של סגנית השר גאולה כהן, תאמרו את הקו האמיתי, אל תשקרו, תלכו ותגידו: אנחנו נבנה התנחלויות ואנחנו נעשה את כל הדברים. יכול להיות שהממשל יקבל את זה, יכול להיות שהוא לא יקבל את זה, אבל נדע איפה אנחנו עומדים, עם ישראל ידע איפה אנחנו עומדים.

אבל על פשע המדיניות שלכם אתם מוסיפים את החטא של הולכת שולל. יכול להיות שהפשע של המדיניות יעבור. תגידו: כאלה הם האנשים, אתם אנחנו רוצים לחיות. אבל שוב ושוב, חוזר ושנה, אתם מוליכים שולל. ועל כך באה התגובה האמריקנית הקשה, הבחתי סבירה לעתים, הלא-חכמה. לו אני הייתי הממשל האמריקני, הייתי נפגש עם השר שרון ואומר לו בדיוק מה דעתי עליו, כממשל אמריקני. הוא שר, הוא מקיים את המדיניות של שמיר, הוא לא עושה דבר כלי שמיר. ולכן הממשל האמריקני צריך לנהוג ביתר תבונה, לבוא ולהגיד לשמיר מה הוא חושב עליו, מה הוא חושב על שרון, ולא להתחמס, לא לשחק במשחקים של כבוד, לא להתעלם, ולא לומר: מי שהמדיניות שלו לא מוצאת בעיני, אני לא נפגש אתו. אלא לבוא ולומר את הדעה. ואז הציבור בארץ ידע וישפוט, האם הוא רוצה ממשלה המנהלת מדיניות כזאת.

טובה את העובדה שלא היית כאן במועד. סיכמנו שאחרי חבר הכנסת רמון אתה תענה על שאלות.

לפני שאתה עונה, אני רוצה לומר משהו לחבר הכנסת חיים רמון: אני רוצה שתדע, שאת הערתך, שנאמרה בצורה תרבותית, וכפי שאמרת, חברית, קיבלתי באותה צורה — חברית ובכבוד, ובאותה צורה אני גם אענה לך, לא עכשיו אלא במועד אחר. אני רוצה שתדע, שקיבלתי את הביקורת ואת ההערה, כפי שנקרא לזה, מאוד בכבוד ובצורה תרבותית והוגנת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רק מבקש שזה יהיה לפני שיפתחו לי את הראש בפעם השלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מקווה שלא יפתחו לך את הראש. אני בטוח שהראש שלך פתוח למחשבות, לרעיונות, לכל מיני דברים טובים. רק להם שהוא יהיה פתוח; שלא יהיה פתוח בצורה אחרת.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת רן כהן וסגנית השר גאולה כהן. אני מציע לכם, אם אתם רוצים להתווכח, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת רן כהן וסגנית השר גאולה כהן, אם אתם רוצים לנהל ויכוח בין כוהנים, אני ישראלי פשוט, מה לי בין כוהנים, תצאו החוצה ותנהלו שם את הוויכוח.

ה. שאלות ותשובות

אין בידי — כותב היועץ המשפטי — כל נתונים שהם וכל יסודות אחרים שבעובדה, לאישורן של העובדות הנטענות ברישא של השאלתא. אני תוהה מפני מה עלי לקבל כהנחה, שאכן תכלית הבאתם של הקטינים ארצה נעשתה למטרה אחרת זולת המטרה ההומנית, ובמיוחד כאילו לשם פולחן. העובדה שנימולו בארץ לאחר שהובאו, בין קטינים ובין מבוגרים, אינה מעידה כי אכן זו ואך זו הייתה תכלית הבאתם ארצה. ממילא, תשובתי על השאלות 2 ו-3 היא על יסוד הפרסום הנטען גרידא, ובאפס חומר ראיתי, אין מקום למתן הוראה להתחזרתם לברית-המועצות, ולא כל שכן לשקילת העמדה לדין של מאן דהוא.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אני מצטערת על ההיתממות.

האנשים שהביאו את הילדים האלה ואמרו שזה מטעמים הומניטריים — בשעה שהוריהם דרשו את החזרתם, הם דרשו כספים תמורת דמי הנסיעה הלוך וחזור. הם סיכרו לשלוח את הילדים להוריהם, הם הוציאו מסמכים שיש להם ייפוי כוח — ואנחנו יודעים שאין דבר כזה — לשלול את החזרת הילדים להוריהם. כל הדברים ידועים, כל הדברים מפורסמים, הם הובאו עליידי הקונסול של ברית-המועצות למשרד החוץ שלנו. אני חושבת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

את יכולה רק לשאול שאלה. את צריכה רק לשאול.

אני יודע, אתם לא מנהלים את המדיניות הזאת. אתם באים לציבור בארץ ומספרים לו סיפורים, שאפשר לנהל מערכת יחסים תקינה עם ארצות-הברית עם המדיניות של הליכוד, אבל אתם לא אומרים בארצות-הברית מה המדיניות האמיתית שלכם. הכוונה שלכם היא לסובב בכחש לא רק את הממשל האמריקני, אלא בראש ובראשונה את הציבור בישראל.

אין לי ספק, אילו באתם עם המדיניות האמיתית שלכם אל הציבור בארץ, לא זו שבה אתם מעמידים פנים — אילו חשפתם את הפרצוף האמיתי שלכם והסרתם את מסכת הכעין-מתינות מעל הפנים ואמרתם: כן, אנחנו רוצים את עזה כחלק בלתי נפרד ורוצים לספח את השטחים, ורוצים מיליון ו-600,000 פלשתינים כאן, ורוצים 120,000 ערבים מהשטחים שכל יום יבואו לכאן ויעבדו כאן, ורוצים שתהיה פה מדינה דו-לאומית, ורוצים שהיא תהיה לא דמוקרטית; לו עם זה הלכתם לבחור ולו את זה אמרתם לארצות-הברית — לא הייתם זוכים בשלטון, כי רוב מכריע של הציבור סולד מכם. לא במקרה בשנת 1988, כאשר ניהלתם מערכת בחירות, מחקתם את המלה סיפוח מהלקסיקון שלכם; מחקתם אותה, היא לא הייתה קיימת. סיפרתם אז סיפורים אחרים.

לכן, כאשר מדובר על יחסי ישראל — ארצות-הברית, כל הטענה שיש לי לממשלה הזאת היא, שהיא איננה דוברת אמת, לא לעם בארץ ולא לממשל ולקונגרס ולעם האמריקני. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים רמון. כפי שסיכמנו כאן לפני שחבר הכנסת חיים רמון עלה לדבר, ציינתי, אדוני השר, שאתה תמיד מכבד את הכנסת וכא בזמן. לכן גם קיבלנו ברוח

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את שר המשפטים להשיב על שאלות.

3336. "ילדי צ'רנוביל" ככפר-חב"ד

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשפטים ביום י"ט באדר התשנ"א (5 במרס 1991):

אנשי כפר-חב"ד הביאו לישראל קבוצת קטינים אזרחי ברית-המועצות, המכונים "ילדי צ'רנוביל", והודיעו שזו מחווה, מעשה הומניטרי. מסתבר שהמניע להבאת הקטינים — שחלק גדול מהם אינו מצ'רנוביל ואינו פגוע — היה דתי-פולחני. התזקתם כוללת ביצוע ברית-מילה, לאחר שהורי הילדים דרשו להחזיר אליהם את ילדיהם.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים בנושא זה נכונים?
2. אם כן — על שום מה לא ניתנת הוראה מחייבת להחזיר את הקטינים אזרחי ברית-המועצות להוריהם לאלתר?
3. האם נשקל להעמיד לדין גורמים כלשהם?

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפתוח בהתנצלות על שלא הגעתי הנה אלא באיחור של כמה דקות. אני מתנצל. אני מודה לאדוני שאפשר לי להשיב על השאלות עכשיו.

לחברת הכנסת אלוני: מכיוון ששאלתה נגעה להעמדה לדין, פניתי אל היועץ המשפטי לממשלה וביקשתי את תגובתו, ואני מביא אותה כלשונה.

לנו אם הועמדו אנשים לדין בגין ההתפרעות המדוברת. משפטים כאלה מנהל הצבא בבתי-הדין הצבאיים ביהודה, בשומרון ובצוה, ולשם יש להפנות את השאלה.

היו"ר ש' וייס:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, התשובה של השר היא פורמלית. בכל מקרה שבו פרקליט המדינה סבור, שפרקליטות הצבא חייבת להתערב בנושא מסוים שנמצא ביהודה, בשומרון ובצוה, הוא עושה את זה. היה יותר ממקרה אחד שדברים כאלה נעשו. ואילו כאן, מה שאנחנו רואים, שדווקא מכבידים את היד על אוכלוסייה יהודית, ואין נוגעים כלל ואין בודקים במי שהשוטט אומר עליהם, שההפגנה הפכה אלימה "עקב יידווי אבנים מהמתנה, שסיכנו את חיי המפגינים".

מה שכבוד השר בעצם אומר הוא, שאם פרקליטות צה"ל איננה עושה את עבודתה, אזי יכול המצב להימשך, שציבור שלם יכול לעסוק באלומות ולעסוק במעשה בריונות ואיש לא יחקור אותו ולא יביא אותו לדין, והיחידים שיובאו לדין יהיו דווקא המתיישבים היהודים, כפי שהיה במקרה הזה.

היו"ר ש' וייס:
בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת לנדאו, אני חושב שקצת מוזר לומר, אחרי שלוש שנים וחצי של אינתיפאדה עם עשרות אלפי עצורים, עם אלפי משפטים ואלפי נענשים דווקא מהתושבים המקומיים, שלא מופעלות הסמכויות של מעצר, חקירה ומשפט כלפי התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובצוה. נכון שהיו מקרים בודדים, פחות מאחת באופן יחסי, גם של תושבים ישראלים.

אני רוצה להסביר שיש הבדל מסוים, וההבדל הוא בזה שעל מי שאננו תושב מקומי חל הדין הישראלי גם כשהוא עושה את העבירות ביהודה, בשומרון ובצוה.

אליקים העצני (התחיה):
סליחה, גם תושבים מקומיים ערבים.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת העצני, בזמן שאילתא ממש לא מקובל לקרוא קריאת ביניים.

שר המשפטים ד' מרידור:

התחלתי לומר שעל תושבים מקומיים לא חל הדין הישראלי, אלא אם הם רשומים במרשם האוכלוסין הישראלי. במלים אחרות, אזרחי ישראל שם, עליהם חל הדין הישראלי, ואותם אפשר לתבוע בבית-משפט ישראלי. חושב מקומי שאיננו רשום במרשם האוכלוסין הישראלי, תושבי בית-לחם, תושבי חברון שאינם יהודים, תושבי שכס ואחרים, לא חל עליהם הדין הישראלי ולא נוסקת בהם פרקליטות המדינה. נכון שיש ליועץ המשפטי לממשלה אחריות כוללת לכל שלטון החוק, והוא אחראי לשלטון החוק גם במסגרת המערכת הצבאית. אני חושב שבמקרים רבים מאוד היועץ המשפטי מתערב, הפרקליטות מתערבת, כדי להבטיח חקירה. במקרה זה היתה, כמוכן, חקירה, אלא שהיא נסתיימה בכך שהועמדו לדין רק אנשים שהורשעו, כפי שאמר השופט בחבלה חמורה, בהתפרעות, כיריות בשטח בנוי ובהעלבת עובד ציבור, ועוד. לגבי אחרים אינני יודע, אבל אני מציע לפנות למערכת הביטחון. יכול להיות שנעשתה חקירה, יכול

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקשת ממך, למען כבודך, לבדוק את הנושא מחדש. לא ציפיתי שתעביר את זה ליוסף חריש. ציפיתי לתגובתך כמי שיושב בממשלה ויודע על הפנייה שהיתה בעניין זה אל משרד החוץ, ויודע גם את הפרטים שהופיעו בכל כלי התקשורת, כאשר האנשים האלה אמרו שיש להם בעלות על הילדים האלה כדי להצילם מיהודים מהוריהם ומהחזרתם לארצם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני רוצה לחזור ולהפנות את חשומת לבם של חברי הכנסת — לפחות פורמלית, להיות צמודים לשאלה. השאלה העיקרית היתה: האם כבוד השר מוכן לבדוק — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מוכן לבדוק את הנושא מחדש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני כבר תרגמתי לשאלה. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת אלוני, את טענת טענות חמורות מאוד, ואני מוכרח להודות שהן אינן ידועות לי. עד הרגע הזה אינני יודע אותן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמציא אותן.

שר המשפטים ד' מרידור:

העברתי את הנושא ליועץ המשפטי מן הטעם היחיד: את שאלת שתי שאלות, אחת נוגעת לשר הפנים, אבל לא רציתי להעביר אליו, כי לא רציתי להקשות עליו, והשנייה נוגעת להעמדה לדין. זו תשובת היועץ המשפטי, שקראתי אותה.

אני מוכן להבטיח לך, שאם תעבירי אלי ראיות למה שטענת, אני אבקש שהדבר ייבדק. אם הדברים שאמרת נכונים, הם חמורים מאוד מאוד, ובוזה לא תהיה מחלוקת בינינו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה.

3418. ידווי אבנים בדיישה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשפטים ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

ב-6 ביוני 1987 התקיימה הפגנה של מתיישבים מקריית-ארבע מול מחנה הפליטים דהיישה. ההפגנה הסתיימה במהומה, ובעקבותיה הובאו לדין כמה מפגינים. בפסק-הדין מצוין כבוד השופט צמח, כי "ההפגנה הפכה אלימה עקב יידווי אבנים מהמתנה — — — שסיכנו את חיי המפגינים".

ברצוני לשאול:

1. האם יזמה הפרקליטות חקירה כדי למצוא אותם תושבי מחנה הפליטים בדיישה, שיידו אבנים וסיכנו חיי מפגינים?
2. מה הוא מספר תושבי דהיישה שנעצרו לצורך החקירה?
3. האם הוגשו כתבי אישום? אם כן — נגד כמה מהם, והאם הדין המשפטי בעניין זה הסתיים?

שר המשפטים ד' מרידור:

האחריות לחקירת תושבים מקומיים ביהודה, בשומרון ובצוה והעמדתם לדין איננה של פרקליטות המדינה. לא ידוע

רק לפני שבועות מספר היתה פרשת מיכה האוכן, שהיאשם על מקרה חמור. בית-הדין העליון אמר, גם במקרה זה, "שהמעצרה הועמד לדין על-פי סעיף אישום שהיה מפורק מלכתחילה: להכנתנו לא היו בידי התביעה ראיות שתספקנה להעמדתו לדין באשמת רצח". בידי מקרים נוספים מן הסוג הזה.

אני מבקש, אדוני השר, לדעת אם יש עמדה לגבי המקרה כאשר הסנקציה שמאזנת את הסמכות לפגוע חסרה, ואז אין נזהרים די הצורך בכבודן של הבריות. האם כבוד השר חושב על בניית מערכת שתקשור את טעויות הפרקליטים, כאשר ברור על-פי פסק-הדין, שהיתה התעמרות באזרחים, כך שקידומם יפגע או שסנקציות אחרות יינקטו כלפיהם? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר, תשובתך.

שר המשפטים ד' מרידור:

לא היתה שום פסיקה בבית-הדין שקבעה שהיתה התעמרות באזרחים. לא היתה שום פסיקה שקבעה שהיה שיקול פוליטי בהגשת כתב-האישום. קרה מה שקורה בתיקים רבים, שלא כל האשמות הוכחו. קרה כאן אף יותר, שהשוטט סבר שלא היה מקום להגיש כתב-אישום לגבי כל האנשים אלא רק לגבי חלקם. אבל אני רוצה להזכיר, שהעבריינים האלה שהובאו לדין, טוב שהובאו לדין. כי הם הורשעו בחבלה חמורה, בהעלכות עובר ציבור — קצין צה"ל, מג"ד בצה"ל, ביריות בשטח בניו, בהתפרצות. לא מדובר על צדיקים, מדובר על עבריינים, אלה — 11 איש שהורשעו.

קורה לא פעם אחת שכתב-אישום לא מוכח כולו, אם מפני שהעדים לא העידו כפי שהפרקליטות חשבה שיעידו, אם מפני שהסתבר שהעדים שההגנה הכיאה הפריכו את טענתם, ואם מכל טעם אחר. זה מעשה של יום-יום למי שמכיר את המהלך בבתי-המשפט.

אני הייתי נזהר מלהשוות את העניין הזה לענייניו של נאפסו. גם אם הוגש פה כתב-אישום רחב מזה שהוכח, אולי גם רחב מזה שצריך היה להגיש, לא היה כאן בידי ראיות. במקרה נאפסו גרם משהו מטעם המדינה למסור ראיה לא נכונה במודע. פה, לכל היותר, ואינני טוען שהיה כך, היתה טעות בשיקול דעת מקצועי, כפי שקורה כאשר מאות פרקליטים מגישים עשרות אלפי משפטים בשנה, ויכול להיות שזה היה אחד מהם.

אינני רוצה להגן על כל מקרה ועל כל כתב-אישום שהוגש. ייתכן שהיו טעויות, אבל בסך הכול אני מוכרח לומר, שהלוואי שירבו במדינה גופים שהשיקול המקצועי והאיכות המקצועית והניקיון והטוהר בשיקוליהם יהיו כפי שהם בפרקליטות המדינה. אם נגיע לכך שגופים נוספים יתנהגו בצורה זאת, ניקינו מהרבה חטאים ומחלות שיש לנו היום.

3435. עסקת טיעון עם נאשמי

אירוע הרהיבית

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר המשפטים ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

פרקליטות המדינה עשתה עם הנאשמים הערכים ברגימת מתפללי הכותל באירוע הרהיבית עסקת טיעון, שלפיה היא תבקש עונש של תשעה חודשי מאסר. שופטת בית-משפט השלום דחתה את העסקה, והטילה על הרוגמים 28 חודשי מאסר, מהם 14 בפועל.

להיות שגם היתה העמדה לדין, כפי שיש בהרבה מאוד תקריות כאלה.

3419. פסק-הדין של משפט דהיישה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשפטים ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

בפסק-הדין של משפט דהיישה מתח השופט ביקורת על הפרקליטות, על "כי לא היתה הצדקה מלאה להגשת כתב אישום כה חמור וכה גורף — — —", על העדר הצדקה "להגשת אישום קבוצתי בעבירות פשע — — —", ועל בזבוז זמן רב שהפרקליטות אחראית לו משום שלא הסיקה "את המסקנות הראויות לעניין — — — משנתגלו בקיעים נראים לעין בעדות עד התביעה הראשי בנקודות יסוד".

ברצוני לשאול:

1. מה היו הסיבות שבגללן ביקשה הפרקליטות להביא להרשעת הנאשמים בהאשמות גורפות?
2. האם היו אלה שיקולים פוליטיים שהדריכו את טיפול התביעה בחוק?
3. אם לא — מה היו השיקולים האלה?
4. מי אחראים בפרקליטות לדרך הטיפול בתיק?
5. האם השר מתכוון לנקוט צעדים, ומה הם?
6. מה יעשה השר בעניין זה בעתיד?

שר המשפטים ד' מרידור:

1. ההאשמות לא היו גורפות. כך ראו הפרקליטים את האישום בשלב הגשתו, על-פי השקפתם המקצועית.
2. שיקולים פוליטיים אינם מדריכים את התביעה באכיפת החוק. זו היתה החלטתו של פרקליט המחוז באותה תקופה.
3. לא בכל מקרה שבו בית-המשפט איננו מקבל את עמדת התביעה במלואה על כל פרטי האישום מתחייבת הסקת מסקנות אישיות נגר המטפלים.
4. אין להסיק מסקנות נגד מי שטיפל במקצועיות בתיק על-פי דרישה של אישים פוליטיים, מאותו טעם שאין לטפל בתיק לחומרה ולקולא על-פי אמת מידה פוליטית.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, לא אני נקטתי את המונח "כתב אישום כה חמור וכה גורף". את זה אמר השופט בגזר-הדין שלו.

בעניין השאלה השנייה, הפרקליטות בודקת בציונות המשטרה במקרים שבהם היא מתעמרת באזרחים, וכדין. היא מדקדקת עם השב"כ כאילו היה משטרה. אבל כאשר מדובר על מעשיה שלה, אנשי הפרקליטות אינם נותנים כל דין או נושאים בכל אחריות.

היתה פרשת נאפסו, בשב"כ, שבה האשימו אדם בהאשמות הרבה יותר חמורות משהיה ראוי להן. והנה, כאשר מתרחשת פרשה דומה בחצר של הפרקליטות, הסיפור הזה שונה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש מדיניות להפלות יהודים או ערבים כעבירות התפרעות בעלות גוון פוליטי?
2. אם אין מדיניות כזאת, מדוע עשתה הפרקליטות עסקה שכזאת?
3. האם מוכן כבוד השר לערוך חקירה כדי לברר מי אחראי לעסקה ומה היו מניעיו?

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת העצני שאל אותי את השאלה הבאה: פרקליטות המדינה עשתה עם הנאשמים הערבים בביצוע רגזת מתפללי הכותל באירוע הרהבית עסקת טיעון, שלפיה היא תבקש עונש של תשעה חודשי מאסר. השופטת דחתה את העסקה, הטילה 28 חודשי מאסר, ויש שאלות אובייקטיביות מאוד: האם יש מדיניות להפלות יהודים או ערבים כעבירות התפרעות בעלות גוון פוליטי? אם אין מדיניות כזאת, מדוע עשתה הפרקליטות עסקה שכזאת? האם אני מוכן לחקור מי אחראי לעסקה ומה היו מניעיו?

הבעיה בשאלתה הזאת היא רק התשתית העובדתית: כל השאר יפה מאוד. חבר הכנסת העצני, כדי שלא תיכשל בהתקפה בלתי-מבוססת נוספת על הפרקליטות, אני מבקש להציע שבפעם הבאה קודם תשאל על העובדות. כיוון שלא טרחת לשאול אותן, אני ביררתי את העובדות, והריהן לפניכם: הברור העלה, כי התיק שהאשמת בו את הפרקליטות באפליה וכי לא נוהל בידי הפרקליטות, לא היה בפרקליטות, לא נשאלה הפרקליטות, לא החליטה הפרקליטות. היתה עסקת טיעון שנוהלה והוחלטה במשטרה. לכן אני מציע שבפעם הבאה תיבדקנה העובדות, ואת האבן הנוספת הזאת אני מבקש שלא להטיל שוב על הפרקליטות.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת העצני.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד שר המשפטים, אני מבין שהעובדות נכונות. עסקת הטיעון היתה לתשעה חודשים, השופטת הנכבדה מרים ברנשטיין אכן ביטלה את העסקה. כל העובדות נכונות. אלא שאתה מעתיק את זה, בצדק, למשטרה במקום לפרקליטות. ואני לחימי חשבת, ושנינו למדנו אותו דבר, שגם התביעה המשטרתית כפופה ליועץ המשפטי לממשלה. לכן היה מובן לחלוטין שהשאלה שלי מופנית למי שמונה על התביעה בארץ כולה — היועץ המשפטי לממשלה, שאתה נציגו בכנסת. לכן השאלה שלי חוזרת למקומה. לא קיבלתי עליה תשובה, אבל אני רוצה להוסיף עליה עוד. האם אתם נוהגים במשרד המשפטים לערוך כירורים מסוג של הפקת לקחים או תיקון מעוות? שאלה זו היא בעצם המשך לשתי השאלות

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו שבים לדיון בנושא יחסי ישראל — ארצות-הברית. אני מומין את חבר הכנסת עוזי ברעם לשאת את דבריו. אחריו — חבר הכנסת שאול עמור. לחבר הכנסת ברעם הוקצו שמונה דקות. אבקש שתקפיד על הזמן בבקשה.

עוזי ברעם (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שנים על שנים, מימי

הקודמות, של חבר הכנסת לנדאו. למשל: האם בעקבות הערת בתי-המשפט בפרשת דהיישה, וההערה היא כלפי ניסוח כתב האישום, ערכתם כירור כלשהו? האם בעקבות עסקת הטיעון הזאת ציווה היועץ המשפטי, או יזמת אתה שהיועץ המשפטי יצווה לעשות כירור, איך התובע המשטרה, התובע מטעם היועץ המשפטי, עורך עסקת טיעון כזאת כשמדובר על רגימה באכנים מהרהבית, בפרשה הזאת שעלתה ב-19 או ב-20 קורבנות אדם והסבה למדינת ישראל נזק בל ישוער? מי הפעיל שיקול דעת הוטנטוטי כזה? האם אתם עושים כירורים כאלה? האם עשיתם כירורים כאלה?

לסיום, שמא אתה סבור שבניגוד לכל רשויות המדינה, משרד המשפטים איננו טעון ביקורת, אינו כפוף לביקורת, לרבות ביקורת עצמית?

שר המשפטים ד' מרידור:

משרד המשפטים וגם הפרקליטות ואפילו בתי-המשפט, כולם טעונים ביקורת. כולם עלולים לשגות וכולם צריכים לחקן את עצמם בדרך ביקוועה, כשהם שוגים. לכן, בכל מקרה שמושמעת נגדני, ביקורת המיוסדת על אדני אמת אנחנו גם בודקים את עצמנו.

אני רוצה להעיר שתי הערות לשאלה של חבר הכנסת העצני. ראשית, נוצר רושם מוטעה מדבריו — כנראה בטעות נוצר — שכאילו 26 אנשים נהרגו עליידי אלה שהשליכו אבנים. לא פניתי כן היה. אבל אני רוצה להעיר לשאלה ששאלת עכשיו, כי הזכרת את הקורבנות כתוצאה מן האכנים. יכול להיות שיש קשר, בוודאי יש קשר, אבל לצורך הפרוטוקול נזכור שלא האכנים הרגו את הקורבנות.

אני מבקש לומר, אדוני היושב-ראש, לעניין היועץ המשפטי ואחריותו. אני מצטער על שאני צריך לחזור ולציין, שאתה לא פנית ולא ביקשת את אחריות היועץ המשפטי, אלא קבעת, לצערי, לא על-פי עובדות אלא על-פי עיתונות, שהפרקליטות עשתה עסקת טיעון. אין שחר לרברים האלה. לא במקרה קבעת, כי שמת לך למטרה. לא לבדך, להכפיש את שם הפרקליטות — לא במשטרה, הפרקליטות — ולקבוע, לא בפעם הראשונה, שהפרקליטות עושה דברים כאלה משיקולים לא-ענייניים. לכן היה חשוב לקבוע "פרקליטות". אלא מה? העובדות לא היו כאלה.

אינני חושב שאני צריך להוסיף ולהסביר למה לא צריך להמשיך ולקבוע קביעות כאלה שלא על בסיס של אמת. אני מוכן, אם ביקשת עכשיו בשאלה הנוספת, לבדוק מדוע נעשתה על-ידי המשטרה עסקה כזאת. אני מוכן לפנות לשר המשטרה, אני מוכן לבקש מהיועץ המשפטי לפנות ולבדוק את השאלה הזאת: ברצון רב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר המשפטים.

ו. יחסי ישראל — ארצות-הברית *

של דוד בן-גוריון, היה ידוע ומחוזר שמרכיב העוצמה של מדינת ישראל הוא כוחו המרתיע של צה"ל ומעמדו הבין-לאומי. זה היה לפני שבאו הלוינגרים והשונוים לעולם ואמרו שעוצמת עם נבחרת ככבוד לאומי ובהקמת התנחלויות, בבחינת יראו הגויים וייראו.

הוויכוח בארץ הוא בין אלו שרואים את הערובה האמיתית לקיום המדינה בשלום לבין אלו הרואים בו מטרה, הסחת הדעת, והעיקר לקבוע עובדות בשטח.

עוזי ברעם (המערך):

אמרתי לך פעם, אדוני העצני, לך אני לא עונה. אליך אפילו מפלגתך לא מתייחסת ברצינות.

אליקים העצני (התחיה):

עוזי ברעם (המערך):

לך אני לא עונה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת העצני.

עוזי ברעם (המערך):

אתם משתעשעים בוועידה אזורית כן או לא, איפה יהיה מקור סמכותה של המשלחת הפלשתינית. שום שלום לא יהיה בלי כיבוד הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני, בלי גבולות וסידורי הגנה לישראל וכלי חיסול מצב הלוחמה.

בינתיים, אני מקווה בכל לבי, אדוני יושב-ראש הכנסת, שארצות-הברית לא תפסיק את מהלכי השלום אלא תתמיד ביוזמתה, בלי רפיון מצדה. משום שכל רפיון יביא לכך שהקומנדו של צידון יחגוג את ניצחונו, ואילו הציונות השפויה שבה אנחנו מאמינים תראה בזה את תבוסתה המוחלטת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ברעם. לזכות סיעתו נשארו שלוש דקות. רשות הדיבור לחבר הכנסת שאול עמור, ואחריו — לחבר הכנסת יוסי שריד.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לחבר את הרמקול.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה. אני מבקש לחבר את הרמקול במקום מושבו של חבר הכנסת שאול עמור.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה לשלוח ברכת החלמה מהירה לנשיא ארצות-הברית. אני שמח לשמוע שהוא לא נוקק לטיפול בהלם, אבל בינתיים הוא שולח לנו את בייקר לטיפול בהלם בכל הקשור לנושא המדיני ולממשלת ישראל.

שמעתי בקשב רב את דבריו של ידידי חבר הכנסת עוזי ברעם, ואני נדהם. אני לא חושב שאני או מיישהו מסיעת הליכוד או כל יהודי במדינת ישראל חשודים שאיננו רוצים בשלום. פשוט נדהמתי לשמוע את הדברים.

נכון לעכשיו, ממשלת ישראל שינתה את עמדתה לטובת השלום בשלושה דברים: 1. היא הסכימה לוועידה אזורית; 2. אמרו לה לשתף את ברית-המועצות — גם לכך הסכימה; 3. אמרו לשתף את אירופה — אמרה נשקול. הרחיק שר החוץ ואמר שתישקל גם האפשרות מדי פעם, עם זכות וטו לממשלת ישראל — על כך יש מחלוקת — לשבת שוב במסגרת אותה ועידה.

מן הצד השני, האם שמע משהו שמדינה ערבית כלשהי רוצה לשבת למשא-ומתן ישיר עם מדינת ישראל? אנחנו לא צריכים שום מתווך. אם אני ברוגו עם חבר הכנסת יוסי שריד — לדוגמה, בעצם אנחנו ידידים טובים — האם אני צריך את העזרה של חבר הכנסת עוזי ברעם שיתווך בינינו? אנחנו חיים באזור אזור, אנחנו יכולים לשבת אתם ולדבר ישירות על שלום.

יש לי טענה חמורה לממשל האמריקני, חמורה מאוד. עד כדי כך אתם לא מבינים? עד כדי כך אתם חסרי תושייה? קבלו את שרון בידיים פתוחות, בחיך מנומס וכאיה-הסכמה מוחלטת. אל תיתנו לו את העילה להיות המקופח הגדול, הקווק הנגזל. לולא עשיתם את שעשיתם, אמש רק כמה פקידים זוטרים של משרד השיכון היו מתגנבים לעת לילה לקבל את פני השר עטור הניצחון ולא יושב-ראש הכנסת בכבודו ובעצמו.

דרך אגב, אם מותר להציע ליושב-ראש הכנסת הצעת ייעול, הייתי אומר שלא יזיק לו, אחרי שהוא קיבל את פני שרון המותקף, אם גם יקבל את פני המשלחת המותקפת כאשר היא תחזור, והיא הותקפה על-ידי רבים, והוא יכול להיות זה שיתן את הלגיטימציה לחברי כנסת כמותם, שגם אותם אסור לתקוף. גם אם הוא לא מסכים לדבריהם. אבל את הוויכוח אנחנו ננהל פה אחר.

אתה מדבר על מלשינים בהתנדבות? תופעה חולנית? כל מי שחושף את מעשיכם המחתרתיים והגלויים בשטחים מסייע לביטחון מדינת ישראל. ביטחון המדינה הוא רק חתירה לשלום. אינכם מאמינים בשלום. דרככם מביאה להחלשת מדינת ישראל. אתכם לא תיקלט שום עלייה.

כשאומרים שאינכם רוצים בשלום, אתם מעמידים פנים, נעלבים. רק מעשיכם מוכיחים זאת. אתם לוחמים ביוזעין נגד המנהיגות הפלשתינית המתונה. אתם רוצים שהיא תיעלם, אתם רוצים שהעולם הערבי והפלשתיני יהיה דתי וקיצוני, ואז תבואו אלינו ותאמרו, איך עם מי לדבר, את זה גם אנחנו נאמר אז. מצחק שאומה אחרת, מעצמה גדולה, רואה נכון מכם כיצד שומרים על ביטחון ישראל.

שרון תוקף את השמאל, והוא יודע שעכשיו ייערך הדין על הביטוי הזה. בצבא קוראים לזה, אדוני שר השיכון, פעולת הסחה. שמיר, בעזרת ידי ימינו שרון, מפזר שדות מוקשים בעזרת התנחלויות רפאים, אבל העיקרון — להסית את הדעת במלשניות. הייתי רוצה לומר למר שמיר, שכרגיל הוא לא בכנסת, דבר אחד: בגין יזכר כמי שהביא את השלום עם מצרים. אתה, אדוני ראש הממשלה, לא רוצה להיזכר בקשר לנושא השלום, וגם לא תיזכר כנראה. אבל בדבר אחד, יש לי הרושם, אתה מתקנא מאוד בראש הממשלה הקודם. מנחם בגין הורה לפוצץ את מלון "המלך דוד" ב-1946. אתה, אדוני ראש הממשלה, רוצה לפוצץ את מלון "המלך דוד" ב-1991.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, איזה דיבור זה?

אליקים העצני (התחיה):

אולי תדבר על "אלטלנה", על ארלוזורוב?

עוזי ברעם (המערך):

אולי יש רגעים שבהם אפילו שמיר היה רוצה לזוז מעט, אבל איך הוא יכול לזוז? הוא יכול לזוז מול הקומנדו של יואש צידון? לא קומנדו של מלשינים אבל קומנדו מאורגן, קומנדו מתוכנן. בחשבון ההיסטורי לא יסלח לכם. במקום להשתלב בעולם של מחר, במקום לראות שאפילו אלכניה משתחררת מכבלים של אז, במקום לראות את היד המושטת של דה-קלרק למנדולה, אתם משחקים בכבוד לאומי מזויף.

אליקים העצני (התחיה):

ראינו מה קרה לעולם של מחר הקודם שלך. היה לך פעם עולם של מחר.

מצד ממשלת ישראל. מדינאים חכמים לא נוהגים כך. זאת פגיעה בממשלת ישראל כולה.

אני תובע מנשיא ארצות-הברית להביע צער על ההתנהגות של ג'יימס בייקר כלפי שר בממשלת ישראל שאמור לייצג את מדינת ישראל. אני פונה לראש הממשלה ותובע שהדבר לא יישנה.

יחסים בין ארצות-הברית לבין ממשלת ישראל צריכים להיות מושתתים על כבוד הדדי ולא על יחסים של אדון לעבד. לכך לא תסכים מדינת ישראל.

אני מודה לכם, חברי הכנסת, שלא הפרעתם לי.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול עמור.

אני מזמין את חבר הכנסת יוסי שריר, ואחריו — חבר הכנסת חנן פורת.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם כול אני רוצה לומר משאו לחברי חבר הכנסת שאול עמור. כשאני רואה אותו יושב על מושבו, אני רוצה שידע שכולנו מתפללים להחלטתו השלמה, שיוכל לומר את הדברים שאנחנו לא מסכימים להם כאשר הוא עומד על רגליו בריאות ואיתנות.

שאול עמור (הליכוד):

תודה רבה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדבר על שלושה נושאים. נושא אחד הוא נסיעתו של השר שרון לארצות-הברית, קבלת הפנים שנערכה לו שם ובשוכו ארצה. הנושא השני הוא יושב-ראש הכנסת והתנהגותו בימים האחרונים. הנושא השלישי הוא נסיעת המשלחת של "שלום עכשיו" לארצות-הברית וטעמיה.

קודם כול — נסיעת שרון. אדוני היושב-ראש, גם אני לא הייתי מאושר מהדרך שלפיה נהגו בו שם בווינגטון. זו היתה טעות אמריקנית. הטעות הזאת מאפשרת לשרון, כפעם המי יודע איוור, להעמיד פנים של נגול, נעלב. היא גם מאפשרת לשרון להציג, כדרכו, את הפגיעה בו כפגיעה במדינה. זו השיטה המקובלת אצלו. אני זוכר את זה בכמה וכמה מקרים בעבר: המדינה זה אני, ואני זה המדינה. אני רוצה לומר למר שרון: המדינה זה לא אתה ואתה זה לא המדינה. המדינה שלך, המדינה שלך, מר שרון, היא ארץ גזירה בשבילנו, והמדינה שלנו, או במדינה שלנו אתה תמיד תהיה גידול פרא.

הטעות האמריקנית גם מאפשרת לשרון להסיט את הוויכוח מהעיקר. גם זו מומחיות מפורסמת שלו, אפילו שהוא אומר תמיד: צריך לדבר על העיקר. ואז אני יודע שידובר על הכול, חוץ מאשר על העיקר.

קריאה:

הוא איכר.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האיש הגס, האיש הפרוע, הבוסה, הייתי אומר אפילו הרוחה הזה, פתאום הוא עוסק בהליכות, בנימוסין ובגינותי טקס.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה עדין.

האם יש לנו בעיה של טריטוריה עם סעודיה? אמר מי שאמר, שרון שולח אותנו לסעודיה. סעודיה היא המרכז הרוחני, הכלכלי והיום אפילו הפוליטי של כל מדינות ערב. אם סעודיה תעשה שלום עם ישראל, וכך גם כוויית ומרוקו, תפתח תקווה לשלום עם עמי ערב.

שום מדינה ערבית לא רוצה שלום. מה התוצאה של שורת הדברים שלהם הסכימה מדינת ישראל עכשיו? סוריה רוצה ועדיה בין-לאומית, ואנחנו יודעים למה — כדי להחזיר לעצמה את הגולן. ירדן מגמגמת. מצרים מנהלת מחדש רומן עם אש"ף. איפה אתם רואים מקום להידברות, איפה אתם רואים רצון, זיק של שלום?

אני רוצה לכרך גם את חברי ממפלגת העבודה ומהשמאל, שמחו על ההתנהגות האמריקנית כלפי השר שרון. ואני רוצה לכרך את השר שרון, שהתנהג בצורה ממלכתית, באיפוק, לא החרים את הפגישה עם השר האמריקני, אף שלדעתי הוא לא היה צריך להיפגש איתו, ונהג וייצג בגאווה את ממשלת ישראל.

מהי הסיבה ללחץ האמריקני? הסיבה היא פשוטה: ארצות ערב מתעקשות — זה מרתיע את ארצות-הברית: מדינת ישראל רוצה פשרה — הפרשנות של האמריקנים היא כניעה. זה התחיל לפני שנה, כשיצחק שמיר היה אמור להיפגש עם נשיא ארצות-הברית, היחלו בו, ביזו את ממשלת ישראל, כמשך שנה שלמה אמרו: כן ייפגש, לא ייפגש. בהמשך ביזו גם את השגריר זלמן שובל. מלחמת המפרץ התפרשה כנקודת חולשה מצד מדינת ישראל כלפי ארצות-הברית. מרוע לא יהיה עכשיו המשך ולא יגידו ששר בכיר בממשלה, שמייצג את הממשלה ואת מדינת ישראל, הוא לא רצוי, פרסונה נון גרטה. אתה רוצה להיפגש — תיפגש במקום אחר? אולי נציע לבייקר שאם הוא רוצה פגישה בארץ, שיבוא לפגישה פרטית בעיריית מגדל-העמק...

זה סימן לחולשה שלנו. את הסתף הזה צריך להפסיק. אני שמח שראש הממשלה מחה על כך. צריך לתבוע מהאמריקנים שלהבא לא יקרה כדבר הזה. המשמעות של הפגיעה האמריקנית היא קודם כול פגיעה בריבונות מדינת ישראל. משחקים אתנו כמו בג'ילדים: אם לא תהיו ילדים טובים ניקח לכם את הצעצועים.

הדבר החמור מכול, ממשלת ארצות-הברית, מדינה דמוקרטית, פועלת בצורה אנטי-דמוקרטית כלפי מדינת ישראל. היא רוצה לכופף אותה ולהכתוב לה החלטות אנטי-דמוקרטיות, שלא מתאימות לממשל נאור כמו הממשל האמריקני. זאת ראינו בהחרמה של השר שרון, באיומים מכווערים בנושא הסיוע להצלת יהודי ברית-המועצות; איום מכווער, שאם לא ולא ולא — לא נסייע בידכם.

אבל מה לנו כי נלין, אם יש מה שנקאר חוג ידידי "שלום עכשיו" בארצות-הברית, שפועל בארצות-הברית, ולצערי הרב מגייס את חברי, חברי כנסת מכאן, להפעיל לחץ על ממשלת ישראל בעיצומו של משא-ומתן? אפשר להתווכח, אבל קודם כול תראו אם יש סיכוי לשלום, אם יש התקדמות. אם אין התקדמות, וזכותכם לקום ולהתריע, אבל כרגע המשא-ומתן לשלום בעיצומו. מרוע לעשות את הדבר הזה? אינני יודע אם כתוצאה מהלחץ הזה לא יהיה תירוץ לגיטימי לממשל האמריקני להפסיק את הסיוע ולא להעניק שום סיוע להצלת מאות אלפי היהודים.

ג'יימס בייקר מרמז לכפיית פתרון מדיני. אם הוא פוגע כשר בכיר בממשלה ובשרים אחרים, הוא מזמין רק עקשנות

שנית, הדבר החמור השני שעשה יושב־ראש הכנסת, באותו מעמד, כאשר הוא נושא את רוממות הכנסת בגרונו, הוא שמע את הדברים הנפסדים, הנלווים, המכוערים האלה על חברי כנסת מלשינים. היושב־ראש שלנו, שהוא ממלכתי כל כך, לא מצא לנכון להעיר אפילו הערה של כלום. הוא לא פצה פה ולא צפצף, הוא מילא את פיו מים כאשר התיירו את הדם. אני שואל את היושב־ראש, בכל הכבוד: מי שמך?

והדבר השלישי, הוא אומר לקבוצה של חברי כנסת — מה, הוא שוטר תנועה כאן? — שלא היה זה מן הראוי שהם יצאו לווישינגטון.

האמת היא, שהמכתב החרף ששיגרתי ליושב־ראש הכנסת היה צריך להיות חריף עוד יותר. דב שילנסקי הוא יושב־ראש הכנסת. זו עובדה. אי־אפשר לכפור בעובדה הזאת. הוא נבחר, הוא מכהן בתפקיד. אני רוצה לומר, שוב בכל הכבוד: דב שילנסקי, שהוא יושב־ראש הכנסת, מאתמול הוא לא היושב־ראש שלי.

ולבסוף אני רוצה לומר מלה על משלחת "שלום עכשיו", שהייתי צריך להשתתף בה וברגע האחרון נבצר ממני לצאת מסיכות אישיות. אני חושב שזו נסיעה בעתה, אני חושב שזו המשלחת הנכונה, בזמן הנכון וגם למקום הנכון.

אני משוכנע שהיא תעשה שירות חשוב ומועיל ביותר למדינה. אני בטוח שהיא תציג שם תמונה הרבה יותר מאחזת על הלכי הרוח האמיתיים בישראל, כדי שלא יגיעו שם, חס וחלילה, למסקנה המתסכלת והמייאשת, שמדינת ישראל היא אריאל שרון.

זה טבעי שהמשלה היתה רוצה בבווישינגטון יישמע אך ורק קולה. אבל הסידור הזה הוא בהחלט בלתי אפשרי, בלתי מקובל ובלתי רצוי כאשר מדובר בשתי מדינות דמוקרטיות, ארצות־הברית וישראל.

אני רוצה לשאול את אנשי הימין: מה אתם באמת חושבים לעצמכם? אתם חושבים שכולם ייסעו לארצות־הברית ויישאו שם את דברם ויעשו נפשות לעמדותיהם, ייסעו אנשי הליכוד ואנשי "כך" ואנשי התחיה ואנשי צומת ואנשי מולדת, וייסעו אנשי "גוש אמונים", ייסע כל זכ ומצורע מאיזו התנחלות, כל קיצוני ומתלהם, כל מי שמסכן את מדינת ישראל ומוציא את דיבתה רעה בהשקפותיו הקיצוניות, כל אלה ייסעו לשם, יושב־ראש הכנסת לא יעיר להם שום הערה, כמוכן —

מיכאל בריזהר (המערך):
הוא יקבל אותם כשיחזרו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— הציבור פתוחה — אבל רק אנחנו לא נוכל לנסוע לשם. יש לנו צירוף שם, יש אנשים שמדדים אתנו שם.

לפעמים אני חושב, שאנחנו לא צריכים לנסוע לשם, כי בנסיעתנו לשם אנחנו במידה מסוימת משרתים אתכם, כי אנחנו מציגים תמונה אחרת של מדינת ישראל, ויש שם אנשים נואשים שאומרים לעצמם: אז יכול להיות שהתמונה איננה עד כדי כך קודרת. אני חושב שאם יש סיבה אחת אולי שלא לנסוע לארצות־הברית, זה לא לעשות שם את מלאכתכם. הלוואי שתיראו שם כפי שאתם, הלוואי שתיראו שם כפי שאתם, בדיוקן האמיתי שלכם.

אליקים העצני (התחיה):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איזו התנכלות נוראה, איזו התנכלות נוראה לכללי הפרוטוקול. אריאל שרון, שהטמין פצצת זמן מסוג רכבה במטוסו של מוזי המדינה גיימס בייקר, כדי לפוצץ בעצם את שליחותו, את שליחות השלום שלו — לא פרסו לרגליו של אריאל שרון שטיח אדום, לא פרסו לו, למחבל השלום, שטיח של כבוד בווישינגטון.

גם אני, כאמור, לא שבתי נחת מההתנהגות האמריקנית. לו אני שר אמריקני, הייתי כן נפגש אתו באופן הרשמי ביותר, הייתי מסתכל לו ישר בעיניים והייתי אומר לו את כל מה שאני חושב עליו ועל מדיניותו. ואני אגיד לכם עכשיו מה אני באמת חושב עליו.

הוא אמר עלינו אתמול, שאנחנו קומנדו של מלשינים יהודים בהתנחלות; כלומר, מי שמוסר לשלטונות, לנציב העליון, ידיעות סתר כדי להרע וכדי לגרום נזק. כבר־אוריין מפורסם — הרי ידוע שהוא כבר־אוריין ותלמיד חכם, יהודי תלמיד חכם — הוא ודאי התכוון למה שכתוב בתפילת שמונה־עשרה: "ולמלשינים אל תהי תקווה", זה מה שהוא חושב עלינו, ועכשיו אני אגיד לכם מה אני חושב עליו.

אני חושב שאריאל שרון הוא פאשיסט. הוא אומנם פאשיסט יהודי. אבל הציור הזה בין פאשיסט לבין יהודי הוא אולי הציור המצמרר ביותר והמזעזע ביותר לחללה ביותר. הייתי אומר, זה ציור בין פאשיסט לבין יהודי — ציור תפלצתי.

אליקים העצני (התחיה):
זה כמו קומניסט יהודי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כי מה היא דרך הפאשיסט? להציג את כל מי שחולק עליו, את מתנגדיו הפוליטיים, כמלשינים, כמוסרים למלכות, כבוגדים, כתבוסתנים. זו דרך הפאשיסט וזו דרכו של אריאל שרון. בכל פעם שהוא נכשל — והוא נכשל בכל פעם — הוא תמיד חיפש את הבוגדים מבית כדי לתלות בהם את האשם שלו.

אנחנו זוכרים אותו. זהו שרון הישן והרע, המסית והמדיח, שהמיט עלינו את מלחמת לבנון הנוראה והאשים אותנו אחר כך באסון; זהו שרון שממיט עלינו עכשיו בהתנחלות, הייתי אומר בהתנחלות ובנוכלות, את אסון הניתוק המדיני, את הפסקת העלייה, את הגברת הירידה, את העמקת האבטלה ואת אסון המלחמה הבאה. גם הפעם הזאת הוא ממנה לגלגל את האשמה — אילולא הלשנו, הוא, כביכול, היתה לו תקווה.

שרון הוא הסכנה הפנימית הגדולה ביותר למדינת ישראל, לקיומה הבטוח, למשטר שלה ולאופיה הדמוקרטי. גם בליכוד יודעים את זה, ואני יודע שבליכוד יודעים את זה. גם בליכוד מפחדים ממנו. אבל עצמותיהם שרוחפות מרוכ פחד, משום מה אומרות לו שירה.

אחד המשרורים האלה היה אתמול גם יושב־ראש הכנסת שלנו. כתבתי לו הבוקר מכתב חריף מאוד. אני לא בטוח שיש לי זמן לקרוא אותו. אני רוצה לומר מה הם שלושת הדברים הרעים והחמורים שעשה אתמול יושב־ראש הכנסת בנמל התעופה.

קודם כול, יושב־ראש הכנסת, בלי שום הצדקה, הציג את עצמו כמי שמייצג שם את הכנסת כולה. אני רוצה לומר ליושב־ראש הכנסת בכל הכבוד: אינך מייצג אותי במעמדים המביכים האלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל, רבותי, שלא תהיה לכם שום אשליה ולא תהיה לכם שום טעות — — —

אליקים העצני (התחיה):

מי זה הוב והמצורע? חצי העם זכ ומצורע?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שלא תהיה לכם שום אשליה ושום טעות, המאבק על קיומה של מדינת ישראל — — —

אליקים העצני (התחיה):

הפה המלוכלך הזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת העצני, יש לך רשות דיבור ואז תאמר את דברך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שלא תהיה לכם שום טעות — — —

אליקים העצני (התחיה):

מי זכ ומצורע? יש לך ביקורת, תגיד אותה. מה זה לקרוא זכ ומצורע?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אליקים העצני (התחיה):

דבר עניינית, יאזינו לך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת העצני — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אליקים העצני (התחיה):

פתאום אתם עדיניים, לא יכולים לשמוע.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ריבלין, זה פחות גרוע מ"מלישינים" ו"מוכרי מולדת". האמן לי, זה יותר טוב. "זכ ומצורע" — זה גרוע פחות מ"בוגדים".

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת ריבלין, מספיק.

חיים רמון (המערך):

ראובן ריבלין (הליכוד):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים רמון (המערך):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, מספיק. חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת העצני, מספיק. חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר.

חיים רמון (המערך):

תקרא אותי לסדר כמו שהיושב-ראש שלנסקי קרא לחבר הכנסת — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להפסיק. חבר הכנסת רמון, אתה מדליק את המדורה הזאת עכשיו. חבר הכנסת ריבלין, מספיק. חבר הכנסת העצני, אינני הצנזור של הדוברים, רק במקרים קיצוניים ביותר. הביטוי הזה הוא חריף. הביטוי שמולו הוצג הביטוי הזה גם כן חריף מאוד. הבית הזה שמע ביטויים חריפים עוד יותר. אינני הצנזור של הבית הזה. בבקשה, חבר הכנסת שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לסיים ולומר שני משפטים. רבותי חברי הכנסת, ההתמודדות, הייתי מגדיר אותה כהתמודדות מכרעת וגורלית על עתידה של המדינה הזאת, המערכה הזאת היא עכשיו בעיצומה. אינני יודע אם היא בשיאה, אבל היא בעיצומה. ויש לי חששות בשבילכם: אנחנו ערוכים למאבק הזה. אנחנו נשתתף בו. אנחנו נשתתף בו בכל מקום. אנחנו לא נפקיר שום זירה, ואנחנו לא נפקיר שום מתרס. אנחנו נהיה על כל המתרסים.

שרה דורון (הליכוד):

יהודה פרח (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לא להפריע.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כי אני רוצה לומר לכם: בהתמודדות המכרעת הזאת יש לנו כוונה לנצח. תודה רבה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

ואם לא ננצח פה — ננצח באמריקה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, גמרנו. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרח, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת ריבלין, אני פונה אליכם. חבר הכנסת רן כהן, אפילו עם הרמקול שלי אינני יכול להתגבר על הקול שלך. חבר הכנסת רן כהן — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת רן כהן וראובן ריבלין, חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר. מה זה פה? איזה שימוש בוטה בקריאות ביניים. מה זה?

יהודה פרח (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, אתה חושב שכך אפשר להפריע לדין? אתה

במפורש רק את ישראל. ישראל היא האשמה בעצירת תהליך השלום, שהרי היא לא מוכנה לתת מראש שטחים תמורת שלום בלי משא-ומתן, ועוד לפני תחילת ועידה בכל מסגרת שהיא; ישראל היא האשמה משום שאינה מוכנה להכיר בתושבי מזרח-ירושלים כפלשתינים, בעוד הם תושבי ישראל ובעלי זכות בחירה; ישראל היא האשמה משום שאינה מוכנה לוועידה בין-לאומית, שהרכב משתתפיה מבטיח מראש את תוצאותיה.

חברי הכנסת, נדמה לי שלא צריך להיות לאומני או חבר במפלגה ימנית כדי להביע תמיהה על התנהגות זו של הממשל, התנהגות שיש בה משום איפה ואיפה ויחס מפלה כלפי ישראל.

וכך, בעוד ירדן הצטרפה לסדרם חוסיין ולאש"ף וסייעה לעריץ האכזר מבגדאד בדרכים רבות, אין הדבר מונע את הנשיא בוש מלהזמין את המלך חוסיין לביקור ולשיחות בווישינגטון. ואילו ישראל, שספגה במלחמה טילי "סקאד" ופגיעות באזרחים ובבתיהם בלא תגובה, כדי שלא לערער את הקואליציה שהקימו האמריקנים עם מדינות ערביות ואחרות — היא ננזפה, היא זו שאינה ראויה אפילו לכך שאחד משריה המבקר בארצות-הברית יוכל לקיים פגישה רשמית עם עמיתו בענייני שיכון, שלא לדבר על האיומים בלחצים, בהטלת סנקציות כלכליות, בקיצוץ הסיוע וב"הערכה מחודש" של כל המדיניות האמריקנית, שעלולה להעביר את נושא הסכסוך הישראלי-הערבי להכרעת מועצת הביטחון.

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שכמעט כל המפלגות בכנסת מצאו לנכון לגנות את התנהגות הממשל כלפי השר שרון. כל אחד הבין שלא ייתכן להתנהג כך כלפי שר אורח, גם אם הממשל לא מרוצה ממדיניותו. אבל, משום-מה מצאו לנכון חברי כנסת מן המערך ומסיעות השמאל לצאת לארצות-הברית למסע של "איוון" עם ביקורו של שרון ולהצהיר בפני דעת הקהל האמריקנית וראשי הממשל, כי לא כל תושבי ישראל הם בדעתו של השר שרון. הם, כמייצגים חלק גדול מהציבור בישראל, מוכנים ל"שטחים תמורת שלום".

אני סבור כי זהו צעד חסר תקדים, שאפשר בהחלט להגדירו כ"תקיפת סכין בגב" של ממשלת ישראל. הנתונה דווקא עכשיו בעיצומה של מלחמת הסברה על עמדותיה. המסע של חברי הכנסת מהשמאל לגורם למדינה נזק כל ישוער. אם הם רוצים להביע את עמדתם, הם יכולים לעשות זאת מעל במת הכנסת, כאן בארץ. אינני זוכר תקדים למסע הסברה כזה נגד הממשלה בתוך-לארץ.

אנו סבורים שאין למנוע יישוב של יהודים בכל מקום בארץ-ישראל. זכותו של כל יהודי היא לגור בכל מקום שירצה. דווקא מצד שני, צריך לנהוג בחזירות, מפני שממשלת ישראל התחייבה שלא להקים דירות לגולים בשטחים. אילו לא התחייבה — נוחא, אך משהתחייבה — עליה לקיים. מדוע היה צריך להקים התנחלויות כמו התנחלויות רכבה דווקא בעת ששר החוץ האמריקני ביקר פה, תוך התגרות גלויה בארצות-הברית? אולם, מכאן ועד ליציאה של חברי כנסת למסע הסברה נגד עמדות ממשלת ישראל עדיין הדרך רחוקה, ויש לגנות זאת בכל תוקף. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת האשם מחאמיד, אחריו — חבר הכנסת מן המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל, אם יירשם, ולא — חבר הכנסת אליקים העצני.

מחנך, כבר היית מוציא אנשים מן האולם. אני בטוח. אני לא עושה את זה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת. הוא איננו. נציג ש"ס — איננו. חבר הכנסת שמואל הלפרט, בבקשה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ארצות-הברית, מעצמת-העל הגדולה שזכתה לניצחון גדול יחד עם בעלות בריתה במלחמת המפרץ נגד עירק, ביקשה להפיק מהניצחון הצבאי את המקסימום בזירה המדינית. עוד בתקופת המלחמה אפשר היה לשמוע את הדיבורים על "סדר חדש בעולם", שאותו אמורה ארצות-הברית להנהיג אחרי המלחמה. כאשר הכוונה היא בעיקר לסדר במזרח התיכון. אולם מסתבר שלא תמיד הדיבורים מסתדרים עם המציאות בשטח, ולא תמיד ביטחון צבאי יכול להפוך לתועלת מדינית.

שר החוץ האמריקני ג'יימס בייקר החל את מסעותיו במזרח התיכון בתרועת ניצחון גדולה, ששאבה את עיקר כוחה מהניצחון על עירק. באותם ימים נדמה היה, שכמה מדינות ערביות משנות את עמדותיהן במידה מסוימת, וכי אכן צפוי כאן "סדר חדש". ממקורות אמריקניים הודלף לתקשורת, כי סעודיה ומדינות המפרץ עשויות להצטרף להסכם אי-לוחמה עם ישראל. נרמז כי הן יהיו ראשונות, ואחריהן יבואו מדינות נוספות. בייקר הודיע כי יבקר בסוריה במטרה לשכנע את הנשיא אסד, שהיה אחד מבעלי הבית של האמריקנים במלחמת המפרץ, להסכים להשתתף בוועידת שלום עם ישראל, דבר שיביא להצטרפות מדינות ערביות נוספות.

האופטימיות האמריקנית הייתה כל כך גדולה, עד שבביקורו הראשון בישראל הושגה הסכמה עם שר החוץ האמריקני בעניין אי-שיתוף מגורשים ותושבי מזרח-ירושלים במשלחת הפלשתינית שתהיה חלק מהמשלחת היירדנית. בווישינגטון וגם בירושלים היו שהתלהבו מהמצב, ושר החוץ מר דוד לוי אף הכריז, כפי שזכור לכולנו, כי הוסרו כל המכשולים לשלום.

אלא שככל שהמשיך בייקר במסעותיו ושוחח עם ראשי המדינות במזרח התיכון הובדד, כי לאופטימיות הייתה לא היה על מה לסמוך. יותר ויותר הסתבר גם לשר החוץ האמריקני עצמו, כי בעצם אין הוא משיג שום התקדמות, וכל מסע נוסף שלו לאזור רק מדגיש את הדריכה במקום. כל השיחות עם נשיא סוריה לא הביאו לריכוך עמדות. הוא דרש אך ורק ועידה בין-לאומית והסכמה ישראלית לנסיגה מרמת-הגולן, או לעיקרון הידוע "שטחים תמורת שלום": כלומר, הוא דרש את תוצאות המשא-ומתן עוד לפני שהחל. הנוקשות הסורית היתה אתו וסימן למדינות ערב האחרות, שמלחמת המפרץ ריכזה את עמדותיהן. לאחר שיחות בריאד נאלץ בייקר להכריז, כי גם סעודיה ונסיכויות המפרץ לא ישתתפו בשיחות השלום, ואשר לירדן — מהמדינות הערביות היחידות שכרתו ברית עם הערץ מבגדאד נגד ארצות-הברית ובעלות בריתה — גם היא דורשת ועידה בין-לאומית ו"שטחים תמורת שלום".

בייקר נוכח לדעת, כי אצל הערבים לא ישיג דבר; בעצם, בדיוק מה שידע הממשל האמריקני מאז ומתמיד. ההיגיון הפשוט אומר, כי שר החוץ האמריקני היה צריך לקום ולהאשים את הערבים בכישלון המגעים לוירוז תהליך השלום, שהרי הם לא מוכנים לוותר אף לא בנקודה אחת. במקום זה, כך מסתבר, לאמריקנים יש היגיון אחר ופנקסנות כפולה. ולא זו בלבד שאין הם מטילים שום אשמה על הערבים, אלא הם מאשימים

קיבלה את השר שרון. ולא רק ארצות-הברית, בעלת הברית מספר אחת של ישראל בעולם כולו, אלא גם מדינות אירופה, יפן — העולם כולו — אינן סובלות את המדיניות של הממשלה הזאת.

ההתנחלויות והתגברות מעשי הזוועה בשטחים הכבושים אינן אלא התגרות בדעת הקהל הבין-לאומית. תוצאותיהן תהיינה הרות ססון למדינת ישראל, אם ממשלה זו לא תפסיק את המדיניות המנוגדת לשלום, ולא תשים לה קץ. יגיע זמן שמדינת ישראל תמצא את עצמה מכודרת בעולם. מי יודע, אולי גם הסיוע האמריקני ייפסק. כך מיליארדים של דולרים ירדו לטמיון. ואולי העולם יפתח בסנקציות נגד ישראל. הלזה רוצה ממשלת ישראל להגיע, רבותי חברי הכנסת? את כלכלת המדינה כבר הרסה הממשלה הזאת. הנשאר עוד מה להרוס?

אין פתרון לבעיותיה של ישראל — הבעיות הכלכליות, החברתיות והביטחוניות — אלא כאמצעות שלום עם העם הפלשתיני והפסקת מצב הלוחמה עם מדינות ערב, וזאת עושים על-ידי ועידה לשלום. ועידה, תקראו לה איך שתרוצו, אבל ועידה לשלום. בהשתתפות הנציג הבלעדי של העם בישראל, זאת אומרת ממשלת ישראל, שאיש לא יכול לערער עליה, ובאותה מידה ולפי אותו סטנדרד: נציגו הבלעדי של העם הפלשתיני — אש"ף.

רבותי חברי הכנסת, כלנו יודעים שלא יהיה שלום באזור, עם כל ה"קיימפידייווידיים" למיניהם, כל עוד מתכחשים לזכויות של העם הפלשתיני. כלנו יודעים שחייבים לשבת ולדבר עם אש"ף על שלום ישראלי-פלשתיני, למען פתרון המושתת על שתי מדינות שכנות לשני עמים שכנים: ישראל ופלשתיין.

הגיע הזמן לומר: המלך הוא עירום, ואכן הוא עירום. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העזני, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

אליקים העזני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי שעדיין מעז היום לחוש, כי ירושלים, בית-לחם, שכם, חברון, יריחו, בית-אל ושילה הם מולדתנו — ציון: מי שעדיין מעז היום לומר, כי שרשרת הרי אפרים ויהודה היא ערובה לביטחון קיומו של עם ישראל המצטופף בערי החוף, לרבות העולים החדשים — עומד בפני חזית כפויה: חזית הדרישה האמריקנית, האכזרית והסחטנית — ערכויות או התנחלויות, עולים או שטחים, ארץ או כסף; והחזית השנייה — מבני עמנו, המכנים עצמם "מחנה השלום". לאחר שחצו את הקוים אל עבר רוצחי אש"ף, קיל להם לחצות את הקוים גם לעבר ארצות-הברית, כאשר היא נחונה עמנו בעימות על גורל ארצנו. בגללם עומדת ממשלתנו במלחמה פנים ואחור. הם פותחים ליריב את השער — מכפנים.

לממשלת ארצות-הברית נאמר: זכותכם המלאה היא, שלא לתת לנו פרוטה, אינכם חייבים לנו מאומה. ואם לא תיתנו — תימצא הארץ הזאת במצב של ישראל הצעירה והדלה של שנות ה-50, כאשר 600,000 קלטו 1,500,000, אשר באו בלא כלום. והנה כמה משרינו, רבינו, פרופסורינו, שגרו במעברות ראו לאן הגיעו היום. עמדנו בניסיון.

אם לא תיתנו, ננהג כאילו לא שחררנו כלל ב-1967 את

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית כול חייבים אנו לזכור שהשלום באזור, השלום הערבי-ישראלי והפלשתיני-ישראלי, הוא אינטרס ישראלי ממדרגה ראשונה, וממשלת ישראל חייבת לזכור, והיא שוכחת זאת, שישאל היא חלק מן האזור הזה, היא איננה מדינה ממדינות ארצות-הברית והיא איננה צריכה לחכות עד אשר תרחף אותה ארצות-הברית לכיוון זה או אחר.

ממשלת ישראל חייבת לקבל את הרציונל הבין-לאומי, את החלטות האו"ם הקוראות לנסיגה ישראלית מכל השטחים שכבשה ישראל בשנת 1967, כל השטחים שכבשה, ללא יוצא מן הכלל, ולהכיר בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולמדינה משלו. לא תעזור מדיניות הסיור והסרבנות של הממשלה הזאת. אין לממשלה מנוס אלא לחכות מן השטחים הפלשתיניים. לא יעזרו כל אמצעי הדיכוי הננקטים כנגד עם זה.

רבותי חברי הכנסת, אתמול ביקרתי באזור ג'נין. מה קורה שם? אוטמים בתים, הורסים בתים, חיללים מיידיים אבנים על אנשים העוברים ברחובות העיר ג'נין. הם נכנסים לבתים והורסים כל מה שיש — ראיתי זאת במו עיני — מכדמים עד פחיות של שמן. הם שופכים הכול — הקמח, השמן, האורז והספרים, קורעים את המיטות והספות בכידונים, ראיתי זאת. הם תופסים עורך-דין ושואלים אותו: מה משפטים? והוא משיב: כן. אומרים לו: בוא נלמד אותך עוד שיעור שלא למדת, והם רומסים אותו בנעליהם, שמים את נעליהם על צווארו. כך עולמכם, עולמה של הממשלה, כמנהגו נוהג.

היו"ר ש' וייס:

רציתי להציע לך משהו, חבר הכנסת האשם מחאמיד. סלח לי שאני מתעורב. התיאור שלך הוא מחריר. אני מציע לך באופן הקונסטרוקטיבי ביותר: אם אכן זה מה שקרה, הרי אין אדם בישראל שלא יודע. לדעתי מדובר באנשים מכל גוני הקשת הפוליטית. אילו יכולת להשיג שמות של האנשים שעושים זאת ולהעבירם לשר הביטחון, חיינו שתעשה זאת, משום שאם זה נכון — זה נורא. נדמה לי שזאת הדרך, כי אלה האשמות קשות ביותר.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש. יש לי צילומים. אשלח אותם לשר הביטחון. יש לי סרט וידאו, גם אותו אשלח לכבוד שר הביטחון. תודה רבה לך.

וכאילו כל המעשים האלה יעצרו את האינתיפאדה וישימו לה קץ, כאילו כל זה יכניע את העם הפלשתיני. כולם צריכים להבין, ששום עם בעולם לא ייתן לכובש להמשיך בכיבושו. על כן, הדרך היא נסיגה והכרה בזכות העם הפלשתיני. אין דרך אחרת.

לשם מה צריכה מדינת ישראל בכלל את השטחים הכבושים? יש המדברים על עומק אסטרטגי. זהו שקר גלוי, שהרי ראינו מה קרה במלחמת המפרץ. השטחים אינם ערובה לביטחונה של ישראל. להיפך, הם ערובה להמשך ההידרדרות במצבה של ישראל ובכל התחומים.

העולם אינו יכול לסבול את מימוש החלטות האו"ם בגין כיבוש כוויית כלבר, כאשר ההחלטות של אותו מוסד נרמסות תחת רגליה של ממשלה זו, שממשיכה להטמין את ראשה בחול ובונה התנחלויות כאילו העולם אינו רואה אותן, ממש כבת יענה.

לכן באה התגובה האמריקנית, לכן ארצות-הברית לא

ומי שמנסה לגזול ולסחוט מאתנו את מולדתנו — הוא איננו ידיד עוד.

אנא, נהגו בסכסוך הערבי-הישראלי כמו בסכסוך הבריטי-האיירי, הספרדי-הבסקי, הצרפתי-הקורסיקאי, הרומני-ההונגרי, הסובייטי-הבלטי, האיטלקי-האוסטרי על טירול הדרומית, הסרבי-הקרואטי, הארמני-האזרי, הגרמני-האוסטרי, הטורקי-היווני בקפריסין, הערבי-הנוצרי בלבנון — ועוד לא מניתי אחת אחר ממאות סכסוכים לאומיים דומים.

אל תנהגו בנו כבקטינים, או כבפסולידין, הזקוקים לאפטרופוס. ואנא — בדקו עצמכם היטב על סמך ביצועים בעבר, אם אתם אכן יודעים ומבינים מספיק על האזור הזה כדי להיות אפטרופוסים כאלה. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת העצני. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת יואש צידון: אם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש קרע עמוק בעם, קיימת מחלוקת, ששום ניסיונות של דיבור על דרכי הוויכוח ועל אופיו של הוויכוח ועל צורתו של הוויכוח לא יטשטשו אותם. הגענו לנקודה — לאו דווקא בימים אלה, אבל המחלוקת הלכה והתגבשה — כאשר הציונות, על-פי תפיסתה, איננה הציונות על-פי תפיסתו של חבר הכנסת יגאל הורביץ; ובאופן ההגון ביותר אני אומר: ולהיפך. אם תוגשם הציונות על-פי תפיסתו, זו איננה הציונות שלי.

זאת מחלוקת עמוקה. לצערי, או לפחות למיטב הבחנתי, היא רק תלך ותחריף. אנחנו הולכים ומאבדים את היכולת למצוא גשר בין שתי התפיסות הקוטביות הללו. כל הדין, האם נכון עשו חברים — ונכון עשו חברים שנסעו לארצות-הברית, האם נכון עושים חברים — ונכון עושים חברים, שרואים כחובתם הציונית בוויכוח הזה להציג את כל העובדות על מה שקורה ועל מעשים שהם בטוחים שמי שעושה אותם פוגע פגיעה אנושה בתפיסתם הציונית.

ככל שנצליח יותר לנהל את הוויכוח הזה לגופו, אולי ייטב לנו. גם כך הוא יהיה קשה מאוד. ככל שננהל אותו כאילו הדברים אחרים, נסיף מכאוב על מכאובינו, קושי על קשיינו, והוויכוח ילך ויחריף.

אתמול כבר נתן לנו השר שרון סימנים של קומנדו. למה קומנדו? לאור היום, בלי שום הסוואה. לפני חודש ולפני חודשיים, מתר ובעוד שכוו, בכל דקה שתגיע אלי אינפורמציה מה הממשלה הזאת עושה בשטחים, אני רואה כחובתי היסודית לדווח עליה, למסור עליה לעם היושב בציון כמיטב היכולת שלי להביא את הדברים. משום שיש מי שרוצה להסתיר. משום שאין שום דרך אחרת, לא לחברי ועדת הכספים, לא לחבר הכנסת, לא לאורת המדינה, לבוא ולהגיד: זה המחיר. זה מחיר ההרחבה, זה מחיר ההתנחלות. גם כל השימוש במלים שהן כולן שקר וכזב, אכפת לי אם היישוב טלמון הוא הרחבה או יישוב חדש? אם אישרו זאת לפני ארבע שנים או לא אישרו?

אני יודע בדיוק למה התכוון מי שהקים את רבבה. הוא לא התכוון להתיישבות נוספת, הוא לא התכוון להתנחלות נוספת, הוא התכוון לפוצץ את תהליך השלום. כל מי שמתכוון לפוצץ את תהליך השלום, אני אעשה ככל יכולתי כדי שכל העובדות על מעשהו הנלוו, וזאת המלה הקלה ביותר שאני יכול להגיד

ירדשלים ויש"ע, וממילא לא היו לנו שטחי מולדת, למכור אותם באורח נקלה ובזר, כפי שמחנה השלום מייצג לנו.

מה נעשה? ייתכן, למשל, שמן ה-800,000 אשר מתכוונים לנסוע הקיץ לחוץ-לארץ, לא כולם ייסעו. אולי נוציא מעתה על חתונה ועל בר-מצווה לא 20,000 עד 30,000 שקל — ויש המוציאים כסכום הזה בדולרים — אלא מעט פחות.

אולי נעמיד לעצמנו ברירה אחרת לגמרי — עם או "דולצ'ה ויטה", ארץ או "דולצ'ה ויטה"; אולי נדחה את עצתו של השמאל המסית לחטא של אגואיזם ונהנתנות, המדיח לפשע הלאומי של מכירת מולדת בעבור בצע כסף.

לו ניבא איזה גוי, שהעם הזה עתיד למכור בכסף את ארצו, שאותה קנה בדם, היינו מוקיעים אותו כאנטישמי, אך זו ורק זו הברירה שהאמריקנים ועושי דברם ממה שקרוי מחנה השלום מעמידים לנו.

ועל כן נאמר לאמריקנים: אתם יכולים שלא לתת, אך אל נא תשפילו אותנו, אל נא תתעללו בנו. גם יפתח הגלעדי לא היה מקריב היום את בנו למען ניצחון על האויב. והרב עובדיה יוסף לא היה אוכל ביום הכיפורים אפילו תמורת ערכות של 10 מיליארד, כי אהבה ומוסר, דת וארץ מולדת אין קונים ואין מוכרים ואין סוחרים בהם ואין מחליפים אותם, כי הם וכסף אינם חליפיים. אין להם מחיר. בלעדיהם אין ערך לחיים ואותם שום סכום שבעולם לא יקנה.

ארצות-הברית, המעמידה לנו ברירה שטנית שכזאת, פיתוי של מכירת ערכים מקודשים בכסף, מתעללת בנו ומעליבה אותנו.

ואשר למחנה פנימה — חבל שוויכוח מכיש שכזה, עם או מולדת, יכול בכלל להתקיים בישראל החופשית והריבונית.

ועוד נאמר לאמריקנים: אתם יכולים לפגוע בנו לצורך מה שנדרם לכם — לרעתנו בטעות — כי אלה האינטרסים שלכם. אך לפחות אל נא תתיימרו להיות אבירי המוסר ושופטי הצדק. ראינוכם בקוצר ידיכם, ובעיקר במוסר הכפול שלכם: אתם סובלים אלף סברות ושחילות שמבצע סדאם חוסיין נגד שיעים וכורדים מתחת לאף שלכם. אתם סובלים שלילת זכויות פוליטיות לגיטימיות מן הרוב הכורדי והשעי בעירק, זכויות שאתם תובעים לערביי ארץ-ישראל. אתם סובלים טרנספר של מאות אלפי פלשתינים מתוך כוויית, לכווייתים מותר. אתם סובלים עבדות וקיצוץ איברים בסעודיה. אתם סובלים כיבוש של 40% של קפריסין על-ידי טורקיה, טרנספר של מאות אלפי יוונים, סיפוח והכרזת מדינה טורקית שם. נשיאכם ביקר אצל הרצח הסורי בבירתו, בעוד ידיו מגואלות בדם נרצחי השגרירות שלכם, והמארינס שלכם בכירות, בדם קורבנות אסון לוקרבי וקורבנות אחרים לאין ספור של רבי-המחבלים, שהוא נשיא סוריה. אסד הוא persona grata ואריאל שרון — non grata.

כמה שוקלת התנחלות אחת, רבבה אחת, במאזני המרמה שלכם מול כל הדם הזה? כמה שוקלת טלמון קבע מול כיבוש כל הלבנון על-ידי סוריה? כמה שוקלת שכונה נוספת בקריית-ארבע, בהר-מנוח, מול התפיסות שלכם עם חוסיין, אשר התעלל בהם, רימה אותם, התחבר לאויבכם? והנה, אליו הלך שר החוץ האמריקני לעקבה. עמו הוא מתחבק, אך שר בישראל מוחרם.

אנחנו רוצים בידידותה של אמריקה. עם כל פגמיה, היא עדיין מבצר החופש בעולם. אבל אנחנו רוצים ידיד ולא אויב.

בהקשר זה — יש לי כמה מלים שהן ב"סט" של אלה שמדברים אלינו — לתאר את התמונה הזאת.

ואחר כך הוא עוד יקבע את אמות המידה — שר שגם כאשר הוא מתכוון הוא לא מצליח להגיד אמת; גם כשהוא מספק נתונים לוועדת הכספים של הכנסת אין בהם אמת; שר שכל שרי הממשלה, שכל פקיד האוצר אומרים: אנחנו רוצים לדעת מה עושים עם הכסף.

אין כמון, חבר הכנסת יגאל הורביץ, יודע שמה שאני אומר פה הוא אמת. אי־אפשר לדעת. כשאתה רוצה לדעת אומרים לך: הממשלה הזאת, כאשר היא ידעה שהמשך העלייה והתיישבותם של העולים בגדה וברצועה מסכן את העלייה, הצהירה "לא יהיו עולים". והממשלה הזאת מוכנה לסכן את השלום בעד זה. משום כך היא מוכנה שחישך ההתנחלות בשטחים.

אני לא מדבר על חבר הכנסת העצני — בתחום מופת אישי — איפה שנמצאים השדים, שם נמצאות הרוחות, אני לא רוצה להיכנס לעולם הזה. אני מקווה שהרוב כממשלה לא חי בעולם השדים והרוחות.

לנו אסור לנסוע לארצות־הברית? "גוש אמונים" יכול לגייס שם כסף. לכל אחד מותר. איך אמר חבר הכנסת שריד — זב ומצורע. כן, לכל זב ומצורע מותר לנסוע ולהביע את עמדתו. כשאריאל שרון מביע את עמדתו בארצות־הברית, כנגד דעת הממשלה, זה לגיטימי, ואני צריך לקבל אישור ממישהו? יסלח לי כבוד יושב־ראש הכנסת, בתחום הזה גם לא ממנו.

אם יושב־ראש הכנסת בחר להיות אחד המפגינים, לצערי הרב — ואמרת לי זאת לפני חודשים מספר בשיחה אישית — נתייחס אל המפגינים כמו אל מפגינים. לו יש אופציה להיות יושב־ראש הכנסת. לי יש אופציה להיות חבר כנסת ואחד המפגינים. אין לי האופציה שיש לו. אבל אם הוא בחר בה, להיות אחד המפגינים, אז כמו אחד המפגינים. אם הוא ירד עם ספר תורה בקבר־יוסף, ואני אפגין נגד ספר התורה בקבר־יוסף, לא תעמוד לו העובדה שהוא יושב־ראש הכנסת, כי הוא בחר בזה. הוא פוגע בכולנו בזה. אבל הוא בחר, והוא חוזר על בחירתו חוזר ובחור, וזו בחירתו.

אנחנו צריכים לקבל רשות ממישהו כדי לנסוע ליהדות ארצות־הברית, כאשר אנחנו משוכנעים שהמשך המדיניות הזאת של ההתנחלות וסגירת כל דרך לשלום — המשמעות שלה היא לא שלום עכשיו, היא מלחמה עכשיו, עם כל המשמעות שלה, עם כל המוראות שלה, עם כל מה שהיא תעשה לחברה הישראלית?

השחצנות היהודית הזאת. אני רואה את עצמי כצבר שיש בו מידה של שחצנות, אבל עד גבול מסוים. 3 מיליארדי שקל פעם אחת — מוכרחים לתת בזמן. 700 מיליון דולר פעם שנייה — מוכרחים לתת, אחרת הם לא בסדר. היום — 10 מיליארד דולר פעם שלישית. כאשר אני אומר: לא, אל תיתנו, אני לא מחכה ללחץ של האמריקנים עלינו, אני מפעיל את הלחץ הזה כאן בפנים. כי אני יודע בכל יומי נפשי שמהמרים פה על המלחמה ועל העלייה ועל הקליטה הם רוצים להציג את זה. אז מה אתם רוצים שנעשה? שנגיד שהכול בסדר, לא ראינו, לא שמענו, לא ידענו? שנהיה אחד הערים או אחד המושבעים בוועדת החקירה של ההיסטוריה? זה התפקיד שאתם מייעדים לנו? וכשאנחנו לא ממלאים את התפקיד, תטילו בנו שיקוצים?

חבר הכנסת יגאל הורביץ, אתה לא הכתובת למה שאני אומר, אבל אתה היחיד שיושב פה — אתם מתירים את דמנו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מי יושב פה מטעם הממשלה?

היו"ר ש' וייס:

לפני שתי דקות אפילו מטעם הכנסת לא ישבו כאן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש ממשלה רק בשביל להפריע.

היתה פה התקוממות כשחבר הכנסת שריד אמר "זב ומצורע". בקוד הנימוסים של מישו — זה פוגע מאוד. אבל "מלשין" ו"בוגד" אלה המלים הקלות ביותר, מזה בכלל התחיל הדין.

אני לא נבהל מאמירות ולא מדיבורים, וכבר התייאשתי מהסיכוי שלא נשלם כולנו את המחיר על האמירות הללו. כי הכתובות הבאות לאמירות הללו הן לא אנחנו. הכתובות הבאות לאמירות הללו — והן כבר נשמעו, חבר הכנסת העצני כבר אומר אותן לחבר הכנסת ראובן ריבלין: השר אריך שרון כבר אומר אותן לשר דוד לוי; ושר המשפטים כבר זכה בהן. כל מי שלא יעמוד על הקו של הקיצונים שכסרובנים יואשם בכל הדברים שאנחנו נאשמים בהם היום. לכן הבעיה היא לא האשמות כלפיו.

הבעיה היא ההימור המסוכן, המטורף, שאתם נותנים לו יד, על עתידה של המדינה, ובעימות הזה אנחנו לא מתכוונים לא להוריד פרופיל, לא להוריד קול וגם לא להיעלם באיזה מקום, כדי שלמישהו יהיה נוח שם לשמוע את הדברים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אין צורך לומר שבימים אלה, ולא רק בימים אלה, יש ויכוח נוקב, קשה, לעתים אפילו גם מתלהט, בין חלקי הבית בנושאים שכולנו רואים אותם כקיומים ומכריעים לגבי עתידה של ישראל. אבל צריך לסמוך על השר שרון שהוא יוציא את הוויכוח מהבית הזה אל הרחוב, ולא סתם לרחוב אלא לכיב השופכין של הסתה לרצח. והרי אנחנו יודעים כמה מדובר. מי שאומר כל זמן שלכנסת שהם "קומנדו של מלשנים" זורק בקבוק בוער לתוך חבית נפץ.

אני חושב שהשר שרון לא ינוח כל עוד הוא לא יעשה שני דברים, כמנהגו: קודם כול, יטרף כל ניסיון להתקדמות כלשהי למשא־ומתן, לשלום כלשהו, כשם שהוא ניסה לטרף בשעתו את הסכם השלום עם מצרים, והדברים ידועים וחכורים. אבל הוא לא מסתפק במשימה הזאת, היא קטנה מדי על מיתו. הוא לא ינוח ולא י שקטו כל זמן שלכנסת תחחדש האלימות הפוליטית וכל זמן שלא יישפך דמם של המלשנים.

אני חושב שבאמירותיו מוציא את עצמו השר שרון מזירת הוויכוח הקשה הניטש בבית הזה. זהו ויכוח לא־קל, משום שאני מאמין ששני הצדדים, מתוך השקפת עולם שלהם, חושבים שהם נלחמים על עתידה ועל שלומה של ישראל. אני חושב שהמדיניות של הצד הזה של הבית, של הצד הימני, של הצד של הליכוד, של הצד הקורא לעצמו בטעות "המחנה הלאומי", המדיניות הזאת היא מוטעית והרת אסון לישראל. אבל מעולם לא תשמעו אותי ולא את מי שקדם לי ולא את עמיתיו "המלשינים הידועים" נוקטים את שפת השר שרון. אני לפחות מעיד על עצמי, שלגבי חלק גדול מאנשי הליכוד

הקדמות לא אמרתם: התמודדנו בכחירות והפסדנו, אלא טענתם במלוא התוקף והרצינות שדרכם היא הדרך הנכונה, וחבר הכנסת מנחם בגין, כשהיו לו שמונה חברי כנסת, החמוד על דרכו הרעיונית. אתם בעצם רוצים לסתום כל דיון.

חיים קופמן (הליכוד):

אתה הרי רואה שאנחנו לא עושים את זה בחשאי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אם אתם לא עושים זאת בחשאי, איזו מלשניות יש כאן? אם זה בגלוי, על מה אתם מדברים?

חיים קופמן (הליכוד):

המלשניות היא בכך, שאתם קושרים את זה בנושא הסיוע לקליטה, ובוזא אתם רוצים לערער על עצם התמיכה של ארצות-הברית בקליטה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אנחנו עושים זאת, חבר הכנסת קופמן? לא מתאים לך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מתאים, מתאים מאוד.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא, לא מתאים לך. אנחנו לא עושים זאת, אנחנו עושים את ההיפך מזאת.

אבל, אני חוזר לעניין המלשניות. מלשניות יש רק במקום שיש מחתרת, ארגון סודי וחשאי, וכשראש הממשלה אומר שהוא לא ידע אם היתה אמורה לקום התנחלות רכבה, ורקל אומר שהוא ידע באופן כללי, אבל לא באופן ספציפי, על העיתוי, הרי על העניין עצמו אתם מוסיפים חטא, שאיש לא מאמין עוד להצהרותיה של ממשלת ישראל. לכן אני מציע: קודם כול, תעשו את הדברים שלכם בגלוי ולא במחתרת ולא בחשאי, וכאשר תעשו זאת בגלוי ולא בחשאי, גם אין שום עניין של הסתרה.

אתם מוסיפים עוון על עוון בכך שאתם נכנסים למסלול התנגשות עם ארצות-הברית על עניין שהוא שולי שבשולי, ואת העניין הזה אתם מנסים להסתיר.

כעת הייתי רוצה לומר משהו לגבי עתיד היחסים עם ארצות-הברית. אני רוצה לומר שני משפטים. קודם כול, ישראל לא תוכל לעמוד, דווקא משום מצב המלחמה שהיא שרויה בו במזרח התיכון, דווקא משום שהיא בתוך ים ערבי ומוסלמי. היא לא תוכל לעמוד במלחמה הזאת ללא ידידות, ללא תמיכה וללא סיוע של ידידיה במערב ושל ארצות-הברית בפרט. מי שפוגע בידידות הזאת פוגע גם בכושר עמידתנו במאבק הזה על קיומנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל הורביץ, ואחריו — אם חבר הכנסת מוחמד מיעארי וחבר הכנסת עבדאללה דראושה לא יהיו כאן — חבר הכנסת צירלי ביטון.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת חיים אורון, אני פונה אליך לא מפני שאתה נמצא במקרה באולם, אלא אני מוכן לפנות אליך אישית, ואם אתה רוצה, דרך לחבריי, ולומר לך בגילוי-לב גמור את דעתי. אני מכבד מאוד את דעתך. אינני רוצה לחלל אותנו לשני סוגי אורחים הדואגים למדינת ישראל: פטריטים ובלתי-פטריטים. כל אלה דיבורי סרק. אני רוצה לומר לך, שלפעמים אני מעדיף אנשים שלא

יש לי כבוד להשקפתם ולא מונתם. אני מקווה שיום אחד הם יתפכחו מאשלייתם. אני חושב, שחלק מהם יודעים כסתר לבם, שאי-אפשר להביא שלום ורווחה ושגשוג לישראל על-פי תפיסת העולם שלהם, אבל, על כל פנים, אני מכבד אותם. אין לי שום כבוד למי שבידועו את האווירה שלוחת הרסן הקיימת בציבור הישראלי ובידועו שכבר נפל קורבן אחד להסתה מסוג זה אשר נעצר בשום מחסום ופורק מעל עצמו כל רסן ומסית נגד חברי כנסת, נבחר ציבור, בצורה הפרועה והגסה והמסוכנת ביותר.

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לומר, שכנושא של יחסיו עם ארצות-הברית, כפי שהועלה כאן על-ידי חבר הכנסת חיים רמון, אני מתקשה להבין את עמדת הממשלה, במידה שיש לה עמדה. אני מבין שהליכוד אומר: אנחנו מוכנים להתכתש עם ארצות-הברית על-עניינים שבנפשנו. אני מבין אילו היה ראש הממשלה אומר: אנחנו מוכרחים לצאת למסע המסוכן הזה המוליך אותנו להתנגשות עם מעצמת-העל, שהיא במקרה גם הטובה בידידותינו, למען מטרה קיומית. הייתי מבין אילו היינו אומרים: אנחנו מסכנים את כל מערכת היחסים הענפה שלנו עם ידידינו במערב, עם אלה שיכולים להושיט לנו את הסיוע, שרק אתו נוכל לקלוט את העלייה, למען משהו שהוא בכת-עין, אבל, על מה עלינו על מסלול ההתנגשות עם ארצות-הברית? לשם מה אנחנו מחדרים את יחסינו עם ושינגטון? אני אומר לכם על מה, בשלב זה: על דבר שולי, שכל נזק גדול מכל התועלת שיש בו, ועל שיטות של הונאה ואי-אמירת אמת.

ולמה אני אומר "אי-אמירת אמת"? שהרי שימו לב בכלל לשפה שבה משתמש השר שרון. זו לא שפה של מדינה, זו שפה של ארגון מעין מחתרת, שמישהו מתוכו מלשין על חברים לפני הרשות, והרשות היא ארצות-הברית. מה יש כאן להלשין ככלל? אם ההתנחלות היא חלק מהמדיניות שלכם ואם רכבה היא על דעתכם, מה יש כאן להסתיר, מה יש כאן לכחש, מה יש כאן לכחד, מה יש כאן להולין בכחש ובהטעיה ובאמירת אמת וחצי אמת ורואמת ותלת-אמת? תודיעו בבקשה ברכים: כן, מדינת ישראל מחליטה שלא להיענות לבקשתו החוזרת של מזכיר המדינה ושל כל המדינות שעמן יש לישראל יחסים ידידותיים, ומחליטים להעלות את רכבה א', ב', ג', ד', זו מדיניות זקופת קומה?

חיים קופמן (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין, זו המדיניות הברורה, על כך הצביע הבורח וקבע. לא צריך לחזור כל יום ולהודיע מחדש.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא, חסלח לי, שמעתי את ראש ממשלתך אומר, שהוא לא ידע על התנחלות רכבה. שמעתי זאת כמו אזוני, ולא הוכחש הדבר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

על מה הוא כן יודע?

חיים קופמן (הליכוד):

על זה התמודדנו בכחירות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

התמודדתם בכחירות — בסדר.

חיים קופמן (הליכוד):

זו מדיניות ברורה ובהירה ביותר.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת קופמן, כשאתם הייתם כאן במיעוט בכנסות

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש לך מלחמה עם הסעודים? הבעיה שלך היא עם הפלשתינים.

יגאל הורביץ (הליכוד):
חבר הכנסת דראושה, תן לי מנוח. אני לא מתכוון להתווכח אתך.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דראושה, זה לא חטא לחתור לשלום עם כל אחד, אפילו עם איסלנד.

יגאל הורביץ (הליכוד):
קודם הגנת על סדאם חוסיין, עכשיו אתה מגן על סעודיה. אתה בסדר גמור.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

יגאל הורביץ (הליכוד):
חבר הכנסת דראושה אל תפריע לי. בעלי הברית שלו, סדאם חוסיין וסעודיה, הוא מגן עליהם.

עכשיו אני רוצה לחזור ולהגיד: בואו לא נקבל את ההכחשה האמריקנית. נדון בדברים שלנו בנפרד. האמריקנים האלה, שדואגים מאוד מאוד לאזור רגוע כאן, מתוך שיקולים לגמרי מתחשבים, הם דנו עם שר החוץ דוד לוי — חבל שהוא איננו כאן — וסיכמו אתו מה שסיכמו. הוא התלהב ויצא ואמר מה שאמר בכל העולם. כולם שמעו, יש לו סיכום עם האמריקנים. באו האמריקנים ואמרו: מה שאמרנו זה נכון, אבל הם לא מסכימים. נא לחשוב מחדש, הם לא מסכימים.

אני מעז להגיד כאן, בלי כל פורמליות, רק את דעתי. אני לא מייצג איש. יש סיכום בין מובארק לאסד, סיכום שהולכים ביחד, לא מוותרים ברמת-הגולן, לא מוותרים בשום מקום, אין כאן עניין של פשרה, אין תוכנית-אלון, אין שום פשרה. כל דבר אחר הוא דיבורים בעלמא. מה שתושבים חיים אורון, יוסי שריד ואורי אבנרי על חזרה לגבולות 1967, זה הדבר היחיד אולי הריאלי.

חיים רמון (המערך):
מה אכפת לך להציע את הפשרה?

יגאל הורביץ (הליכוד):
מה אכפת לי? מכיוון שאתה משחק. אני לא משחק. אתה כבר הצעת גדר אלקטרונית בין קלקיליה לכפר-סבא. כבר הצעת, אתה יודע איך קיבלו את זה.

חיים רמון (המערך):
אני לא הצעת שום גדר אלקטרונית.

יגאל הורביץ (הליכוד):
לא רק הציבור הישראלי לא קיבל את זה, גם הציבור הערבי לא קיבל את זה. לא קיבלו את זה.

רבותי, כבר הצעתם פשרות. בכל מערכות הבחירות שאני זוכר, על הפשרה רכבתם כל הזמן. על תוכנית-אלון — רכבתם כל הזמן. כבר שכחתם מזה. לא במקרה מדובר על גבולות 1967, או לא כלום.

רבותי, לגבולות 1967 אני לא מוכן בכל מחיר שבעולם. לא מוכן. כל הצעה אחרת לא קיימת. אלה דיבורים בעלמא. אתם יודעים שאלה סיפורי מעשיות.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

חושבים כמוני בתחום המדיני אבל דואגים למשק כדי שנוכל לומר "לא" בשעת הצורך על אנשים שמדברים גבוהה גבוהה ואומרים דברים הדומים או מתאימים לדעתי המדינית אבל בעצם נוהגים כך שניאלץ, חלילה וחס, לחול על גחון כדי לבקש מאותו גורם שרוצה להכתיב לנו, לא רוצה אבל אולי יכתיב לנו, חלילה וחס, כבוא היום, ואנחנו ניאליץ לקבל את דעתו רק מחולשה, לא רק מחולשת הדעת אלא מחולשה כללית. אם כן, לא תמיד כל מי שמדבר כמוני, אני לגמרי מאושר ממנו, ולא כל מי שמדבר לא כמוני אני פוסל אותו לגמרי.

אחרי שאמרתי את הדברים האלה אני רוצה לומר בנושא העיקרי שבו אנחנו דנים היום, שבגללו התאספנו לכאן. רבותי, אין לנו ידידה גדולה יותר מארצות-הברית. היא הוכיחה זאת. יש לה קבלות על חלק גדול ממה שנעשה כארץ, לא רק בגללנו, לא רק ביוזמתנו, לא רק במסירותנו, אלא בעזרת ארצות-הברית של אמריקה, בעזרת אוזרחיה, בעזרת יהודיה, בעזרת הממשל שלה. אלה דברים ידועים לא רק מזווית ראייה של אוצר מדינת ישראל.

אבל, אם יש אפשרות להציב סימני שאלה על השיקולים הנכונים והחכמים של ארצות-הברית, על המחשבה המעמיקה שלה לגבי הבעיות המדיניות באזור הזה, אני מוכן להסתכן ולומר: יש טעם לשאול שאלות ולהעמיד סימני שאלה.

ניקח למשל את המאבק נגד השאה באירן על זכויות האזרח — מאבק שבצעם אמריקה הכתיבה, והיא לא אפשרה לו אולי להדריך את ההתנגדות. היא דאגה לזכויות האזרח, ומאחר שהשאה לא מילא את כל חקורות, רצונם, מאווייהם של אזרחי ארצות-הברית, היא אפשרה את נפילתו. במקום השאה הגיע חומייני, שלעומתו השאה גורדניסט ממש; מה קרה אחר כך אנחנו יודעים. מה קרה לאמריקנים, מה קרה לאזרחים באירן, מה קרה בתחום הטרור הבין-לאומי, אנחנו כולנו יודעים.

וזה עוד לא מספיק. אחר-כך העמידו פנים או האמינו באמת בזכויות האזרח במלחמה נגד הרוזן, היטלר השני, סדאם חוסיין, ויצאו להגן על מדינה קטנה נכבשת — כוויית. סדר חדש יביאו האמריקנים, אולי לא בצביעות, אולי חלק מהם האמין, אולי חלק מהם שיטה בכל העולם. דאגו לנפט. מה קרה יותר מזה? שום דבר. השיטה הזו, סדאם חוסיין, לולא נגע בנפט והלך, אני לא יודע על מי, אולי חלילה וחס עלינו, אינני יודע איך היה נוהג כל העולם, כל הקואליציות האלה, בלי קשר לערבים. אמריקה בוודאי היתה עוזרת, אירופה בוודאי היתה מחליטה החלטות אהדה אילו היינו צריכים להילחם נגד סדאם חוסיין. לולא הלך לנפט האמריקני.

מה קרה לכורדים? עמדת טורקיה ידועה. מה קרה לשיעים? לא רצו שאירן תהיה חזקה מדי. הניצחון הצבאי האמריקני המוחץ, המוחץ באמת, הדרמטי, נגמר חלילה וחס בכישלון מדיני ממדרגה עליונה. ההמומים האלה, שראו את הנולד ורצו ללוש בצק חדש, לאפות מאפה חדש במזרח התיכון, סדר חדש, הולכים בביטחון עצמי כזה להכתיב מהלכים, למי? לנו? עם מי? אתם? הלא בידיהם היה להכתיב לסעודים כל מה שרצו. עשו משהו? ברגע כזה הבטיחו לנו שהסעודים יישבו במשא-ומתן אתנו — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
על מה? מה יש לך עם הסעודים?

יגאל הורביץ (הליכוד):
מה יש לנו משותף? איזו מלחמה יש לנו עם הסעודים? מה יש לנו גרוע עם הסעודים?

הבריא וכל הארגומנטים, כלומר כל הנימוקים ההגיוניים, אינם פועלים על הממשלה הזאת. הגענו למצב, שאפשר לתאר את המדיניות שלה רק על-ידי משלים ידועים, במיוחד עממיים.

מצבה של ממשלת ישראל, וזו שמיר בראשה, סומך על ההיגיון הבא: מספרים על רודן אחד, שהיה לו ליצן, מוקיון, ובשעה של מצב-ירוח סהרורי הוא אמר לו: אתה חייב ללמד את החמור שלי לקרוא ולכתוב, אחרת אוציא אותך להורג. אמר לו הליצן: כבוד המלך, כמה זמן אתה נותן לי כדי ללמד את החמור קרוא וכתוב? אמר לו המלך: אני נותן לך שנה. אמר הליצן: לא, שנה לא תספיק לי, אני מבקש שתיתן לי חמש שנים. אמר המלך: טוב, אני נותן לך חמש שנים, ואז אני אבצע את האיום נגדך. יצא המוקיון כשהוא שמח על גורלו. שאלו אותו: מה תעשה? האם בחמש שנים תלמד את החמור קרוא וכתוב? הוא אמר להם: דיה לצרה בשעתה; במשך חמש שנים או אני אמות, או השליש ימות, או החמור ימות, ואז אני פטור מכל ההתחייבות הזאת.

זה מה שרוצה ומה שעושה — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
היהודים מספרים את זה על כל, ואתה מספר את זה על חמור.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
טוב, כנראה המסורת של העמים ידועה לכולם.

אני אומר שצריך לגשת ממש בזמן הזה ולהגדיר מה רוצים, להעמיד את התנאים ההגיוניים, לאפשר לעולם, לארצות-הברית, לאירופה, להיענות ליד המושטת של העולם הערבי ושל הפלשתינים, להתיישב ולדבר שלום ותכלית. כל דחייה, כל פעלול, כל התחמקות, יכולים רק לסכן את העניין, להוציא את השדים הכמוסים הנמצאים במזרח התיכון, ואנחנו נראה את הזירה כשהרבה שדים מוקדים בה, וכשנמר שמיר עצמו לא יהיה השד היחיד בה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבדאללה דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מי שמאין ומקשיב לדבריהם של חברי הכנסת מהימין חושב, כאילו ארצות-הברית היא איזו בת-חסות של ממשלת שמיר, איזו קולוניה של ממשלת שמיר, כאילו ארצות-הברית צריכה לקבל את כל התכתיבים ואת כל ההוראות של השר "הגדול" אריק שרון, ושל ראש הממשלה, הקטן יותר, לפחות במשקל, יצחק שמיר. כאילו הם רוצים להכתיב לנשיא בוש ולשר החוץ בייקר את המדיניות של ארצות-הברית. והם שוכחים שישאל מקבלת סיוע אמריקני גדול, בתחום הכלכלי, בתחום הצבאי ובתחום המדיני, וללא הסיוע הזה היה המצב חמור כל כך, שאני בספק גדול אם הממשלה היתה יכולה להמשיך במדיניות שלה ובעמדות שלה, שהן מנוגדות לכל היגיון בריא.

אבל, לצערי הרב, ארצות-הברית אינה משתמשת בסמכויות שלה ולא באותוריות שלה, ואינה ממלאת את התפקיד שהיא צריכה למלא כמעצמה אדירה ובעלת השפעה גדולה בעולם הזה, ובמיוחד לגבי מדיניות השלום במזרח התיכון, וכאשר ארצות-הברית מעזה ליחוס יחומות חדשות, לנסות להביא לקידום תהליך השלום, יש ביקורת קטלנית מהימין, ומעוזים לצאת בביקורת הזאת בלי שום גבולות,

אם כן, שבו בניס לגבולם, אנחנו חוזרים לרשימה המקורית. אני מזמין את חבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — חבר הכנסת עבדאללה דראושה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שדברים מוזרים קורים לגנר עינינו. סוד גלוי הוא, שהיחסים בין ממשלת ישראל לבין ממשלת ארצות-הברית הם יחסים מיוחדים. ארצות-הברית אפילו מכירה בעובדה הזאת, והיא מתנהגת כלפי ממשלת ישראל כסלחנות, בכפפות של משי; אם היא קובעת עיקרון מסוים, היא אינה מחילה אותו על ממשלת ישראל, אם זה בעניין של סדר חדש, אם זה בעניין של קיום החלטות מועצת הביטחון, אם זה בעניינים של שלום. יתירה מזאת, בעניינים של פיהוד נזק בלתי קונבנציונלי באזור, הם דורשים לפרק את הנשק מאלג'יר, מלוב, מבנגלה-דש, מפקיסטן, מעירק, מכל מדינה במזרח התיכון ובמזרח הרחוק, אבל לגבי ישראל אפילו לא מזכירים את הדבר הזה.

ולמרות כל זה — ראו זה פלא: למרות כל זה, עומדים פה אנשים, חברי כנסת שמדברים בשם הממשלה, ויש להם טרזניה נגד ממשלת ארצות-הברית, וכל זאת למה? משום שהיא רוצה להתנהג עם מדינת ישראל ועם ממשלת ישראל כמדינה נורמלית, ואילו ישראל רוצה שלא תהיה מדינה נורמלית ביחסיה עם ארצות-הברית ובהתנהגותה באזור, ביחסים שלה עם השכנות שלה, ובכל מה שנוגע לבעיה הפלשתינית, בעיית הסדר החדש ובעיית השלום באזור שלנו.

כבוד היושב-ראש, אני חושב שהממשלה הזאת רוצה לגייס את הממשל של ארצות-הברית כדי לקיים את תפיסתה ואת מדיניותה, שהיא בלתי מציאותית, שהיא אנטי-שלום, ואשר חותרת לדחות כל דבר למועד מאוחר יותר. זאת בריחה מהמציאות. זה ניסיון להשתמש מלדון בבעיות העיקריות של ישראל ושל האזור ולסמוך על נסים ועל התפתחויות בלתי צפויות בעתיד.

אינני יודע מה הממשלה הזאת חושבת היום כלבה על מחלתו של הנשיא בוש, למשל. הם בוודאי יגידו, שהם מאחלים לו החלמה מהירה. אבל לאור האווירה, אני חושב שהם שומחים בלבם, שאם הוא חולה היום — העניין נדחה, אין לחץ, לא מטפלים בבעיה, בייקר לא יכול לזוז, וזה משחק כאילו לידהם ולידי הממשלה.

המשחק הזה, להרוויח זמן ולדחות את הטיפול בבעיות הכבדות, למרות כל הסכנות הטמונות בזה — זה האופי וזאת הדרך שבה נוהגת ממשלת ישראל. הרי ראש הממשלה עצמו אמר: עוד חמש שנים לא יהיה שום דבר, יבוא אחרי מישור, ואז הוא יוותר או יכנס בעובי הקורה, או שיהיה מה שיהיה. זאת אומרת, זה המרשם שראש הממשלה נותן לנו היום, והוא רוצה לשכנע גם את ארצות-הברית; ולא רק לשכנע, אלא לנסות לכפות על ארצות-הברית. או שהוא מנסה היום ליצור בעיות פורמליות חדשות. למשל, הוא מוחה על ההתנהגות של ארצות-הברית כלפי השר הידוע והמפורסם שרון, אבל הוא לא פוצה פה ולא אומר מלה, איך השר שרון מתנהג כדי לטרפד וכדי לסכל את התוכנית ואת המאמצים הקשורים, למשל, בשמו של מזכיר המדינה בייקר. לשרון מותר, לממשלת ישראל מותר, אבל לא למריקנים, למשל, אסור. איננו מדברים עכשיו על הפלשתינים ועל הערבים, על העולם השלישי ועל אירופה: לדידם, אפילו לאמריקנים אסור להתוות דרך ולנסות וליישר את ההדורים בהתאם לכך.

כבוד היושב-ראש, אנחנו הגענו למצב, שכל ההיגיון

ובו בזמן, כאשר בעולם מדברים על הסדר שלום כללי, על סיום המלחמות, על הסדר של שלום שיביא לקץ שפיכות הדמים באזור הזה, הם הולכים ומקמים התנחלויות חדשות, כאילו בהתנחלויות הללו הם יחזקו את הביטחון של מדינת ישראל. ההתנחלויות הללו הן סכנה אמיתית לשלום מדינת ישראל, הן סכנה אמיתית לפלשתינים, הן סכנה אמיתית לכל סיכוי להגיע להסדר של שלום בין שני העמים. ודעו לכם, מי שחושב על העמקת ההתנחלויות, על הקמת התנחלויות חדשות, אינו יכול להשיג שלום. הוא ישיג טרור, מלחמות, עוד שפיכות דמים בשני העמים, ולא יהיה לזה קץ. והאינתיפאדה תעמיק, והעולם יבין שכאן מדובר בממשלה שלא רוצה שלום. העולם מבין זאת.

רק לפני כמה ימים חזרתי מכנס בגרנד שבספרד, שהתקיים תחת הכותרת "דיאלוג האזרחים מעמי המזרח התיכון". הופיעו שם נציגי אש"ף — ר"ר נביל שעת, היועץ הבכיר של יושבראש אש"ף, הנשיא ערפאת, והיה שם גם הדובר של אש"ף, אחמד עבד אל-רחמן. ושניהם דיברו בפני העולם כולו. הם דיברו על הכמיהה של העם הפלשתיני ועל הכמיהה של אש"ף להגיע לפתרון של שלום עם מדינת ישראל; על רצונם לשים קץ לשפיכות הדמים; על המוכנות של אש"ף להגיע לכל פורום כדי להגיע להסדר של שלום. גם אנשי השלום הישראליים שהופיעו שם דיברו בסגנון דומה. אמרתי שם, מעל הבמה של אותו כנס: הנה, כוחות השלום משני הצדדים, הישראליים והפלשתינים, הם מסוגלים להגיע להסדר של שלום. אבל, לצערי הרב, אמרתי שם, מי שהיום מנהל את העניינים במדינת ישראל זה לא מתנהג השלום הישראלי, אלא הימין הקיצוני הישראלי. ומי שהיום ממלא את התפקיד של ראש ממשלת ישראל הוא יצחק שמיר, ולא לובה אליאב או דדי צוקר או מישהו אחר ממחנה השלום. זאת הבעיה האמיתית של מדינת ישראל. זאת הבעיה האמיתית של עמי האזור. כל עוד ממשיכים יצחק שמיר וחבריו את המדיניות הנוקשה שהם מנהלים, לא יהיה שלום במדינת ישראל, לא יהיה שלום באזור הזה. את הדבר הזה עם ישראל כולו צריך להבין, הכנסת צריכה להבין אותו, וצריכים לפעול בצורה מיידית לשנייה המדיניות, שיבוא רק עליי שנינו האיש ושנינו הממשלה והחלפתם בממשלה שתהיה מוכנה להגיע להסדר של שלום עם הפלשתינים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
או שהאמריקנים ילחצו עליו.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האמריקנים עד הרגע הזה לא לחצו עליו, והוא מבין שאם זה כך, הוא יכול להרשות לעצמו להתנהג כפי שהוא מתנהג. לכן הוא מרשה לעצמו להקים התנחלויות, להמשיך בדיכוי העם הפלשתיני. הוא מדבר על כך שהוא מוכן לדבר עם פלשתינים בתוך השטחים, אבל כו בזמן הוא מכניס אותם לבתי הכלא ומגרש אותם מבתיים. אפילו על עשרת המנהיגים ש"העזו" לפגוש את בייקר, את הטרויקה ואת שר החוץ הספרדי, הוא אומר: אלה אנשי אש"ף — והוא לא מוכן לדבר איתם. אז עם מי הוא מוכן לדבר בכלל? אולי לא נולד הפלשתיני שאתו הוא מוכן לדבר היום.

יש עובדה קיימת היום בתוך השטחים, ואי-אפשר להתכחש לה. העם הפלשתיני בחר בנציגיו. כל אלה שמקורם שהעם הפלשתיני ימצא לו אלטרנטיבה לאש"ף התבררו, וימשיכו להתבדות. כל עם בוחר את הנציגות שלו. העם הפלשתיני בחר בנציג היחיד והלגיטימי שלו — אש"ף. בראשות ערפאת, שהוא אש"ף מתוך, מוכן להגיע להסדר שלום

ושוכחים שהסיוע המסיבי שארצות הברית מעניקה לממשלת שמיר הוא אשר נותן את הכוח לשמיר ולחבריו להעז ולהפר את כל היחזקות המדיניות, להתנגד לכל יוזמה, ולומר את מה שהם אומרים.

גם מעל הבמה הזאת אני אומר את הדברים בצורה גלויה. אני חושב שממשלת ארצות הברית, עם כל ההצהרות שלה על הכוונות שלה, שהיא כאילו רוצה לקדם את תהליך השלום באזור — מעשית היא עדיין לא נקטה יחזקות מדיניות מעשיות שיכולות לקדם את תהליך השלום באזור. כל עוד ממשלת בוש לא מוכנה להחזיק כלכלית ומדינית על ממשלת שמיר, לא תהיה שום התקדמות מדינית באזור הזה. כל עוד בייקר מכריז בכל מקום שהוא אינו יוזם יחזקות חדשות ואינו לוחץ ואינו רוצה להשפיע על ממשלת ישראל על-ידי לחץ כלכלי או מדיני — שמיר יתרגם את הביטויים הללו בצורה שהוא רוצה לתרגם אותם, בצורה הנוחה לו. ואז לא יהיה שום תהליך, לא תהיה שום התקדמות, ימשיכו לדרוך במקום, שמיר ימשיך להתחפר בעמדות הסרבניות שלו, ואריק שרון ימשיך עם הקמת ההתנחלויות על-ידי מזימה עם שמיר. זה לא רק עניין של "גוש אמונים", זה לא רק עניין של המתנחלים. זאת מזימה של כל ממשלת ישראל, גם של שר החוץ, אשר טוען שהוא כאילו נגד המזימות הללו ונגד המדיניות הזאת. כל עוד הוא נושא בתואר של שר החוץ בממשלת שמיר, גם הוא נושא באחריות למה שקורה. עם כל הערכתי להתבטאויות החיוביות שלו — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אבל תודה שהוא לפחות קצת שונה מאחרים.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כן, אני אומר: עם כל ההערכה להתבטאויות החיוביות שאנחנו עדים להן בתקופה האחרונה. אבל הממשלה כולה נושאת באחריות.

שמענו את אנשי הימין. אחרון הדוברים מטעמם היה חבר הכנסת הורביץ, אשר טוען שהוא רוצה שלום עם סעודיה, שהוא רוצה שלום עם כוויית, שהוא מוכן לשלום עם מרוקו.

היור' ש' וייס:
זה לא רע.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני בעד שלום עם כל העולם הערבי, אני בעד שלום גם עם סעודיה, גם עם מרוקו, גם עם כוויית, עם כל מדינות ערב. אבל כל נשכן, שהשורשים האמיתיים של הסכסוך הם במאבק ממושך בין שתי תנועות לאומיות, בין ישראל לפלשתינים, בין העם הישראלי לעם הפלשתיני. זה שורש הבעיה, ולא הסכסוך בין ישראל לבין סעודיה. סעודיה תעשה שלום וכל העולם הערבי יעשה שלום עם ישראל ברגע שישירא תפתור את הבעיה הפלשתינית, ברגע שישירא והפלשתינים יגיעו להסדר של שלום. כל שלום צריך לעבור דרך פתרון השאלה הפלשתינית, דרך פתרון שיביא למעבר דו-סטרי בין בירה ישראלית ובירה פלשתינית, בין פרלמנט ישראלי ופרלמנט פלשתיני, ממשלה ישראלית וממשלה פלשתינית, עם ישראלית ועם פלשתינית. זאת הדרך הנכונה לשלום, ולא לדבר על מאוויים לשלום עם סעודיה ולהתכחש לזכויות הפלשתינים היושבים כאן לידנו בשטחים הכבושים. כל אלה שמנסים לתאר את הסכסוך כאילו הוא סכסוך עם סעודיה נוהגים כבתייענה שאינה רוצה לראות מסביב. הם מתכחשים לזכויות של הפלשתינים, וטוענים לשלום עם סעודיה. כל הטיעונים הללו הם טיעוני סרק, שאין להם שום סיכוי להתקבל.

זמן שובל, לחזור למולדת, ולהודיע לנשיא האמריקני כי ממשלת ישראל נוגשת עוד השבוע להערכה מחדש של יחסי ישראל עם ארצות-הברית, וכי הממשלה לא תהסס להחליט על צעדים משמעותיים ביותר, עד כדי ניתוק היחסים עם ארצות-הברית והכרזת חרם כלכלי עליה.

עם זאת, מייפה הכנסת את ידי הממשלה לסגת מכל הצעדים הללו אם תמהר ממשלת ארצות-הברית להתנצל בפני ממשלת ישראל ככלל, ובפני השר אריאל שרון בפרט, על הפגיעה שפגעה בו כשכבוע שעבר.

בינתיים תודיע הממשלה לוויינגטון כי כל בקשות הסיוע שביקש הממשל האמריקני ממשרד האוצר הישראלי מושעות לאלתר.

עמנואל זיסמן (המערך):

האם אתה מוכן להציע שגם נחזיר את כל הכספים שקיבלנו מאז קום המדינה, שעזרו לפיתוחנו?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

גם זה אני מוכן להעמיד כתנאי. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת שבת וייס.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם אני בוחר את הדרך שעשתה ממשלת ישראל מקמפ־דייוויד ועד קמפ, הדרך הזאת היא דרך מאוד מאוד משונה ופתלתלה. בעוד בימי קמפ־דייוויד ניתן היה לצפות ממנהיג בליכוד שייקח החלטה הכי קשה שמנהיג יכול לקחת ויעמיד בראש סדר העדיפויות שלו תהליך של שלום, הרי לקראת הפגישה עם השר קמפ אנחנו מוצאים את הליכוד סרבן, בלתי מתפשר, שקרן ומחפש כל דרך להעמיד פנים. זה שם המשחק בין ישראל לארצות-הברית: העמד פנים והרווח זמן.

מה זאת אומרת להעמיד פנים? זאת אומרת שממשלת ישראל בראשות שמיר אומרת בהתחלה: נלך בשלום דרומסלולי; מסלול אחד יהיה עם מדינות ומסלול שני יהיה עם הפלשתינים. מהר מאוד החליט שמיר שכדאי לו לקחת את המסלול המדינתי, וקרא לו כך, והוא קרא לאסד: בוא אלינו שלום, כאילו אסד הוא ציוני דגול, כאילו אסד אינו סוחר על גבו אחריות לאפלי חייילים ישראלים הרוגים, וגם אזרחים בגליל. הוא בסדר, הוא ראש מדינה, אבל הפלשתינים — חלילה וחס.

ואחר כך, כשפתאום התקרבה הסכנה, שמא מנהיגי מדינות יבואו לדבר אתנו, וכשהתברר שחלילה וחס צריך לדבר על עתיד הגולן — אני לא מאלה שמצדדים בהחזרה מיידית של הגולן, אבל ברור שכשהולכים לדבר עם הסורים צריך יהיה להעמיד את השאלה הזאת — בורחים מן הצד המדינתי ולוקחים את המסלול הירדני-פלשתיני. שמעון פרס מדבר עשר שנים על הפתרון הירדני-פלשתיני, מה שקוראים "האופציה הירדנית", והנה הליכוד מאמץ פתאום את האופציה הירדנית. הוא מוכן ללכת לשיחות עם משלחת משותפת ירדנית-פלשתינית. יוצא מן הכלל. אלא מה? כאשר מדברים על המרכיב הירדני, הכול בסדר. חוסיין עם זקן או בלי זקן, עם פונדמנטליסטים מן המסגדים, בלי פונדמנטליסטים מן המסגדים, שם זה בסדר. אבל ברגע שנכנס המרכיב הפלשתיני — לא לסרי נוסביה, לא לאליאס פרייג, אלא פרייג המתון מבית-לחם פסול בתור פלשתיני קיצוני, אש"פיסט; לא לפייצל

עם ישראל, והוא אומר זאת בצורה גלויה, לפי החלטות המועצה הלאומית הפלשתינית משנת 1988 ולפי נאום של ערפאת בזינבה, וכל הדוברים הפלשתינים שחזרו ואמרו את הדברים בצורה גלויה.

מי שרוצה בשלום, עליו לראות את האמת כפי שהיא. הממשלה הזאת איננה מוכנה לשלום. הממשלה הזאת רוצה בספיח הוזחל, להמשיך עם המדיניות הזאת של הסרבנות לשלום. כל הדיבורים היום על יחסי ישראל — ארצות-הברית, כל עוד ממשיכים עם המדיניות הנוכחית, מדינת ישראל היא המפסידה. מדינת ישראל תפסיד בטווח הבינוני והארוך. ההפסד הזה ילווה בהפסד של כל עמי האזור. עוד שפיכות דמים לא תועיל לישראל, לא תועיל לפלשתינים, לא תועיל לאיש. הנוק יהיה לכולם. זהו הלך שכולנו צריכים ללמוד, ועלינו לפעול מיד להפלת הממשלה הזאת ולהקמת ממשלה אחרת, שתוכל להוביל את מדינת ישראל לשלום עם העולם הערבי ולשלום עם הפלשתינים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דראושה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, אחריו — לחבר הכנסת חגי מירום, ואם הוא לא יהיה באולם — לחבר הכנסת שבת וייס.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אירוע סמלי התרחש כשבוע שעבר באולפן של הטלוויזיה הצרפתית, והגיע לידעת הצופים הישראליים באמצעות קטע מצולם בטלוויזיה הישראלית. רואים בו אולפן גרוש פוליטיקאים, פרשנים, עיתונאים שפורצים בצחוק בכל פעם שאליהו בן-אלישר משיב על שאלותיהם. ואליהו בן-אלישר אינו סתם אזור במדינת ישראל. הוא גם חבר כנסת וגם יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

ובכן, חבר הכנסת בן-אלישר דיבר ברצינות על נשק אטומי ועל שיתוף-פעולה בין ישראל לדרום-אפריקה, וכל הנוכחים געו בצחוק. וכל כך למה? כי זה זמן גוברת התחושה בעולם, שאין לקחת ברצינות את המדיניות הישראלית ואת המדינאים הישראליים. לישראל אין מדיניות, אלא חככים מפלגתיים ומריבות אישיות. הפוליטיקה הישראלית משחקת עם עצמה וחושבת שהיא משחקת עם העולם, אך העולם מבין את הכללים האלה, והשאלה היא רק אחת: מתי תפקע סבלנותו של העולם ומתי הוא יחליט לכופף את ידם של הפוליטיקאים הישראליים?

הצרפתים באולפן הטלוויזיה צחקו מאליהו בן-אלישר ולמעשה צחקו מממשלת ישראל. הם לא האמינו לנציג הישראלי והם לא מאמינים לממשלת ישראל.

ברוך זו הריני מציע הצעת סיכום לדין על יחסי ישראל עם ארצות-הברית: בהיות מדינת ישראל מדינה עצמאית, ובהיות כלכלת ישראל כלכלה פורחת ומשגשגת, ומכיוון שיששראל משופעת בחומרי גלם ובמחצבים עד כדי כך שכל הרריה ברזל וכל עמקיה נפט, ומכיוון שהענשייה הצבאית מייצרת בכוחותיה שלה את כל צורכי הצבא, והתעשייה האזרחית מייצרת בעצמה את צורכי המשק והחברה, וכל זאת בלי עזרה ובלי סיוע של מדינה או מעצמה כלשהי; על רקע העובדה שממשלת ישראל שוקדת על קידום האזרחים ועל קליטת העולים, והיא מפתחת יום-יום ושעה-שעה את שירותי הבריאות והחינוך, וגם זאת בכוחותיה שלה וללא עזרה כלשהי, קוראת הכנסת לממשלה להשעות לאלתר את היחסים הדיפלומטיים עם ארצות-הברית, לקרוא מיד לשגריר ישראל,

חסייני, לא לרדואן אברעיאש, לא לכל אחד. איפה הפלשתיני הציוני הדגול שיבוא לשיחות עם ישראל, ששמיר יבחר בו להיות פרטנר טהור וזך?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עדיין לא נולד.

חגי מירום (המערך):

לא נולד, איננו ולא ייוולד. והם יודעים זאת. הואיל והם יודעים זאת, והואיל והם יודעים עוד סוד אחד, שבארצות-הברית, מובילת התהליך, יש רגע שבו אי-אפשר עוד ללחוץ, והרגע הוא כניסה לשנת בחירות, שם המשחק הוא: גלגל את הכדור למגרשו של השחקן, או העמד פנים כאילו אתה מחפש פתרון והריוח זמן עד נובמבר 1991. בנובמבר 1991, כמו בקסם, לא יוכלו עוד בוש וביקר ללחוץ על ישראל, כי תחל מערכת הבחירות בארצות-הברית. ולזה מחכה בשקט שמיר.

יש כאלה במדינת ישראל שמדברים על האופציה שהליכוד יביא שלום, ואומרים: רק הליכוד יכול, ולכל מה שהליכוד יסכים ודאי גם המערך יסכים. למה יסכים? עם מי יסכים? ראש הממשלה הזה הכריז, שהוא אינו מסוגל ואינו יכול בגליו ובכעמדותיו לתת משהו או להסכים על משהו. אבל לא רק הוא. פה בכנסת יושבת עדת ימנים קיצוניים — התחיה, מולדת וצומת — שהיא היא המאזן האחרון של הבסיס הפרלמנטרי שעליו נשענת הממשלה, והיא מורכבת משבעה מנדטים. 66 מנדטים, על-פי חשבוני, פחות שבעה חברי הכנסת של הימין, שבכל מצב יעצרו כל תהליך, זה 59, והממשלה נופלת. את זה יודע שמיר, את זה יודע הליכוד, ועל כן אין "סכנה" כלשהי שיהיה שלום במזורז התיכון בתקופה של הממשלה הנוכחית; לא בשום תקופה שבה יעמוד מנהיג ליכוד כלשהו כראש ממשלה.

ראו נא את דוד לוי, שמגלה ניצנים של הבנה מדינית, של מה אפשר ומה אסור ומה מותר ומה אסור, תראו איך הולכים ומחסלים אותו. היום יצאה בת-קול ממשד ראש הממשלה שאמרה, מעמדו של דוד לוי בליכוד הולך ופוחת. כך הם חותכים שם את הרגליים זה לזה במרכז הליכוד. בעת ההיא — המאוזן שוחר השלום יידום שם בליכוד; ויושבים פה אנשים בצד שמאל שלי, בצד של הליכוד — הם כרגע לא יושבים כאן כי מדברים על שלום ומה להם ולשלום, אבל אילו ישבו פה — יושבים פה אנשים שמוכנים ללכת ולעשות שלום, הם לא יפצו פה ויצפצפו, כי חזית נאמני ארץ-ישראל לליכוד תססח להם את הצורה, את הרגליים, את הידיים ואת האופי הפוליטי שלהם. אם הם רק יעזו להגיד מלה על נכונות.

האלים הזה, המשתלח הזה, פיל בחנות חרסינה, שרון, עושה ככל העולה על רוחו. הוא נעלב ממה שאמרו לו שם בארצות-הברית. אני רוצה להגיד כאן, חברות וחברים, אני לא אהבתי את מה שעושים לשר בישראל. זה פוגע, זה מעליב אותנו כמדינה. אבל מישוהו חשב מה הרגיש בייקר כשהיה פה הולך וקפץ ממדינה למדינה, ממנהיג למנהיג, ממפלגה למפלגה, כדי לנסות להביא לאיזו תוצאה, ובאותה שעה בדיוק לוקח שרון את הכתבים והולך להראות להם את מפעל ההתנחלות ביהודה ובשומרון? זה לא מעליב? כך מקבלים אורח? ובאותה שעה דראגים שיובהר ואוספים את הנאמנים וקובעים חישוקים, כל דבר שרק אפשר, חברות וחברים, על-מנת להשפיל את בייקר שהיה פה.

עמנואל יזסמן (המערך):

מה זה "חברות וחברים"?

חגי מירום (המערך):
חברי הכנסת.

חיים רמון (המערך):
בהרכב הזה, זה חברות וחברים.

חגי מירום (המערך):
קודם כול זה רק חברים.

חיים רמון (המערך):
כמו שזה נראה, תמשיך ב"חברות וחברים".

חגי מירום (המערך):
חבר הכנסת חיים רמון, נראה לי ששלושת-רבעי השעה בהתחלה וחצי השעה שאחה מתכנן לסוף הדיון לא מספיקות לך היום. אני מתנצל על העגה הקיבוצניקית שלי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אנחנו מקבלים את זה.

חגי מירום (המערך):

חברי הכנסת, מישוהו העלה על דעתו שהשר שרון יסתובב לו בארצות-הברית ושם ישירו לו "דודי דודי צח ואדרום דגול מרכבה"? מה העלה על דעתו השר שרון? מי שמכיר את האמריקנים יודע שאין דבר חמור יותר, משפיל יותר מבחינת הממשל האמריקני מאשר כשעושים לו בכוונה ונוהגים בו השפלה. התשובה שקיבל שרון — לצערי, כל ממשלת ישראל נעלבת ממנה — היא תשובה אישית נטו לשרון, בלי שום חוכמות; לא לממשלת ישראל. אבל אני לא בטוח שלא יבוא יום שבו ממשלת ארצות-הברית תנהג כך גם בממשלת ישראל, ובצדק, כי כמה אפשר לתמוך כספית במדינת ישראל, לעשות כל מעשה שאפשר כדי לאפשר לה להישד צבאית ומדינית, ולקבל ממנה את המתנות שאריק שרון נותן לה בשם ראש הממשלה?

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לאחרון הדוברים, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היש-בראש, חברי הכנסת, אני חושב שכל הוויכוח שמתנהל פה עם ארצות-הברית הוא בעצם ויכוח שאנחנו מנהלים בתוך עצמנו. כאשר אני שומע כאן את אנשי הימין, ובעיקר כאשר שמעתי את אליקים העזני, חשבתי בלבי, שעמדת ארצות-הברית בהרבה מאוד תחומים היא לאין שיעור מתונה יותר ונוחה יותר לליכוד מאשר העמדה של חלק מן השמאל הלגיטימי, בעל הבסיס העממי הרחב, בוויכוח שלו עם הימין. לו אני הייתי ימין, הייתי מאמץ כמעט את עמדת ארצות-הברית.

יש בישראל קבוצות לא-מכוולות הסבורות שהגיעה השעה לבחון את האופציה של מדינה פלשתינית, בהן אנשים שהתלבטו בסוגיה הזאת בעבר או שהתנגדו לה. ארצות-הברית עדיין לא הכריזה על כך. יש בישראל אנשים רציניים ובעלי ניסיון, עתירי ניסיון, הסבורים שוועידה בין-לאומית היא ערוץ חשוב שיכול להיות גם קונסטרוקטיבי לקידום התהליך. ארצות-הברית איננה כופה עמדה זאת, איננה מדברת עליה, והסכימה לעמדה של ועידה אזורית כלשהי. יש בישראל אנשים לא מעטים, שעם כל ביקורחם הקטלנית נגד התנהגות אש"ף חושבים שהוא עדיין הנציג הבולט ביותר ברחוב הערבי לניהול משא-ומתן לשלום. ארצות-הברית איננה בדעה כזאת. אם הימין מתקשה לנהל משא-ומתן עם ארצות-הברית, עם מי הוא ינהל אותו? איזו עמדה מתעתעת, מזדה, מסוכנת.

במסגרת הליכודית. שמעתי הבוקר נאום שלו, ואולי הוא כבר מחוץ למסגרת. הוא די חזק כדי שלא יחשוש שמה שאני אומר יזיק לו. יש מפתח חשוב בידי כרגע. אולי רומה קצת למפתח שהיה בידי של מנחם בגין בהסכמי קמפ-דייוויד. מנחם היה מנהיג, היה לו כוח. דוד לוי איננו המנהיג, אבל הוא דיב בצוות ההנהגה. אני חושב, שכאשר דיבר שרון על קומץ מלשינים, הוא רצה לומר לחבריו החישוקאים, לרבות דוד, את הדברים האלה. זו סיבה מספקת לדוד לוי להיפרד לגמרי החבורה הזאת ומן ההשקפה הזאת ולהטיל את כל כובד משפחתו כרי להכניס אותו לתהליך, לפחות פרודרולית.

הוויכוח עם ארצות-הברית הוא הוויכוח בתוכנו. עדיין יש לנו מזל שארצות-הברית נהגת בנו בכבוד, תוך תמיכה. אם יש ויכוח — נתווכח, אבל אין לנו ידידה גדולה ממנה, לא היתה לנו ידידה גדולה ממנה ואין לנו ידידה חשובה וזולתה. את זה צריך להביא בחשבון. תודה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת חיים רמון, אתה מוותר על הסיכום?

חיים רמון (המערך):

אני מבקש שתי דקות.

היו"ר ג' מסאלחה:

בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אינני רוצה להתייחס לדיון. הדברים נאמרו. כשפתחתי את הדיון הערתי על מה שקורה לכנסת. הערתי על היחס של הממשלה לכנסת. היחס המבוזה והמשפיל של הממשלה לכנסת גורם לכך, שגם חברי הכנסת אינם מתייחסים ברצינות לכנסת. סימום של הדיון מעיד עד כמה הדברים חמורים.

אני מצטער על שלא רק בנושאים פחות חשובים כך נראית הכנסת, אלא גם בדיונים חשובים. אני מניח שאיש איננו חולק על כך שהנושא של יחסי ישראל — ארצות-הברית הוא נושא חשוב. והיה ראוי שבדיון בנושא זה יהיה פה שר החוץ, ואם הדבר נכבד שר החוץ — לפחות סגנו. אבל לא שר החוץ ולא סגנו ואף לא שר אחר הואילו לכבד את הכנסת בנוכחותם.

אני חושב שאי-אפשר לעבור על כך לסדר-היום. סיעתנו תשקול נקיטת צעדים, אינני יודע כרגע מה הם, על-מנת לשים קץ למצב המבוזה והמשפיל שבו הכנסת נמצאת, בראש ובראשונה בעטייה של הממשלה בכלל וראש הממשלה בפרט. תודה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. חברי הכנסת, תם הדיון. לבקשת יוזם הדיון, חבר הכנסת חיים רמון, שהוא גם ראש סיעת המערך, ובוודאי בהסכמת חברת הכנסת שרה דורון, שהיא יושבת-ראש הקואליציה, שהעבירה את העניין ליושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, לא נצביע היום. סיכמנו את הדיון וההצבעה תהיה במועד אחר.

2. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991 *

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה, של חברי הכנסת

לו הייתי חבר בכיתת-הנבחרים האמריקני שיושב באחת הוועדות והייתי מקבל פרוטוקול של כמה נאומים כאן, הייתי מרגיש את עצמי כנבגר. אני משתמש במלה קשה. האם יש עוד מדינה בעולם, אשר באופן כל כל עקב כדור האחרון נותנת כתף רחבה לישראל, אמיתית?

חבר הכנסת צירלי ביטון הזכיר כאן את הדיון בטלוויזיה הצרפתית. דווקא בעניין הזה אני לא הסכמתי אתו. משום שהצרפתים לא צריכים לגלג עלינו בשום עניין. הם ספסרי הנשק הגדולים ביותר בעולם לכל המרבה במחר, לרבות נשק גרעיני. הם — יותר מהגרמנים, גם כפרשת הגזים. הייתי מלגלג עליהם.

זאת אי-אפשר להגיד על ארצות-הברית. ארצות-הברית מתייחסת לישראל בכבוד. בדעת הקהל האמריקנית עדיין יש חסל של כבוד למדינת ישראל. מותר לה לארצות-הברית לנסות ללחוץ לא רק משום שהיא הכתף הרחבה שלנו, אלא מכיוון שכולנו שמחנו כאשר במקום אחר, למען איזה סדר בין-לאומי, היא לא רק לחצה, היא השתמשה בכוח ממש. אי-אפשר לצפות ממדינה שתהיה מעצמה עולמית, היחידה האחראית לשלום העולם כחצר של אחרים, וכאשר זה נוגע לחצר הקרובה שלנו — שלא תפעיל איזו השפעה. היא עושה זאת בהגינות רבה מאוד. ההתבטאויות של האדמיניסטרציה האמריקנית כלפינו, לרבות בייקר, הן לאין שיעור עדינות יותר מהתבטאויות חברי הממשלה וחברי הקואליציה כאן נגד ארצות-הברית, שבחלקן הן התבטאויות בוטות, מתבטאות, וולגריות, גסות-רוח, ובעיקר אוויליות; לא של כולם, של חלק מאנשי הקואליציה.

לא תמיד יש זהות אינטרסים בינינו לבין ארצות-הברית. אבל ארצות-הברית משאירה לנו תמיד מרחב ויכוח. מתווכחים, אנחנו אתם והם אתנו, כאילו מדובר במדינות שוות. ואנחנו לא מדינות שוות. ארצות-הברית היא מנהיגת העולם היום. איזו יוהרה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאי-אפשר להגיע להסדר על בסיס של רעיון ארץ-ישראל השלמה. זה לא ילך. אגב, אני מסופק אם אפשר להגיע להסדר על בסיס רעיון של פשרה טריטוריאלית, אבל זה שווה ניסיון. זה מחייב ניסיון, בהנחה שגם הצד השני, אש"ף ואחרים יהיו להם הכוח והתבונה בסופו של דבר להתנהג כמו שהתנהג דוד בן-גוריון בוויכוח הפנימי כאן בארץ בשנות ה-40, בין אלה שאמרו ארץ-ישראל שלמה לבין אלה שאמרו להסתפק בפחות. ואם יהיה להם ההיגיון הזה, והם יינסו לתהליך, לא כתנאים של מאה אחוז, לא כתנאים של חמישים אחוז לטובת עמדתם, כתנאים של עשרים אחוז לטובת עמדתם, הם יוכלו בשלב מאוחר יותר להשיג הישגים, לאחר שיתעורר אמון רב יותר בין העמים, יהיה פסק-זמן אחרי שפיכות הדמים. אני לא יכול להתערב בנעשה אצלם. הייתי קורא להם מעל הכמה הזאת לגלות גמישות רבה מאוד, גדולה יותר משגילו. אבל נדמה לי שבישראל ממשלה שפועלת על-פי אידיאולוגיה של ארץ-ישראל השלמה אינה מסוגלת להניע את התהליך.

אני רוצה לסיים בקריאה לשר החוץ דוד לוי. מאז הוא ממלא את התפקיד הזה אני חושב שהוא מגלה אחריות,

היו"ר ג' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עובדים לנושא הבא בסדר-היום:

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2049).

מוצדקים לקבוצות אוכלוסייה, כאשר קובעים שחוק יחול רק מתאריך מסוים ואילך ולא יחול על אלה שהיו זכאים בעבר, גם אם הם יקבלו את זה מ-1 בחודש אחר שחוק התפרסם ברשומות.

אני מוכרחה לומר, שכל מי שעסק בנושא הזה שמח מאוד כאשר שר הביטחון אמר בדבריו בקריאה הטורמית, בצורה חד-משמעית, שהממשלה החליטה לתמוך בהצעת חוק זו, משום שהיא נועדה להחיל על חיילים שפרשו משירות קבע תיקון שנעשה בידי הגמלאות לגבי עובדי המדינה, בעניין ביטול התקרה לגמלאות המשולמות ממקורות שונים.

אני חושבת, שבזה שאנחנו מחילים את החוק שקיבלנו לגבי עובדי המדינה גם על משרתי צבא-הגנה לישראל, חוק שירות הקבע, ואנחנו מדברים על אלה שבני זוגם נפטרו לא כתוצאה מכך שנספו במערכה או מסיבות אחרות שמוכרות בחוק, אנחנו עושים דבר חשוב מאוד.

אני יודעת שיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה תעשה להבאת החוק לקריאה שנייה ושלישית במהירות האפשרית. אני רוצה לנצל את במת הכנסת ולפנות לממשלה ולתכוע, שיגמרו כבר את הסכמת הקיימת בדיונים לגבי כל נושא הפנסיה, לגבי הרכיבים, לגבי כל מה שאנחנו מדברים עליו שנים ודבר לא זו. יוסי-יוס יוצאים אנשים לגמלאות, ובמקום לקבל 70% הם מקבלים בקושי 40%. יש עיוותים גדולים. אני שומעת את זה גם מחברי כנסת. חברי כנסת ששירתו בתפקידים ממלכתיים רציניים מאוד זוכים לפנסיה מוגבלים בזכויות שלהם, ואחר כך, כשהם פורשים מהיותם חברי כנסת, הם מוגבלים משום שהחוקים נעשו טלאי על טלאי. אנחנו היינו צריכים לצפות שהממשלה תביא תיקון לכל הדברים האלה.

האמת היא, שאני לא מאמינה; אני מאמינה שמה שיקרה הוא, שכל אותם חברי כנסת שהנושא קרוב ללבם ויקר ללבם, הם ימשיכו במה שאנחנו עושים כל הזמן, להביא עוד תיקון ועוד תיקון על-מנת לשבש את הכאוס הזה, את הבלבול הזה, את העוול הזה שקיים היום במערכת חוקי הפנסיה במדינת ישראל.

זה צעד קטן אחד, אולי, לגבי אנשים מספר. לגבי אנשים שהחוק נוגע אליהם זה חשוב, זה חיוני, והם זכאים שהכנסת תחקן סוף-סוף את העיוות הזה, הקיים כל כך הרבה שנים. הכנסת מוכיחה היום, שאם נאבקים מאבק צודק ולא נכנעים לפשרות — מי שעסק בנושא יודע איך ניסה האוצר לשכנע אותנו להסכים ל-120%, ל-125%, כל פעם באים עם פטנטים — אני חושבת שאנחנו מוכיחים היום, שאם מנהלים מאבק צודק ועוסקים בנושא כפי שצריך לעסוק בו, בסופו של דבר זוכים לזה ששר מטעם הממשלה בא ומודה שנעשה עוול ותומך בתיקון החוק. תודה רבה.

הי"ר ג' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון, במסגרת של חמש דקות לכל נואם. הראשון, חבר הכנסת אברהם שוחט — הוא איננו. אחריו — חבר הכנסת אברהם כורג. אחריו — חבר הכנסת רן כהן. הוא איננו. חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת אברהם פורז, חבר הכנסת גדליה גל — שורה של חברים שאינם.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, דומני שזו זכות גדולה לברך את מנמקת ההצעה ואת מציעיה על החוק הצורך, ומיד אסתייג ואגיד — הלא-מספיק הזה, למה לא מספיק?

אזה ארד, שושנה ארליי-אלמחלינו, אלי בן-מנחם, רן כהן י"ר צבן. תציג את החוק חברת הכנסת נאוה ארד. בבקשה.

א ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, רק עכשיו דובר על היחס הממשלה לכנסת. אבל זה לא רק היחס של הממשלה לת. לצערי הרב, בנושא שאני נוגעת בו, היחס של הממשלה ש תקופה ארוכה מאוד לציבור גמלאים, לעובדי מדינה, זה שבאמת מקיישים את כל חייהם לשירות הציבור, עובדים כתנאי שכר שאנחנו יודעים שאינם הולמים את אחריותם — אנחנו יודעים כמה מכין העובדים בשירות המדינה מקבלים שכר מינימום, והיום רוצים לפגוע גם בזה.

אני באה היום לנמק הצעת חוק בקריאה ראשונה, בשם חברי הכנסת המציעים. אני רוצה להודות לחברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, שהעבירה את החוק לקריאה ראשונה.

על הנושא הזה התנהל מאבק במשך שנים. היה עיוות לגבי עובדי מדינה. אם בני זוג היו שניהם עובדי המדינה, ואחד מכני הזוג נפטר, בן הזוג השני קיבל את שכרו וקיבל גם מה שהגיע לו מכוח בן הזוג שנפטר. אבל למי שפרשו לפנסיה קבעו תקרה של 90%.

אני מוכרחה להודות, אחרי שהעברנו את החוק לגבי עובדי המדינה, נדהמתי מהסיפורים האנושיים שהיו מאחורי החוק הזה; לא אלה שפורסמו במשורה בעיתונות, אלא מהלפונים ומהסיפורים של עובדים. אבאי דוגמה אחת, עובדים במקצועות הוראה. מנהלת בית-ספר תיכון, אשה שתופסת מעמד רציני מאוד בעיר שבה היא עובדת, אמרה לי שהיא לא ישנה לילות משום שהיא פחדה מהרגע שתצטרך לפרוש ולרדת ברמת החיים.

כשחיינו את התיקון לגבי עובדי מדינה, קיבלנו הדים על התיקון הזה והתברר שהיו עובדים ועובדות שההפרש בהכנסתם הגיע ל-800 שקל, 600 שקל. לגבי פנסיונרים — ואת זה אני אומרת מתוך ניסיוני — 50 שקל, 100 שקל, אפילו 10 שקלים, הם משמעותיים. היתה כאן עקשנות, עקשנות של חברי כנסת, עקשנות של ועדת העבודה והרווחה. כשינוי בחוק הראשון לגבי עובדי מדינה, ראינו חופעה שנמשכת לגבי כל החקיקה לפנסיונרים.

באים אלינו אנשי ממשלה ואומרים: אתם צודקים בתביעה שלכם, הפנסיונרים צודקים בתביעה שלהם, אבל אנחנו לא רוצים לחוקק את התיקון הקטן בחוק, כי לנו יש משא-ומתן על דברים רבים מאוד, ואיננו רוצים לתת את הדברים הטובים ואחר כך להיות רעים. כך מחזיקים אוכלוסיות שלמות בכנות ערובה.

העברנו את התיקון בחוק שירות המדינה (גמלאות) לגבי עובדי מדינה. אני מאמינה שוועדת העבודה והרווחה יצרה בנושא זה נורמה שמתחילה להיות גם בחוקים אחרים. כאשר ברור שנעשה עוול לציבור, וכאשר ברור שיהיה עוול נורא אם ייבור יזכה בשינוי החוק מתאריך מסוים, אבל אחרים שהם באותו מצב לא ייהנו מהתיקון, כבענין בנקייה — בוועדת העבודה והרווחה קבעו לקראת הקריאה הראשונה שהחוק יחול רק על אלה שהיו זכאים לו בעתיד, אלא גם על מי שפרש לגמלאות לפני כניסת החוק לחוק; תחילתו של חוק זה כ-1 בחודש שלאחר פרסומו, ותחילתו גם על מי שפרש לגמלאות לפני תחילתו. אני חושבת שבזה עשתה הכנסת דבר חשוב מאוד. אנחנו יודעים כמה פעמים נעשים עיוותים בלתי

לדברים הגדולים, הוזהרים והמדימים, שיש להם הד חזק מאוד בדעת הקהל, ויש קביעה של חברי כנסת — אני מודה שצריך תכונה מתאימה בשביל זה — שהם, או בעיקר הן, עוסקים בעניינים הנוגעים לעשרות אלפי אנשים, ברוח המקרים אנשים שקטים, אנשים תמימים בזמנם, שלא ידעו לדאוג לעצמם. בתחום זה יש לנו קטע שלם שהוא פרי התמימות היום, קטע של חיים קשים, של ותיקניו. הם חיו במשכורות צנועות. כיוון שהיתה מדיניות שאין מעלים משכורות, במאבק הסוציאלי שלהם הם השיגו הישגים מהישגים שונים. במדינת ישראל בעבר, גם בתקופת השלטון של תנועת העבודה — אנחנו אולי התחלנו במסורת הזאת והיא נמשכה בתקופת הליכוד — היתה רתיצה מהעלאת משכורות. את ההעלאות עשו בחלקן עליידי תוספות שונות, חלקן היו בשם הנכון והמפורש וחלקן עליו בשם מטעה, והיו תלמים על גבי תלמים, כאשר הבסיס של הפנסיה הוא המשכורת.

בתקופה שבה, לשמחתנו, תוחלת החיים התארכה, ובתקופה שבה, לשמחתנו, אנשים בני 65, או 60, וקציני צה"ל, חלקם בני 48 ו-50 — שהרי הם יוצאים לפנסיה מוקדם יותר בתוקף הייחוד של השירות שלהם — יוצאים לקראת חיים שבהם הם צריכים, במידה מסוימת, לפצות את עצמם על העיסוק, על עומס היתר של תקופת חייהם הקודמת, משכורתם מידרדרת לעתים לכדי מחצית.

חבר הכנסת אברהם בורג, אני יודע שוועדת-זוסמן מטפלת בסוגיה שהעלית, שהיא סוגיה חיונית. אני לא בטוח שמבחינה כספית נוכל לרוץ עכשיו עם העניין, בגלל העלייה הגדולה, ואולי נדחה את העניין. בינתיים כל תיקון שאפשר לעשות, שמחקן עוול מסוים, שעושה קצת יותר צדק לקבוצה כזאת ולקבוצה אחרת, ואיננו מזעזע את תקציב המדינה, ראוי לתמיכה.

אני אתמוך בהצעת החוק. אני מברך את חברות הכנסת היוזמות של הצעת החוק — חברת הכנסת נאוה ארד, חברת הכנסת אורה נמיר, שמטפלת ותתפל בחוק, ואת כל מי שנותן יד לסוג כזה של חקיקה. זאת חקיקה אחראית, לא הרפתקנית, חקיקה צודקת, שאינה מהלכת בגדולות, אבל עושה דבר גדול לאנשים שהיא נוגעת להם. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, גם לי קשה להימנע מלהביע הערכה על חקיקה עקבית במשך שנים של כמה חברים, ובמיוחד כמה חברות שלנו, אשר בהתמדה מטפלים בציבור הגמלאים בישראל. חבל מאוד שאיננו יודעים לשים דגש בעבודה הזאת. אני מסתכל על מה שנעשה בכנסת השתים-עשרה ועל מה שנעשה בכנסת האחת-עשרה, ואני נזכר בימים שבהם יצאו הגמלאים ברשימה עצמאית, עם טענות מטענות שונות, על חוסר יחס בחקיקה. אני שואל את עצמי: איפה אנחנו? אנתנו פשוט לא בסדר בהסברה. יש פה חברים, במיוחד החברות שלנו, שאינם חדלים מלדאוג לציבור הגמלאים. הגיעה השעה שנדע להסביר את עצמנו. אני יודע שזה לא כל כך קשירותי, לא כל כך מתחרה באריק שרון. במדיניות של הממשלה, בארצות-הברית, אבל אנחנו מוכרחים למצוא דרך להביא את האינפורמציה הזאת לציבור הגמלאים, שהופך גם לציבור הנהנים מכל דבר חקיקה כזה.

דבר שני שאני רוצה להגיד: זוהי חקיקה סוציאלית. מדברי

בעיתון "הארץ" בסוף השבוע התפרסם מכתב למערכת, נרמה לי של אשתו של אלוף בצה"ל. היא מתארת מצב, לא סתם של ירידה ברמת החיים אלא נפילה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא של אדם שנתן את כל חייו — לא פלוני, שאגיד שסתם עבד לפרנסתו — מישהו שעשה יותר מאשר לפרנסתו. הוא הקריב את חייו למען מדינת ישראל, וממילא גם משפחתו שילמה את המחיר, וממילא גם באופן אישי הוא לא התקדם. אני לא יודע לאן, וכשהוא גומר את כל המסלול הזה, הוא מסתפק ב-2,000 שקל כחודש. זה אלוף בצה"ל, לא סמל, לא רב-סרן, זה לא מפקד בסיס. זה אלוף בצה"ל. זו הדרגה הבכירה ביותר, מלבד היות אדם רמטכ"ל.

אני קורא שאנחנו צריכים להצמיד את גמלאי המדינה למה שקורה לאלופי צה"ל, ואני אומר: גברתי יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, זה תיקון שהוא הרבה יותר טוב לעומת המצב הקיים, אבל זה לגמרי לא מספיק.

בסופו של דבר, כולנו חיים הרבה מאוד שנים במערכת שקרית, מערכת שבה אתה אומר: כמה הגטו שלך? "כמה הגטו" זה כמה אתה מביא הביתה להשתמש. לצורך, לבזבו, כשאחיה בעצם יודע שבנטו הזה שכר היסוד קטן מאוד ומערכת הקוסמטיקה סביבו היא גדולה מאוד. היא מערכת שנותנת לך, מהגיל שבו אתה מתחיל לפרנס עד גיל 65, להרגיש כאילו אתה חי ברמה גבוהה מאוד, ובגיל שבו אתה צריך יותר מכול את המשכורת של הפרנסה, של הפנסיה, של הגטו האמיתי — אין לך, כי כל חיך חיות על פיקציה.

הדוברת שלפני, חברת הכנסת נאוה ארד, דיברה על הצורך בחקיקה שלמה הרבה יותר. החקיקה השלמה צריכה להיות חקיקה האומרת איך נראה מבנה שכר, שכאשר אדם עובד הוא מקבל את השכר האמיתי, לא מעל השולחן ולא מתחת לשולחן, לא כאילו ולא בהוצאות כאלה ולא בהוצאות אחרות, וכשהוא גומר את מסלול העבודה והפרנסה הפעיל שלו והופך להיות גמלאי, הסכום כמעט לא משתנה כי כל חייו הוא השתכר שכר אמיתי. אם יש שינוי שצריך להיעשות, אני לא יודע איפה הוא צריך להיעשות — אם על-פי החלטת ממשלה, על-פי החלטת ההסתדרות, או על-פי החלטת של קואליציה של הכנסת, הממשלה וההסתדרות — אני לא יודע איפה צריך לשבור את המעגל הזה, אבל את המעגל הפיקטיבי של "פרנסת כאילו" צריך לשבור, כי מגיע גיל שבו אתה מצטער על השנים לאחור, אבל אתה לא יכול עוד לתקן את זה.

מובן שהחוק במקומו ומוכן שהחוק חשוב, אבל דומני שהכנסת תוכל להתאחד — אולי לא פה-אחד, אולי יהיו על כך מאבקים — אבל צריך להיות ניסיון לשנות את המבנה כולו ברוח שלפחות בקרב חברי ועדת העבודה והרווחה לא תהיה לה התנגדות. לכן, נתמוך בחוק. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת רן כהן איננו נוכח. חברי הכנסת חיים אורון, אברהם פורז וגדליה גל אינם נוכחים. חבר הכנסת שבה וייס, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת חגי מירום.

שבה וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שאפשרת לי להשמיע פה הערה אחת.

חברי הכנסת, נרשמתי לדיון הזה כדי לברך קודם כול קבוצה של חברי כנסת, ובעיקר חברות כנסת, אשר מקדישים את זמנם ואת מרצם לעבודה של ליקול כל ההווקמים הקיימים בחקיקה, בעיקר בחקיקה הסוציאלית. לא אחת אנחנו נוטים

המרכזיות, לא כולם מודעים לכך, בידיה המשמעותית כל כך כרמת חייהם של הגמלאים מייד עם פרישתם לגמלאות נעוצה במבנה הרכיבים שעל-פיהם מחושבת הפנסיה.

אני חושבת, שהאוצר מצדו עשה את מלאכתו כשרון אדיר. חלק מהאגודים המקצועיים, במהלך השנים, במיוחד החזקים, עמדו על תוספות שכר גלובליות בברוטו ובנטו בלי שנאבקו במידה מספקת על כך, שלפחות חלק מאותן תוספות תהיינה תוספות על שכר היסוד. לכן היום, כאשר גמלאים משלים את מלוא שנות עבודתו, בין 30 ל-35 שנים, והוא רשאי על-פי חוק לקבל 70% משכרו האחרון. הוא מקבל למעשה 70% משכר היסוד. היום זה נע, לגבי הגמלאים, בין 38% ל-40% משכרם האחרון, ופירושו של דבר ירידה בשיעור של למעלה ממחצית משכרו האחרון של אותו עובד; וזו ירידה תלויה ביותר. לולא היה ציבור זה שותק, מקבל הכול בהכנעה, בלי להתלונן, בלי לזעוק, זעקתם היתה אחת הזעקות המוצדקות ביותר בחברתנו.

והערה אחרונה, אדוני היושב-ראש, גם לחברים שהעירו על כך: החברים בוועדת העבודה והרווחה יודעים, אלה שהיו בוועדה במהלך השנים — על כל פירור של איזה הישג שהוא לטובת החלשים בכלל, האוכלוסיות החלשות, והגמלאים בפרט, המאבקים שאנחנו מקיימים עם משרד האוצר הם דבר שקשה בכלל לתאר אותו. לכן כל תוספת, וותיה הקטנה ביותר, לשיפור מצבן של אותן אוכלוסיות, ובמיוחד של הגמלאים, ראויה לכל ההערכה ולכל השבחים.

אני רוצה לחזור ולהודות למציעים, ואני, כיושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, מתחייבת לעשות הכול כדי להביא את החוק בקדם, לאחר דיון בוועדה, למליאת הכנסת לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין — איננו נוכח. חבר הכנסת צרילי ביטון — איננו נוכח. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולחניו, בבקשה. אחריה — חבר הכנסת מיכאל בר-זיו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ואם הוא לא יהיה?

היו"ר נ' מסאלחה:
הוא האחרון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה יהיה אם אני אהיה האחרון?

היו"ר נ' מסאלחה:

היות שלא ביקשת — אין לי שיקול דעת. קראתי בשמן ולא היית נוכח.

שושנה ארכלי-אלמולחניו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לי זכות גדולה להיות עם המציעים הצעת חוק זו, אשר באה להוסיף נרוב בחקיקה הסוציאלית. המרחב הוא גדול, החסר הוא רב, ויש עוד הרבה הרבה מה לתקן והרבה הרבה מה לעשות לתיקון עוולות קיימים וזכרים שעדיין לא באו על תיקונם.

אני זוכרת את הצעת התיקון לגבי התקרה של 90%, את המאבק שניהלנו עם אנשי האוצר, ולא חשוכ מיהו שר האוצר, המאבק הוא תמיד עם משרד האוצר על הקניית זכות זו או אחרת, והוא מאבק די קשה. לבוא לחרוג ממה שהיה קיים, משלילת הזכות שהיתה קיימת ועד לתקרה של 90% שאליה

ההסבר לא כל כך ניתן להבין מה המשמעות של העניין, כי מציגים את המצב הקודם שלא היה בסדר. לא ברור מדברי ההסבר מה תוקן. אני מבין שלאחר התיקון, ביוזמת חברות הכנסת, הפכה תקרת הגמלה ל-100%. זה הדבר. היא היתה 90% והפכה ל-100%, ועכשיו לומדים גזירה שווה מחוק שירות המדינה (גמלאות) לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל. זה פשוט מתבקש.

לא עקבתי אחרי החקיקה, אבל אולי יש חוקים נוספים שבהם יש צורך בהשוואה מסוג זה. אינני יודע. האם יש, חברת הכנסת אורה נמיר?

אורה נמיר (המערך):
יש.

חגי מירום (המערך):

אם יש כאלה, מן הראוי שאגב דיון בהכנת החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית תסמן הוועדה גם את היעדים האלה, שצריך ליישר בהם קו, ולהביא את ציבור הגמלאים לתקרת גמלה של 100%.

בסך הכול זו חקיקה ראויה. אני גאה בכך שאתן מביאות אותה היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי בן-נחם — איננו נוכח. חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני רוצה בפתח דברי להצטרף לכרונת ליוזמים של הצעת החוק ולמי שהגישה את הצעת החוק בשמם, בקריאה הראשונה, לחברת הכנסת נאווה ארד.

בחוק מוצע כי אלמנים ואלמנות, הזכאים לקבל קצבה עקב פרישתם לגמלאות משירות הקבע בצה"ל ולקצבת שאירים עקב פטירת כן זוגם, יקבלו את שתי הקצבות במלואן, גם אם שיעורן עולה על 100%. חבר הכנסת חגי מירום יצא, אבל אני מדגישה: גם אם שיעורן עולה על 100%.

עד 1 באוגוסט 1990 היו אלמנים ואלמנות עובדי מדינה זכאים לקצבת שאירים של בן זוגם שנהרג או נפטר עד צאתם לפנסיה. החוק קבע תקרה לגמלה המשולמת, פנסיה ושאירים, שלא תעלה על 90% משכרם ערב הפרישה. החוק תוקן לגבי עובדי מדינה, ונותרה קבוצה אחת מקופחת, של אלמנים ואלמנות משרתי צבא הקבע, שעליהם חל חוק שירות הקבע ולא חוק שירות המדינה. החוק המוצע בא להשוות תנאיהם של משרתי צבא הקבע עם אלו של משרתי המדינה.

מקבלי קצבות השאירים, אלמנים ואלמנות, הפורשים לגמלאות, יורדים משמעותית כרמת חייהם. לכן, הסרת התקרה לגמלה המשולבת מוצדקת על-פי כל דין ודבר.

אני רוצה להזכיר כאן לכולנו, לחברי הכנסת, שרמת ההכנסה של 80% מציבור הגמלאים היא מתחת לסף המס. 81.4% מן הגמלאים מצויים בחמשת העשירונים התחתונים. 4% בלבד מהגמלאים משתכרים מעל 3,000 שקל לחודש. רובם של הגמלאים הגיעו למצב זה עם פרישתם לפנסיה. מסיבות אלו יש לברך על החוק, המעניק לקבוצה נוספת של גמלאים אפשרות להזדקק בכבוד.

ואני רוצה להזכיר כאן לכולנו — וחבל שחבר הכנסת אברהם בורג וחבר הכנסת חגי מירום יצאו מהאולם: הבעיה

אני חושבת שתיקון זה בא לעשות צדק עם אלמנות שירות הקבע. אלמנות שכני-זוגן תרמו שנים רבות לביטחון המדינה ונפלו על משמרתם, תוך מילוי תפקידם, והנה כל מה שיכלה האלמנה לקבל כתוצאה מהזכויות שלה, היא לא קיבלה בגלל החוק אשר הגביל את תקרת הפנסיה שהיא יכולה לקבל.

אומנם גם לא לכולם יש פנסיה של 70%. מי ששכר וחושב שהיא תוכל לקבל 70% נוספים פנסיה — מעטים ובודדים אלה שיקבלו 70%, כי לא כולם מגיעים לפנסיה מלאה. יכולים להגיע ל-100%, ל-110%, אולי ל-120%. אני חושבת שבמצב כזה של התאלמנות, במצב כזה של שאירים, התוספת הזאת בהחלט יכולה להיות משמעותית ויכולה לאפשר להמשיך ולקיים רמת-חיים סבירה, ובהעדר הבעל, לפחות הפיצוי הזה שיאפשר לה לקיים רמת-חיים סבירה עם ילדיה הוא פיצוי; לא הייתי אומרת שהוא מפצה על אובדן יקר המשפחה, אבל בכל זאת זהו פיצוי כלשהו.

לכן התיקון חשוב. אנחנו נמשיך — יחד עם חברות הכנסת שלהן יש רגישות סוציאלית גבוהה ויחד עם חברי כנסת אחרים — לחקן ולהגיש הצעות חוק לתיקון אותם עיוותים קיימים כדי לעשות צדק עם אלה שקופחו במשך כל השנים. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברת הכנסת נאוה ארד רוצה לסכם?

נאוה ארד (המערך):
לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד אישור הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה

נגד

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ח. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 22), התשנ"א — 1991* (קריאה ראשונה)

דוד ליבאי (המערך):

נכבדי היושבים, חברי הכנסת, לאחר דיון החליטה ועדת החוק והביטחון להניח על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה הצעת חוק שיזמתי לתיקון סעיף 65 לחוק השיפוט הצבאי, שנשאו הוא עבירת ההתעללות.

יכולה להגיע אלמנה — זה היה מאבק די קשה עם אנשי משדר האוצר. וגם אז הוועדה לא כנעה. ואכן קיבלה את התיקון. וחשבנו שזה צעד ראשון בכיוון של תיקון עוול. לא היינו מאושרים מהתיקון, כי ידענו שהוא איננו מלא, אבל בשעתנו אמרנו: נסחפק בשלב הזה, עדיף מכך שלא יהיה תיקון כלל. אני שמחה על שעכשיו ניתנת לנו אפשרות להגיש לקריאה ראשונה הצעת חוק זו, שבאה לתקן את העוול הקיים במשך שנים רבות לגבי האלמנות והשאירים.

ראו מה היה ומה קרה: למעשה אותה אלמנה, שעברה בזכות עצמה וצברה במשך שנים בזכות עבודתה כ-70% מהפנסיה, והיא פורשת והיא מתאלמנת והיא נשארת עם ילדים ועם משפחה שהיא צריכה לתמוך בה — היא לא זכאית לתקרה העולה על 90%, זאת אומרת, היא קיבלה עוד 20%. והרי כעלה, בן-זוגה, שעמל וטרח כמשך שנים, לא היתה לו אפשרות להקנות את הזכות לגמלאות לאחר מותו לאלמנתו. זאת אומרת, זה נשאר בקופת האוצר. וזה היה עוול שלא ניתן להשלים עמו בשום פנים ואופן.

היו גם נשים שלא הגיעו לפנסיה של 70%, אלא לפנסיה נמוכה יותר. מי שהתחילה לעבוד בגיל 50 ומי שהתחילה בעבודה בגיל מאוחר יותר, וצברה פנסיה של 20%, 30%, עם זה היתה צריכה להמשיך להתקיים, דבר שהביא לידידה דרסטית ברמת החיים של אותה משפחה.

כשאנו באים ומדברים על הפנסיונרים, על הגמלאים, אנחנו צריכים לזכור שהגמלאים, כאשר הם פורשים, יורדים ברמת חייהם. על כך דיברו גם חברותי, גם חברת הכנסת נאוה ארד וגם חברת הכנסת אורה נמיר, אשר פירטה את כל הסיבות מדוע הפנסיונרים, כאשר הם פורשים, יורדים ברמת חייהם והפנסיה שהם מקבלים איננה כוללת את כל רכיבי השכר שהם מקבלים כשהם עדיין בעבודתם המלאה. יש להצטער על כך שהאיגוד המקצועי וועדי העובדים מסכימים לתוספת כלשהי לשכר, בשם זה או אחר, ביודעם שהיא לא תהיה כלולה בחישוב הפנסיה שלהם, וכתוצאה מכך הטטורה רשימה ארוכה של הטבות שהם מקבלים כאשר הם עובדים, אבל כרגע שהם פורשים, כל ההטבות הללו לא נכללות בחישוב הפנסיה, ומשום כך הפנסיה שלהם נמוכה והם יורדים ברמת חייהם. הגיע הזמן שהמחוקק והאיגוד המקצועי אכן יפסיקו את הדרך הזאת, וילכו בדרך של מאבק גם על הכללת רכיבי שכר רבים יותר בחישוב הפנסיה.

אשר לשירות הקבע, כאן האלמנות למעשה אינן יכולות לעשות את המאבק. אין להן איגוד מקצועי, אין מי שייאבק למענן. משום כך הן אינן הראשונות שמתקנים עבורן את הזכויות ומקנים להן את הזכויות, אלא הן האחרונות. והן נגררות אחרי חוק שירות המדינה (גמלאות), כי בכל זאת, לגבי עובדי שירות המדינה, יש מי שנאבק למענן. ולעולם אי-אפשר להתחיל בשירות הקבע.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 22), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת דוד ליבאי. בבקשה, אדוני.

שבהקשר מסוים זה ישנו, אבל אני בטוח שהוא ישנו פעמים מספר בחוק העונשין. לכן הצעתי אותו.

אבקש מחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק זו באופן שתתווד לדין ולעיון ביועדת החוק והביטחון להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, נתחיל בדיון במסגרת של חמש דקות. רשות הדיבור לראשון הדוברים, חבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לחברת הכנסת נאווה ארד.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אתמוך בהצעת התיקון, שכן מי שמכיר את חברתנו, וצה"ל הוא חלק מהחברה שלנו, יודע שהחברה נעשית אלימה יותר ויותר ונעזמת פחות ופחות, ולכן התיקון שהוצע פה על-ידי חבר הכנסת דוד ליבאי והועבר מוועדת החוק והביטחון, התיקון הזה יש בו היגיון, שכן הוא עושה שני שינויים חשובים אשר באים לכסות אותן נקודות שהיו פתוחות וכלית מכוסות בחקיקה הקודמת.

כפי שאמרתי, החברה שלנו וצה"ל בתוכה היא חברה יותר אלימה, עם יותר היכוכים. עם יותר תופעות קשות. הדבר נובע מהרבה מאוד סיבות, מנסיבות החיים שבהן אנחנו שרויים, מהפעילות של צה"ל, ממה שקורה בעולם הרחב ומשפיע גם עלינו, והחברה צריכה להתגונן על-ידי חקיקה מתאימה, על-מנת שתוכל להעניש את אלה אשר גורמים לנו להרגיש לא טוב ולא נוח בתוך המציאות היומיומית שלנו.

התיקונים האלה, כפי שאמרתי, באים לתת תשובה על בעיות או על עבירות אשר קודם לכן לא היו מכוסות. אני אתמוך בחוק, ואני חושב שהוא חשוב. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, חבר הכנסת שוחט. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאווה ארד, אחריה — לחבר הכנסת אברהם בוגר, אחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

נאווה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את חבר הכנסת דוד ליבאי על הצעת החוק הזאת. אני חושבת שכל אחד מאתנו, כל אחד מחברי הכנסת שיש לו היום קשר עם הצבא במשפחתו או באמצעות ילדיו, יודע שאנחנו חייבים להקפיד ולהבטיח שתהיה מסגרת של הרתעה מפני התעללות. הצבא עושה מאמצים גדולים מאוד גם בטירונות, גם בקורסים, גם בתפקידים שונים, כדי שבמחנות יהיו לא רק מפקדים, אלא יהיו גם יועצים, יהיו קציני בריאות הנפש, יהיו עובדים סוציאליים, כי אנחנו יודעים שלחיילים יש עתות משבר, ולצערו הרב אנחנו גם עדים לתופעות של התאבדויות. ואולי החברה שלנו היום רגישה יותר לתופעה של התאבדויות, ואולי היום התופעה של ההתאבדויות רחבה הרבה יותר מכפי שהיתה בעבר.

אני מוכרחה להגיד לכם, כתור אם לכן המשרת עכשיו כצבא: אני נדהמת מסיפורים על חיילים, בנים שאני מכירה אותם, ובסך הכול, כשבילנו ההורים הם חמדי ילדים, גם אם הם בני 19, בני 20, בני 18. יש הרבה חיילים שלא מרברים, אבל חייל שמדבר מספר על משברים של חברים. כאשר זה כבר כמעט נוהל, שאם רואים חייל שנכנס למשבר, קצין או מפקד בשטח, דבר ראשון שהוא עושה — הוא לוקח ממנו את הנשק, לפעמים הוא מכניס אותו אפילו לאיזה סוג של מעצר מגן, אבל עם הרבה יחס והרבה תשומת לב.

ההתעללות מוגדרת כיום בחוק השיפוט הצבאי כך: חייל שהכה אדם הנמצא כמשמורת שהחייל מופקד עליה, או שהכה אדם הנמוך ממנו בדרגה, או שהתעלל בהם בדרך אחרת, דינו מאסר שלוש שנים.

אירע המקרה לא מכבר, מקרה מצער ביותר, שנודע רבים, שמפקד ופקודיו התעללו בחייל, ההתעללות פגעה בו עד כדי כך שבסמוך לכן הוא התאבד. חזרו ופורסמו גם ידיעות על מקרי התעללות שונים, בהם התעללות בכת-כלא צבאיים, בייחוד בכלא-שש.

ביקשתי לחזור ולבחון אם הוראות החוק הן נאותות ומספיקות. ראיתי, ראשית, שהתעללות של חיילים כמי ששווה להם בדרגה איננה עבירה כלל. שאם הם הכו, ניתן להאשים אותם בהכאת חייל, אבל אם היו שותפים למפקד בהתעללות, המפקד התעלל, הם פטורים — נראה לי שהדבר טעון תיקון.

לכן אני מציע להוסיף להגדרת התעללות את הפסקה: חייל שהתעלל בחייל אחר, דינו מאסר שנתיים: כאופן שלא רק מפקד אסור לו להתעלל, גם חייל אסור יהיה לו להתעלל בחייל אחר.

כמרכן שאלתי, שקלתי, ראיתי וקראתי גם דבריהם של אחרים — האם העונש המרבי של שלוש שנות מאסר עונה בכל הנסיבות על חומרת העבירה של ההתעללות? במקרים רבים די בעונש מרבי של שלוש שנות מאסר. עונש זה מאפשר לשלטונות הצבא להעמיד לדין חיילים על התעללות גם בפני מפקד מוסמך ששופט, והיינו לדין משמעותי. אבל יש מקרים חמורים ביותר, שהתוצאה שלהם היא גם ענומה ביותר, הראיה — מקרה ההתאבדות. נכון שלא קל להוכיח שההתאבדות היא פועל יוצא ישיר של עבירת ההתעללות, אבל ניתן ללמוד מהנסיבות על חומרת העבירה.

לכן מבקש אני להוסיף — וזו היתה גם דעת ועדת החוק והביטחון, שהחליטה להעביר את התיקון המוצע לכאן — שאם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דין המתעלל הוא מאסר של שבע שנים. סעיף זה יאפשר לפרקליטות הצבאית להחליט במקרים מתאימים להעמיד את המתעללים לדין בפני בית-דין צבאי, לקבוע שהנסיבות הן מחמירות, ובמקרה כזה לדרוש עונש מאסר שיהיה בו כדי להרתיע.

כיוון שאנחנו באים בעיקר לחנך ולהרתיע, נראה לי שזו הצעה שמן הראוי להחיל אותה, מה גם, כפי ששמעתי, שכבר עלתה הצעה כזאת במסגרת הצבאית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש הגדרה של נסיבות מחמירות בהצעה שלך?

דוד ליבאי (המערך):

לא. חברי וידידי רובי ריבלין, זהו מושג השגור בחוק העונשין. יש שעבירת מרמה נעברה בנסיבות רגילות, ועל-פירוב עונשה שלוש שנות מאסר, זאת עבירת עוון; ויש שהיא נעברה בנסיבות מחמירות. בפסיקה כבר מצינו מודי דרך רבים מה הן אותן נסיבות מחמירות, שנחונות, כמוכן, לשיקול דעתו של בית-הדין בכל מקרה ומקרה, על-פי אמות המידה שפסקות על-ידי ערכאה גבוהה יותר. לכן זהו מושג שגור בדיני העונשין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בחוק השיפוט הצבאי אין נסיבות מחמירות?

דוד ליבאי (המערך):

אינני משוכנע, ואינני רוצה לומר לך על רגל אחת. דומני

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת נאווה ארד. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג. הוא איננו. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי — איננו. חבר הכנסת חיים אורון — איננו. חבר הכנסת אברהם פורז — איננו. חבר הכנסת גדליה גל, אתה רוצה להשתתף? מוותר. חבר הכנסת אלי בן-מנחם — איננו. חבר הכנסת אלי דיין — איננו. חבר הכנסת יעקב צור, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר — אינם. חבר הכנסת שבח וייס, חבר הכנסת יוסי שריד, חבר הכנסת רן כהן — אינם. רשות הדיבור לאחרונת המתדיינים, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לכרך את חבר הכנסת דוד ליבאי על יוזמותו בהגישו את הצעת החוק זוהי בעיה שחייבים להתמודד איתה. אני חושבת שכל הנושא הזה, שבעבר היו מדברים על טרטורים, כמה שמטרטורים את החיילים בצבא, ודיברו אז על המפקדים, גרם למשברים לא מעטים. כתוצאה מהמשברים הללו נפגעו הרבה מאוד אנשים גם בנפשם והיו גם מקרי התאבדויות, כפי שנאמר. היה טיפול בסוגיה הזאת בצבא, אבל היא לא חוסלה כליל. אולי ממדיה קטנו, אבל היא לא חוסלה כליל. ואם לגבי המפקדים, אשר התעללו באכזריות גדולה כדי להעניש חיילים על עבירה או על חוסר משמעת, אכן החוק נתן ביטוי לכך. אך לגבי חיילים, בינם לבין עצמם, כאשר האחד מתעלל בשני, החוק מתעלל בחלש כי הוא שקט יותר, ואיננו יכול להגיב — לגבי חיילים מהסוג הזה לא היתה תשובה בחוק. והנה בא חבר הכנסת דוד ליבאי ומפנה את תשומת הלב של המחקק לסוגיה הזאת.

התעללות מהסוג הזה יש בה השפלה של כבוד האדם, יש בה שבירת רוחו של החייל שמתעללים בו, יש בה השפלה בפני חבריו, בפני מכריו, והיא גורמת למשברים אצל אותו חייל. את הנורמה הזאת — אני לא יודעת אם אפשר לקרוא לזה נורמה — את התופעה האומללה והמצערת הזאת צריך לעקור מהשורש, ואסור שהיא תהיה קיימת בצבא שלנו. אסור לה שתהיה קיימת. את מקומה צריכות לתפוס נורמות אחרות, של התנהגות יפה, של כיבוד הזולת, של הערכה הדדית.

אבל אנחנו חיים בחברה שקיימות בה בעיות רבות. אנחנו חיים בחברה, שיש בה חוסר עבודה; אנחנו חיים בחברה, שחלק מהאנשים בה נמצאים במצוקה גדולה, מצוקה כלכלית ומצוקה חברתית; אנחנו חיים בחברה, שיש בה נערי רחוב; אנחנו חיים בחברה, שחינוך לא ניתן במידה מספקת, בבית, בהתנהגות של הרחוב, בהשפעה של הסביבה. כל הרברים הללו מעצבים את דמותו של הצעיר לפני הליכתו לצבא, וכשהוא בא לצבא, הוא בא עם מטען אשר רכש או בבית או ברחוב או בסביבה שלו. לפעמים הוא מביא אתו הרגלים פסולים שרכש, ותפקידו של הצבא לעקור את ההרגלים השליליים הללו מקרב. המלאכה איננה קלה, זה נכון. כמו שאנחנו אומרים שצה"ל הוא למעשה כור ההיתוך, אנחנו מצפים ממנו שיהיה גם כור ההיתוך מבחינה חינוכית, שיעצב דמות חדשה של חייל למופת, וזה לא פשוט כל כך.

אני גם לא חושבת שענישה לבדה יכולה להיות גורם מרתיע. היא יכולה אולי להרתיע מפקדים, אבל אינני יודעת עד כמה היא יכולה להרתיע חיילים שמתעללים בחיילים, אם הדברים הללו מושרשים אצל אותם חיילים שמתעללים בחבריהם החיילים האחרים.

מצד שני, יש מצב של התעללות. יש חיילים ששותקים, יש חיילים שנמצאים בסביבה חברתית כזאת, שלא תמיד החיילים האחרים באים לעזרתם, מפני שלפעמים יכול להיות כשטח משהו שמטיל את חתתו. אנחנו מגדלים ואנחנו מחנכים ואנחנו יודעים מה חשיבות השירות, ופתאום אנחנו שומעים סיפורים קשים מאוד. אנחנו מכירים מקרים, לא דווקא של התאבדויות, אם כי יש בריד סטטיסטיקה — ואנחנו מכירים את הסטטיסטיקה — שלצערי הרב מראה, למשל לגבי 1990, ששלה מספר ההתאבדויות. אבל זה לא רק התאבדויות. אנחנו יודעים כמה שחרורים יש מהצבא עקב משברים נפשיים ומה ההשלכה של המשברים הנפשיים האלה אחר כך על חי האזרחות של אותם ילדים. וכשבודקים לפעמים רואים שהיתה התעללות והיה חוסר צדק ולא היתה הרתעה. לכן אני, כמוכן, אתמוך בחוק.

לפי מה שאמר חבר הכנסת דוד ליבאי, גם אני חיפשתי, כי לא ידעתי, מה ההגדרה של ההתעללות. זה בעצם דבר כללי מאוד.

אבל כאן אני רוצה אולי לנצל את הכמה הזאת, ואני מבקשת באמת מחברים שידונו בחוק או מחברים בוועדת החוק והביטחון: מצד אחד אנחנו מחוקקים חוק כזה, מצד שני התפרסמה ביום ששי בעיתונות הורעה, שלהערכתי יכולה להביא להתעללות ולמצב קשה מאוד — בדיוק מה שחבר הכנסת דוד ליבאי רוצה למנוע — הורעה שכאן ואומרת: "יותר למפקד לשלול חופשות חייליו. מפקדים בכל הרמות יוכלו להורות על שלילת חופשתם של חיילים ללא משפט. ההוראות קבע חדשות בנוסח זה יופצו בקרוב לכל יחידות צה"ל. ההוראות יתירו למפקדים לשלול את חופשותיהם של חיילים וחיילות על-פי שיקול דעתם, בתנאי ששיקול הדעת יהיה סביר. ההחלטה על הפצת ההוראות החדשות באה בסיום עבודת מטה שנעשתה כאנג כוח-אדם ובפרקליטות הצבאית הראשית". אתה דיברת על החמרה בעונשים ופה בעצם אומרים: "עד כה נאסר על מפקדים להורות על שלילת חופשות חייליהם ללא משפט". במציאות נעשו אלפי חיילים, במציאות בוודאי היתה כאן גם פעמים רבות מידה של התעללות, כי מי שמכיר את הנייני יודע מה המשמעות של חופש לחייל, או של חופש בסוף שבוע, או כאלה שאולי רק פעם אחת בחודש מקבלים חופש, או אפילו מה שקוראים *after duty*, חופשה קצרה לערב אחד. מה שאומרים כאן: "על-פי הנוהל החדש תוגדר מניעת החופשה מחיילים ומחיילות כאמצעי חוקי. ההוראות החדשות לא מגבילות את מספר ימי מניעת החופשה, אבל דורשות להפעיל עונש זה במשורה, תוך הפעלת שיקול דעת". ואומרים שכל אחד יוכל לעשות את זה אם קיבל אישור שהוא יכול לעשות את זה מקצין שדרגתו לפחות סגן. לא שהסגן יכחן את העניין. אין פה אפשרות של החייל לערער.

יש פה סכנה של התעללות, יש פה משהו שנוגד לחלוטין את רוח החוק המובא בפנינו. אני חושבת שיחד עם הדיון בנושא הזה, אם כבר דנים בו, צריך לתת מייד תשומת לב לנושא, אם אפשר למנוע את ההוראה, להערכתי, הלא-ברוקה הזאת, שיכולה להביא להתעללות. אבל עד שהאחרות את זה, היא תביא לפגיעה ולמשברים, וכל מה שתשיג בחוק אחד, ההוראה חדשה תבטל אותו. לכן אני רואה את שני הנושאים קשורים, ואני מקווה מאוד שגם בוועדת החוק והביטחון של הכנסת ידונו על כך. גם אני פניתי למטכ"ל, לרמטכ"ל, לכל מי שאפשר, לבחון מחדש את ההוראה הזאת, כי יש בה סכנה גדולה של התעללות ושל כל מה שאנחנו רוצים למנוע בחקיקה החשובה הזאת שהביא לנו חבר הכנסת דוד ליבאי. כמוכן, אני תומכת בחוק.

ולבזות אדם, ובמקרה שלנו — אסור לבזות חייל. הסיטואציות, כמובן, שונות אחת מרעותה. לכן העדפתי לסמוך על הניסיון הרב של בתי-הדין הצבאיים, גם בארץ וגם בחוץ-לארץ, ולא לנסות להגדיר את העבירה כמלים ספורות מסוימות. בכך אין חידוש. לא הייתי מצפה שהוועדה תעשה עכשיו יש מאין ותכניס את האיסור, שיכול להיות מצומצם מדי או רחב מדי. התבונה של בתי-הדין לערכאותיהם השונות, ושל הפרקליטות, שצריכה לשקול בכל מקרה אם זה ראוי להגשת כתב אישום של התעללות, היא עד עכשיו — כללית — במקומה.

שנית, כאשר אנחנו קובעים עונש מרבי, בין שהוא שבע שנות מאסר ובין שהוא שלוש שנות מאסר, הכוונה, כמובן, לתת לבית-הדין את מרחב שיקול הדעת בין אי-שליחתו של הנאשם למאסר כלל, כגון הטלת מאסר על-תנאי, מבחן או עונש אחר, לבין האפשרות למצות עמו יותר את הדין. כל מקרה ונסיבותיו. כך שאני בא להדגיש, שאם קבענו שבע שנים, אנחנו לא מתכוונים שבכל מקרה שחייל יורשע בהתעללות דינו שבע שנים. אנחנו רק באים ואומרים, כמו תמיד, שאם המקרה הוא חמור מאוד והנסיבות הן מחמירות, יכול בית-הדין גם לתת את העונש שהוא למעלה משלוש שנות מאסר ועד שבע שנות מאסר, הכול בהתאם לנסיבות בכל מקרה ומקרה.

מכל מקום, אני משוכנע שהוועדה תביא בחשבון את הערות הדוברים.

אני מודה לכם ומבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 22), התשנ"א — 1991 — אישרה בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת החוץ והביטחון להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט

הצבאי (תיקון מס' 22), התשנ"א — 1991,

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

ברוב של שמונה, ללא התנגדות וללא נמנעים, אני קובע שהצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 22) אושרה בקריאה ראשונה ומועברת לוועדת החוץ והביטחון להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ט. הצעות לסדר-היום

משלחת חברי הכנסת מהשמאל לנסיעת הסברה בארצות-הברית

4998, 5005 ו-5011, בנושא: משלחת חברי הכנסת מהשמאל לנסיעת הסברה בארצות-הברית.

משום כך אני חושבת, שבכד הענישה המוצעת בהצעת החוק מוטל על קצין חינוך ראשי ועל קציני חינוך ביחידות השונות תפקיד חשוב ממדרגה ראשונה, תפקיד של הדרכה, תפקיד של חינוך, תפקיד של הסברה בכל התחומים שמניתי והסברתי. אולי לכך צריך גם להקדיש תשומת לב רבה יותר מאשר לדברים אחרים.

ההצעה המוצעת היא קשה וכבדה מאוד. שבע שנות מאסר, זה דבר לא קל. אותו חייל שיענש וייכנס לבית-סוהר לשבע שנים מאבד את עולמו ואת עתידו.

לדעת, ההגדרה של התעללות כללית מדי, ידידי חבר הכנסת דוד ליבאי, אולי ניתן לפרט אותה יותר, להגדיר אותה יותר, גם בשביל אותם חיילים שאנחנו רוצים שהענישה תהיה לגביהם גורם מרתיע. אם ידעו יותר את הפירוט, מה אסור להם לעשות כי הם ישלמו ביוקר זה הרס העתיד שלהם כי ייכנסו לבית-סוהר, יכול להיות שיהיו זהירים יותר.

לכן אני מבקשת מאוד, שלקראת ההכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, בדיון שיהיה בוועדה אחרי הקריאה הראשונה, הדברים האלה יישקלו מחדש ויוכנס פירוט רב יותר בנושא הזה.

אני לא יודעת אם בחוק הזה אפשר להכניס את הנושא החינוכי. הדברים שאמרה חברת הכנסת נאווה ארד מוצדקים במאה אחוזים — יותר עובדים סוציאליים, יותר קציני חינוך, יותר אנשים שמלווים — במיוחד אותם חיילים שבאים עם מטען קשה, כפי שאנחנו הסברנו.

בסך הכול אנחנו רוצים שתהיה התנהגות הולמת, שיהיו לנו חיילים למופת. שיודעים לכבד את הזולת גם בוויכוח קולני שיכול להיות ביניהם, ושמהווים כחולני לא יעברו להתעללות בזולת. המשאלות שלנו הן משאלות, והמלאכה קשה. בחלק ניתן להרתיע על-ידי ההצעה המוגשת של מאסרים, ובחלק ניתן לעשות על-ידי פעולה חינוכית בצבא, מוגברת יותר מזו שנעשית היום.

אני, כמובן, תומכת בהצעת החוק ובהעברתה לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, והייתי מבקשת להעמיק בה יותר כדי שתהיה אפקטיבית. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד ליבאי, אתה רוצה להגיד משהו? בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

נכבדי היושבים-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לכל הדוברים על שתרמו בדבריהם לדיון, וכמובן על שהואילו לתמוך בהצעת חוק זו.

לאור דבריה של חברתי, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו, אני מבקש להוסיף אך זאת. ראשית, אין בחוק הגדרה של התעללות. העבירה תוארה והוגדרה היטב בפסיקה מתוך הצטברות של מקרים, שהמאפיינים שלהם שונים ומגוונים, כאשר הדגש הושם בכך שאסור להשפיל

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעות לסדר-היום מס' 4794, 4987, 4989, 4991, 4994.

זאת למה? כדי לטרפד את המשאומתן בין הממשלה לבין ארצות-הברית ולעזור להם לקבל את עמדת הערכים וללחץ עלינו. והכול — כשם השלום.

ועכשיו יצאה משלחת מלאכים רעים לארצות-הברית כדי לשכנע אותם שממשלת ישראל, המייצגת את רוב האוכלוסייה בישראל, אשר נבחרה באופן דמוקרטי, צריכה לוותר ולהתקפל. הם יבלבלו את ידידי ישראל בקונגרס. הם יזרעו פירוד בתוך יהדות ארצות-הברית. די לנו הפירוד כאן, אנחנו צריכים לייצא אותו ליהדות העולם, לקונגרס האמריקני?

בגלל קמצא ובר-קמצא שהביאו עלילות דברים לרומאים חרבה ירושלים, אבל לא עוד. תושבי ישראל יענישו קשות בקלפי את מוציאי דיבת הארץ.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה. הצעה לסדר-היום באותו נושא, של חבר הכנסת אברהם שוחט — בבקשה.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בניגוד לקודמי אני חושב, שלכל חבר כנסת יש זכות לגיטימית להביע את דעותיו באופן חופשי לא רק בתחומי מדינת ישראל אלא בכל מקום בעולם, גם מהטעם שזאת זכות בסיסית וגם מהטעם שממילא אי-אפשר למנוע העברת דעות בעולם של שידורים ישירים בטלוויזיה, בעולם שבו הרדיו פתוח, בעולם שבו מעבירים בצורה מהירה על-ידי פקסימיליה מאמרים ודברים שנאמרים. המחשבה מוליכה אותנו לכך, שרק בתחומי מדינת ישראל מותר להביע דעות.

למיטב ידיעתי, חבר הכנסת שפט, המשלחת לא נסעה על-מנת לתת עצות מה לעשות ואיך לעשות. המשלחת נסעה להביע את דעותיה לגבי הדברים הבסיסיים ביותר שעליהם אנחנו חלוקים בתוך העם הזה, בתוך המדינה הזאת, וגם האופוזיציה וגם הקואליציה יודעות שהקולות פחות או יותר מאוזנים, ולא אף לספור למי יש יותר ולמי יש פחות, אבל זכותו של חבר הכנסת לומר את מה שהוא רוצה לומר, בכל מקום.

ידידי חבר הכנסת גרשון שפט וידידי חבר הכנסת ראובן ריבלין, שכן שמעתי את קריאת הביניים שלך שבה דיברת בנוסח של הליכה אל הפרץ. הליכה אל הפרץ היא הליכה לבקש 1.2 מיליון דולר לסיוע כלכלי.

גרשון שפט (התחיה):

ציטטתי מהעיתון.

אברהם שוחט (המערך):

בסדר. חבר הכנסת ריבלין אמר זאת בקריאת ביניים.

הליכה אל הפרץ היא הליכה כדי לבקש 1.8 מיליארד דולר לסיוע ביטחוני. הליכה אל הפרץ היא לבקש ערכות ל-400 מיליון דולר לקליטת העלייה. הליכה אל הפרץ היא לבקש 650 מיליון דולר לסיוע ביטחוני. הליכה אל הפרץ היא בקשה של 10 מיליארד דולר בערכות מדינה לחמש השנים הבאות. מי שהולך אל הפרץ לבקש את הסכומים האלה אל גיד שמי שהולך להביע את דעתו בארצות-הברית בקשר לפתרון הפוליטי הוא הולך אל הפרץ. זו לא הליכה אל הפרץ כשהולכים לארגונים היהודיים. זו לא הליכה אל הפרץ כשהולכים להנהלה של ה"ווישינגטון פוסט" או של ה"ניו-יורק טיימס" או של ה"בוסטון גלובס"? זו לא הליכה אל הפרץ כשמדברים עם סנטורים ועם חברי קונגרס? זו לא הליכה אל

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, אני רואה שאיש מחברי הממשלה לא נמצא פה.

הי"ר נ' מסאלחה:

גם תשובת שר לא תהיה.

גרשון שפט (התחיה):

לכן אני אומר: אין תשובה של שר. אולי כדאי לדחות את הדיון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עד שהמשלחת תחזור.

הי"ר נ' מסאלחה:

לדחות לא. או שאתם נואמים או שאתם מוותרים על הנואם.

רשות הדיבור לראשון הדוברים, חבר הכנסת גרשון שפט, במסגרת של שבע דקות לכל דובר. אחריו — חבר הכנסת אברהם שוחט.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, "הריצה אל הפרץ" נחשבה מאז ומתמיד למידה מגונה. היא נחשבה למידה גלוית מובהקת וקיווינו שתחלוף בישראל העצמאית" — כך פותח מאמר המערכת ב"ידיעות אחרונות" היום. כנראה חברי הכנסת מהשמאל התייאשו מלשכנע את הציבור בארץ והם זקוקים לכוח מבחוץ שיעשה את העבודה. במשטר דמוקרטי מוכרעות הבעיות הלאומיות בקלפיות ולא בהזמנת לחצים מבחוץ. האם אנו רוצים לשוב לתקופה שבה בניו של ינאי המלך רצו לחלות את פניו של פומפיוס הרומאי, שניצל את שניהם והשתלט על ירושלים? מי שבאמת רוצה משאומתן עושה דברים כגון אלה?

תארו לכם שארצות-הברית לוחצת על ישראל לוותר על ירושלים, ובאמצע המשאומתן נוסעת משלחת ואומרת לאמריקנים: תלחצו קצת יותר חזק, אנו מכירים את המצב, בסוף הם יוותרו לכם, תמשיכו ללחץ חזק. מה הייתם אומרים אז?

יפה הבינו זאת כמה חברי כנסת מן המערך, שלא הסכימו להשתתף במסע ההשפלה והכניעה. הם הבינו שרובו הגדול של העם מואס בצורת התרפסות כזו. אך השמאל השולי ממאן לשמוע. אצלו המטרה מקדשת את האמצעים. וכי לא כתב אחד האידיאלוגים שלהם לפני שבועות מספר, כי כדי להשיג את הקמתה של מדינה פלשתינית חייבים ללכת עם האמריקנים נגד הליכוד? והוסיף: אנו נלך עם הזרים נגד הממשלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מי כתב את זה?

גרשון שפט (התחיה):

זאב שטרנהל. זה נמצא על ידך.

וכי דברים ומעשים אלה אינם תקיעת סכין בגב האומה? מפגשים עם פעילי האינתיפאדה ומנהיגי מעורדים את הרוצחים; באים אליהם בעקיפת מחסומי צה"ל ודנים אתם אין לגרש אותנו מיש"ע ביתר יעילות. מוטרם לאמריקנים דוחות, כביכול אובייקטיביים, על מצב האוכלוסייה ביש"ע ועל התנהגות אכזרית של צה"ל. מפרסמים בעיתונות המקומית והזרה כל בית חדש שנבנה, כל כביש חדש שנשלל, כל קיר חדש שעומד להיבנות וכל תוכנית של התיישבות ביש"ע. וכל

אורון הן דעות מסוכנות לקיומה ולביטחונה של מדינת ישראל. לכן, הטיעון שבא ואומר שקבוצת האנשים הזו מזיקה למדינה נובע מהעובדה הבסיסית שיש מחלוקת בהשקפת עולם. לכן, אם גאולה כהן, יובל נאמן וחברים נוספים היו יוצאים לארצות־הברית, ויצאו לארצות־הברית, והיו מדברים ומביעים את דעתם, לתפיסתך זה היה דבר חשוב מאוד שתורם לביטחונה של מדינת ישראל, כי אתה בסיסית מזדהה עם עמדתם. אבל אם יצאו חברי כנסת אחרים שאתה חולק עליהם גם פה, ובוודאי אתה חולק על הופעתם בארצות־הברית, אתה רואה בזה סיכון למדינה.

אבל דבר אחד צריך להישמר, מעבר לדעות, זה הזכות להביע דעה בכל מקום ובכל זמן לגבי העמדות היסודיות שעליהן אנחנו חלוקים, עמדות בנושאים שלמעשה יקבעו את קיומנו בעתיד. לכן אני חושב שנסיעתה של המשלחת לעת הזאת היתה במקומה. אני לא רואה בזה דבר פסול. אני לא נכנס לבקיעות הפנימיות בתוך המפלגות, כיצד היה צריך להרכיב, זו בעיה שהאולם הזה איננו דן בה. אבל לעצם העניין, אני חושב שאין לגנות את המשלחת אלא לעודד אותה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעה לסדר־היום: באותו נושא לחבר הכנסת יצחק לוי. הוא איננו באולם. הצעה לסדר־היום: באותו נושא לחבר הכנסת חיים אורון. בבקשה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
מי משיב על ההצעות?

היו"ר נ' מסאלחה:

אין תשובה. אין שום שר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת ביטון, לא נעמוד בזה, אנחנו לא יכולים לעמוד בזה ששום שר לא עונה לנו.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
הבריון הזה יכול לעמוד בשדה התעופה ולשטות את האנשים, וכדי להשיב על הצעה לסדר־היום הוא לא יכול לבוא?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לך שלא להגיד על שר "בריון". אני מבקש ממך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל אני מציע לך להגיד דברים צודקים, ואני חושב שהפעם צדקת.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
בריון זה לא דבר צודק?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מבין שהאוויר ממפרשי הדיון הזה כבר יצא קודם לכן, ואני חושב שאולי המעשה הנכון היחיד שעשה היושב־ראש במהלך הימים האחרונים הוא העברת הדיון בסעיף הזה לשעה הזאת, בהחלט לקורת רוחי, ואני מתאר לעצמי שלמורת רוחם של חברי הכנסת גרשון שפט וראובן ריבלין. אנחנו מנהלים את הדיון הזה בסוף הרבה יותר שקט ובאופן הרבה יותר מתון.

ידידי חבר הכנסת שפט, אני חושב שצריך מידה מרחיקה לכת של הצגת דברים באופן לא־מדויק כדי להטיל עלינו האשמה של טרפד המשא־ומתן עם ארצות־הברית. באמת, כבר כל שחור הוא לבן וכל לבן הוא שחור, שום דבר כבר לא

הפריך כשמדברים עם ה־ABC או עם ה־CNN או עם כל גורם תקשורתי אחר בארצות־הברית?

יש מגבלה מסוימת, והיא לא קשורה באירוע הזה. באופן עקרוני אני חושב, שאם היה באותו זמן ביקור של ראש ממשלת ישראל בארצות־הברית, לא היה מן ההיגיון שיבואו חברים מן האופוזיציה ובידיוק בנקודת הזמן הזאת יגידו את דעתם. שהיא הפוכה מעמדתו של ראש הממשלה או מעמדת הממשלה. אבל במהלך 365 הימים של השנה אנחנו חייבים, כאנשי אופוזיציה, להגיד את דעתנו, ואייאפשר לבקוצה שנסעה איזה דבר שלא נאמר פה בארץ עלידי אנשיה, או בתקשורת בארצות־הברית.

אני יודע שיש טענה האומרת: אבל הם לא נוסעים בקבוצה, אלא כל אחד נוסע כיחיד ואומר את דעתו.

גם אני הייתי לפני שלושה שבועות בארצות־הברית. ביקרתי בסנט וקונגרס ודיברתי עם סנטורים ועם אנשי קונגרס, וכל זה היה בבוקרו של הלילה שבו הוקמה ההתנחלות רבכה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

עד היום לא הבנתי מה זה "על חטא שחטאנו לפניך בתימון לבב". עכשיו אני מבין.

אברהם שוחט (המערך):

או למדת משהו היום.

ונגשתי עם האנשים ואמרתי להם את דעתי בעניין רבכה. האמריקנים מעורבים בעניינים שלנו עוד מהתקופה שבה אנחנו היינו בממשלה. וחבר הכנסת ריבלין, כשאתם, בממשלה, התנהגתם בדרך מסוימת כשרצתם וביקשתם הכול מהפריץ. אני חושב שאנחנו גם יכולים לנסוע למדינות שמהן אנחנו לא מקבלים כספים. הדבר יכול להיאמר גם לגבי צרפת, ארצות אירופה, בריטניה.

הניסיון להגיד: אנחנו סוגרים את הנושא הזה; הנושא הזה הוא רק לתחומי מדינת ישראל, רק פה מותר להביע את הדעה. אני חושב שבכולם של תקשורת שבו אנחנו חיים — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

גם בתחומי מדינת ישראל הם יגידו לך שאסור.

אברהם שוחט (המערך):

זה היה השלב השני.

בעולם של תקשורת שבו אנחנו חיים הדרישה הזאת היא לא רצינית. היא למעשה דרישה שלא להביע דעות בניגוד לעמדת הממשלה, והדבר לא מתקבל על הדעת בשום דרך, מכיוון שכפי שנאמר פה בהצעת בנינים, זה יתחיל בכך שאסור לדבר בחוץ ולאחר מכן אסור יהיה גם לדבר בפנים.

עכשיו להגדרה, שהנושא הוא בטובת המדינה. טובת המדינה, על־פי השקפתו של האחד לעומת השקפתו של האחר, נובעת מבסיס תפיסת עולמו. יכול חבר כמוני בכנסת הזאת לחשוב, שמה שאומרים אנשי המשלחת היא טובת המדינה — שחייבים להגיע להסדר, שחייבים להגיע לפתרון של שלום. שחייבים לוותר על שטחים תמורת השגה של הסדר כזה או אחר, ומזווית הראייה שלי זאת טובת המדינה, ואילו מה שעושה הממשלה כימים אלה הוא רעת המדינה. וכאני חבר הכנסת גרשון שפט לחשוב ולהגיד שעמדותיו הן טובת המדינה זאת הדרך הנכונה כדי לשמור על מדינת ישראל, לחזקה ולהבטיח את קיומה, ואילו דעותי או דעותיו של חבר הכנסת

לכינון — אני בטוח שהיית מצטער על מה שנאמר, לא קראת לי "קומנדו של מלשינים". אבל זה מה שנאמר היום. חברתך לסיעה מימין וחברך לסיעה מאחוריה אומרים את זה יום-יום ושעה-שעה. זה דה-לגיטימציה עד ליסוד, לא של מחלוקת, לא של ויכוח. בעצם האמירה מונחת הכוונה שאין לך זכות, משום שביסוד הדברים אתה כבר לא במחנה. איך אמרת פה גם היום חבר הכנסת גרשון שפט. ונדמה לי שעברת איזה קו שעד היום לא עברת אותו — אתם נפגשים עם הפלשתינים להלשין להם איך לגרש את היהודים. אנחנו נפגשים עם הפלשתינים להלשין להם איך לגרש את היהודים?

חגי מירום (המערך):

הטענה על הלשנה נובעת לא רק מהעניין של מגע עם פלשתינים, אלא גם מתוך כעס על החשיפות שאתם חושפים, שהן תוצאה של הסתרה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הרי מזה מתחיל הסיפור. הרצון להציג ככלתי לגיטימי טענה שאני טוען אותה וחברי טוענים אותה 23 שנים — הפשע התחיל במלון "פארק", כשיגאל אלון תמך בו. זה לא ויכוח אתכם. אני חושב את זה ואני מאמין בזה, ואז חטפתי את המכות הראשונות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא על זה הויכוח.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

עם כל אחד יש ויכוח אחר. לכן, כאשר אתה אומר — אלה ההוצאות, אומרים לך — לא נכון. כאשר אתה אומר — אלה המחירים, אומרים לך — לא נכון, אתה מלשין. פעם אתה מלשין לתושבי השכונות, מה אמרו לצירלי ביטון? — מה אתה מגלה להם? עלה פה סגן השר רביץ ואישך את כל הנתונים. אני רוצה שתושבי השכונות ידעו מה המשמעות של השינויים בקריית-ארבע ואחר כך יכריעו בהצבעה, בבחירות דמוקרטיות. זה מוציא אתכם מהכלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא זו הנקודה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ריבלין, לא אתך. כל אחד עם נקודה אחרת.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה יודע, כתושב ירושלים, שזאת הנקודה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ריבלין, היום פורסם בעיתונות, ש-1,600 תושבים עזבו את ירושלים, 80% מהם לשטחים. משקילי שיכון, מה, פתאום צלחה עליהם רוח ארץ-ישראל השלמה? שם זול יותר. חבר הכנסת ריבלין, אתה כבר מכיר אותי. לשיטתי, המדינה יכולה לעודד התיישבות בקריית-ארבע, כשטחים, בגליל ובנגב. אני לא מאמין שהארץ נוסדה בשוק חופשי. כאשר העדיפו התיישבות בגליל ובנגב, עשו מעשה, הראוי למדינה. אתי אין ויכוח בעניין זה. אתך יש ויכוח, עם מודיעי יש ויכוח, הוא צריך לשנות את דעתו. אבל תבואו לציבור ותגידו, שאותן 1,600 משפחות שעזבו את ירושלים ועברו לשטחים עזבו משום ששם התנאים טובים יותר. אני חושב, שאם רוב תושבי ירושלים ידעו את האמת הזאת, הם יגידו שאלה לא סדרי העדיפויות שלהם. אם יתברר את שאני טועה, שאשר עוד פעם אחת במיעוט. אבל תגידו את הדברים.

מקובל על שום דבר? מתכנסים 12 חברי הכנסת בשבוע שעבר, בעיצומו של המשא-ומתן, חבר הכנסת ריבלין, ומחשקים את הממשלה בחישוקים כאלה וכאלה, ואומרים לראש הממשלה: אם חיכנו. למה? לזה שניפחו את האגו לדוד לוי — אני מצטט, לא מדבריו האופוזיציה, מתוך הקואליציה — נבכה את המשא-ומתן על השלום. זה כבר? זה בסדר? זה לגיטימי? שבוע קודם לכן מקימים את רבבה. הרמטכ"ל אומר: לא ידעתי; ידעתי כללית שיש תוכנית, לא ידעתי מתי. ראש הממשלה אומר: לא ידעתי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, זאת לא הבעיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה הבעיה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אין דבר שהוא לא גלוי בעולם הזה. השאלה היא הצורה, המשלחת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אומרים, הבעיה היא הצורה. היה נוסע חבר כנסת אחד, לא נורא; שניים — לא נורא; ברביעיות — גם לא נורא. מה הבעיה? המשלחת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני אסביר לך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני אסביר לך. הבעיה היא הכותרת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

להראות לעם האמריקני שהרוב בישראל — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הכותרת — להראות, הכול ידוע.

גרשון שפט (התחיה):

למה היו כאלה שלא רצו לנסוע? אולי תסביר לי?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תיכף אגיד לך למה היו כאלה שלא רצו לנסוע.

אני מכיר היטב את אלה שנסעו במשלחת הזאת. איש מהם לא יגיד משפט אחד שהוא לא אמר אותו מעל הדוכן הזה, איש לא יגיד משפט אחד שהוא לא אמר אותו עשרות פעמים בביקוריו בארצות-הברית, בתקשורת היהודית, בתקשורת האמריקנית. איש לא יעשה שום מעשה, להיפך, מתוך הרגישות לעובדת היותם משלחת, אני מראש יודע שכל אחד יוריד באקטבה אחת את הטונים שלו. אבל מה שמוציא חלק מהחברים בכית הזה מהכלים מתחבר לוויכוח הקודם על המלשינים. יש חיבור פה. הרי למה זה צמח ביחד? משום שזה לא התחיל במשלחת הזאת. זה מתרחש 23 שנים, זה ביסוד הדה-לגיטימציה של העמדה השנייה — ערעור על ציוניות, ערעור על נאמנותי התיישבות, על אהבת הארץ, על החינוך וכו' וכו'. זה בעצם הטון היסודי שמשודר: ציוני טוב הוא בעד ארץ-ישראל גדולה יותר; ציוני פחות טוב הוא בעד ארץ-ישראל גדולה פחות.

גרשון שפט (התחיה):

— — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת שפט, לא את כל הדברים גם אתה אמרת, וכיני

ראובן ריבלין (הליכוד):

את זה צריך לומר באמריקה? על זה הוויכוח עכשיו.

חגי מירום (המערך):

כל התקשורת האמריקנית נמצאת כאן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, כל החומר הזה פורסם יום קודם לכן בארץ. הוא הועתק מכאן. אבל סגנית השר גאולה כהן אמרה: הלשנתם לאמריקנים. מפני שהשגריר שובל קיבל את זה מה"ושינגטון פוסט", הוא לא קרא את זה ב"על המשמר" — אביא לך את "על המשמר" מיום קודם, ותראה שהדברים התפרסמו שם. אני לא אומר את זה כדי להתנצל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוספתי לך דקה, וגם היא כבר נגמרה. תואיל לסכם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני כבר מסכם, גם מפני שכבר מזמן נגמר קולי.

ההתקפה הזאת על ארצות-הברית אינה מקרית, כשם שלא מקרית ההתקפה על האינפורמציה, כשם שלא מקרית היתה ההתקפה כשאמרנו שההעדפה היא בין השכונות ובין ההתנחלויות, כשאמרנו שההעדפה היא בין שליטה לבין קליטה. ביסודם של כל הטיעונים הללו יש חוסר רצון להתמודד עם העניין לגופו, יש רצון ליצור דה-לגיטימציה של הטיעון — בשם הנאמנות, בשם שלמות הארץ, המורשת ההיסטורית, האחריות וכי' וכי'. בתוך השרשרת הזאת נמצא גם הוויכוח הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחרי — לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

חבר הכנסת יצחק לוי, שמתי לב מתי נכנסת לאולם, איחרת בשתי דקות וחצי. אם אנהג ביד קשה, ייקוב הדין את ההר, לא צריך לתת לך רשות דיבור. אילו איחרת בשלוש דקות, לא הייתי נותן לך רשות דיבור. מאחר שאיחרת, אתה תהיה אחרון הדוברים, ואת שלוש הדקות אוריד לך מהזמן העומד לרשותך. במקום שבע דקות יהיו לך ארבע דקות.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

ארדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדברים שהשמיע השר אריאל שרון בשעה שנחת בנמל התעופה מהווים הסתה לרצח.

חברי הכנסת, הניסיון מלמד, שדברי הסתה כאלה, בעיקר כשהם נשמעים מפיה של אישיות בכירה, חודרים ללבבותיהם של חסידים-שוטים, שמאמינים בתום לב שאם אכן יש מלשינים בקרבנו, כוגדים, סוכני האויב, צריך לקחת את החוק לידים ולחסל אותם לטובת העם, לטובת המדינה. על כך אפשר לומר: קול דמי אחינו אמיל גרינצווייג צועקים מן האדמה.

ארדוני היושב-ראש, ברגע שהדביק שרון את תווית המלשינות על חברי הכנסת הוא חרג מהכללים הפרלמנטריים היסודיים. לכן, החל משעה זו אני מרגיש עצמי חופשי לענות לו כלשונו, משוחרר מכבלי הנימוס הפרלמנטרי, שהרי מדובר בגדול השקנים של הפוליטיקה הישראלית; באדם שעוד בימי שירותו הצבאי — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת צ'רלי ביטון, היום דיברו הרבה על ביטורים וכי'. אני ממליץ לפתוח לקחת בחזרה מה שאמרת.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

"שקן" זאת מלה בויה, לא נכונה, לא מקובלת בפרלמנטרים הישראלי? חבר הכנסת יצחק לוי, נשמעו כאן היום דברים כאלה, שאם תעיין בפרוטוקול אתה תופתע.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אתה מדבר על ביטוי של מישור אחר, שלא היה יפה, לא היה פרלמנטרי, ובעת ובעונה אחת גם אתה משתמש בביטוי כזה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אמרתי שאני רואה עצמי משוחרר.

היו"ר ד' שילנסקי:

כדי לתת יותר משקל לדבריך, אני מציע לך לחזור בך מהביטוי הזה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדם הסית לרצח. אני בסך הכול אמרתי "שקן". הביטוי הזה הוא כל כך מוזעזע?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני המלצתי. אתה יכול להמשיך.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

גדול השקרנים — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

כן, גדול השקרנים בפוליטיקה הישראלית; אדם שעוד בימי שירותו הצבאי קרא אותו אליו ראש הממשלה ושר הביטחון דאז, דוד בן-גוריון, ויעץ לו, לטובתו שלו, לטובת הקריירה שלו, לחדול מן השקרים ולהתחיל לדבר אמת. גם זה ציטוט.

חברי הכנסת, האיש הזה, אריאל שרון, משקר כל הזמן את כולם. הוא משקר את המתנחלים כאשר הוא נשבע נאמנות למה שקרוי התיישבות. הוא משקר את העולים ואת הזוגות הצעירים כאשר הוא מבטיח להם פתרונות דיור. הוא משקר את ראש הממשלה ואת שר הביטחון כאשר הוא מבטיח להם נאמנות.

ארדוני היושב-ראש, עוד לא חלפו עשר שנים מאז השקר הגדול שלו בעניין לבנון ומלחמת לבנון. הוא הבטיח ביטחון וזרע מוות. מאות ואלפי יהודים וערבים שילמו בחייהם את מחיר השקר הגדול שלו. תשאלו את מנחם בגין, תשאלו את רפאל איתן, תשאלו את חברי הממשלה של אותם ימים ואת קציני המטכ"ל של אותם ימים.

אילו היה מדובר בשקרים של אורח מן השורה, לא היתה זאת בעיה ציבורית ולאומית. מדובר כאן בשקרים של אחד מראשי המדינה. לכן מהיום השקרים שלו סיכון, סיכון לאומי, סיכון ביטחוני.

חברי הכנסת, ברצוני להמחיש את השקרים הרבים של שרון באמצעות שקר אחד, אקטואלי מאוד: שקר טרי, מן הימים האחרונים. הנה, זה חודשים אחדים מבטיחה הממשלה כולה, מפי ראש הממשלה ומפי שר הבינוי והשיכון, שהממשלה אינה מפנה ואינה מכוונת עולים חדשים לשטחים הכבושים. הבטחה ברוח זו העבירה הממשלה לנשיא ארצות-הברית וגם לשר החוץ האמריקני.

חמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

את יודעת למה הדבר דומה, חברת הכנסת גח'נסקי? הדבר דומה למצב, שהיה יוצא אחד מחברי הליכוד, או תנועת החרות, ופונה לאמריקנים ואומר להם: דעו נא, אל תעזרו לממשלת ישראל כי היא ממשלה בולשביקית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה מה שארנס עשה לפרס. הוא עשה את זה כל שבוע. ארנס עשה את זה לפרס, ופרס עשה את זה לרבין, ורבין עשה את זה לארנס. חבר הכנסת ריבלין, כבר 21:00, אתה מדבר על זה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

ארנס מדבר על הכלכלה הבולשביקית.

חבר הכנסת אורון, אני לא יכול לדבר פה על "זבים ומצורעים". אני יכול לדבר פה רק אל אנשים, שאפשר לדבר אליהם בצורה תרבותית ולהסביר מרוע הדבר הזה בעיני חמור, ומדוע ביקשתי אני, שרואה במסגרת הדמוקרטיה אפילו חובה, כחבר כנסת של הליכוד, החושב שמעשהו של חבר הכנסת מיעארי היה גובל עם בגידה, לבוא ולהצביע שלא תוסר חסינותו, משום שחסינותו של חבר כנסת היא דבר מקודש. מעבר לשטריות שחבר הכנסת מיעארי עושה ומעבר להיותו עוזר ישראל. אני ביקשתי את רשות הדיבור כי, לפי דעתי, יש פה שבירת כללי משחק.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מציע לך לסגת מהביטוי "עוזר ישראל".

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מתנצל. אפילו אם היה, אני מתנצל. התכוונתי לומר: אפילו אם היה.

בתפילות ישראל אמרים שלוש פעמים ביום "ולמלשינים ולמינים אל תהי תקווה". מה אנחנו רוצים לומר? אנחנו לא רוצים לומר, שפה קרה דבר מלשינות. אבל לפעמים בצורה יש דבר שהוא חמור יותר מתוכן. גם המשפט הפילי מדבר על "אינואנדר", אדוני היושב-ראש, כדבר שהוא לפעמים חמור יותר מהמעשים עצמם.

מה הלכה אותה משלחת "שלום עכשיו" לעשות? היא הלכה להסביר לאמריקנים, כאילו הם לא יודעים מה המצב פה, מדוע טועה ממשלת ישראל, מדוע טועים האמריקנים שהם טועים לממשלת ישראל. כך מתקבלת הפרשנות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כך אתה מפרש זאת. היא אמרה מה שדוד לוי אומר לבייקר כל הזמן. דוד לוי אומר זאת שם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא אני מפרש זאת. כך מפרש זאת כל יהודי. לא חשוב מה אמרים, חשוב איך אמרים. אני מוכרח לומר לכם, גבירותי ורבותי, בדמוקרטיה הכול מותר, ובלבד שלא נפגע באושיותיה. לצערי הרב, כששמעתי את מה ששמעתי, הגטו היהודי החוויר והתבייש נוכח יציאתם של אותם חברי כנסת להוכיח צדקתם בנכר. כאן הם נכשלו, ונכשלו כישלון חרוץ.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה הכנת את הטקסט מוקדם מדי.

באחרונה הגיעו לידי מסמכים פנימיים של משרד הבינוי והשכון המוכיחים את ההיפך הגמור. במסמך של מחוז המרכז של המשרד, מיום 26 במרס 1991, מדובר על הרחבת הבנייה בארץ-מערב. במסמך זה מופיע המשפט הבא: "נתוני הרקע נעשו עקב דחיפות הבנייה לעלייה ולקליטה". מסמך אחר, מיום 14 בפברואר 1991, מעדכן את תוכנית הבנייה בצופים ומבדיל את מספרן של יחידות הדיור. ההסבר בגוף המסמך מנמק כך את התוספת מ-1,200 ל-2,000 יחידות דיור: "העדרן נעשה עקב דחיפות הבנייה לקליטת העלייה".

ובכן, מתי אומר השר שרון דברי אמת ומתי הוא משקר? לאלוהים ולעויותות של פניו של שרון הפתרונים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. נשארו לך שתי דקות. אני מבין שאתה תורם אותן למי שקיפחתי אותן.

רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לחברת הכנסת חמר גח'נסקי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפרוע פרעות ישראל ובימים טרופים אלה, כאשר הדמוקרטיה הישראלית מחוסלת, אין פוצה פה ומצפצף ומוכיח בשער, נסעו להם לוחמי חופש גיבורים על-מנת להזעיק עולם כנגד ממשלת מיעוט המייצגת מיעוט, הלווא היא ממשלת ישראל, ולומר לעם האמריקני: דעו לכם, "ישבת שם" "חונטה" שאינה מייצגת ולו מיעוט קטן, רוב-רובו של עם ישראל רוצה כלי-כוח שלא תיתנו יד וחצי יד לכל תוכנית שלום של ממשלת ישראל. ואם יכולים אתם, תלחצו עליהם. משום שכאשר הם רואים שאתם לא לוחצים, שאתם מבינים את בעיותיה האמיתיות של מדינת ישראל באזור הזה, כאשר הם רואים שאתם לא שועים לתקווה של רוב-רובו של העם לוועידה בין-לאומית, כאשר הם רואים שאתם לא שועים לתקווה של רוב-רובו של העם בישראל, שזכה בבחירות אדירות, שבהן רצ' קיבלה קרוב ל-78 מנדטים, מפ"ם 39 מנדטים, והמפלגה הקומוניסטית בישראל 90 מנדטים — כל כולם באים וזועקים ונועקים: איך אתם נותנים יד לממשלה כזאת ומבינים את בעיותיה של עם ישראל באמת ובתמים? האמת היא, שיש קווים אדומים — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כשעה כזאת...

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם לא היה כל כך עצוב, היה אפילו מצחיק. מה קורה פה, רבותי? הרי ככלל לא חשוב מה שאומרים באוצות-הברית. אותה משלחת מלאכים רעים, מי בכלל שם לב אליה?

חמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אז מה אתה מתרגש?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני אומר לך מה אני מתרגש. לכל דבר יש קווים אדומים. אני מעיר לא אחת לחברי, שלפי דעתי הם עוברים על קווים אדומים. דה-לגיטימציה של כל מפלגה ציונית היא בעיני חמורה ביותר; חמורה ביותר. אני יכול לחשוב בניגוד מוחלט לדעתו של חבר הכנסת חיים אורון, אבל אני יודע שהוא ציוני שחושב שאני טועה בכל דבר שאני עושה, אני חושב שהוא ציוני שטועה בכל דבר שהוא עושה, אבל יחד אנחנו בונים את המדינה הזאת, ויחד אנחנו יודעים שגורלנו הוא גורל אחד, ויחד אנחנו יודעים שהדמוקרטיה באה לידי ביטוי בכללי משחק מובהקים.

נקודה שנייה, כבוד לאומי. בחודש ינואר שנה זו נחתם הסכם אסטרטגי נוסף בין ישראל לארצות-הברית. ההסכם נחתם בעיצומה של מלחמת המפרץ, ולא פורסם ברבים, אלא בחודש מרס — קראתי את תוכנו בעיתון "דבר". מאז, אני מוכרחה לומר, שקט ודומייה. לפי ההסכם הזה, מופקע שטחה הריבוני של ישראל להקמת בסיסים צבאיים אמריקניים, שבהם יהיה שיפוט אמריקני ושם הם יוכלו להחזיק גם חילים, גם ציוד, והאמריקנים יהיו רשאים מהבסיסים האלה — כפי שנאמר באותו הסכם — גם לפעול בארצות אחרות. ההסכם הזה, שלא הובא מעולם לדיון בכנסת, הוא ביטוי של כבוד לאומי? לא. הוא ביטוי של הפקרת האינטרסים הלאומיים, של הפקרת שטחה הריבוני של ישראל לזרים. אני חושבת שממשלה שחותרת על הסכם כזה, וחבר בקואליציה שעושה את זה, לבוא ולהטיף לאחרים על כבוד לאומי, על דאגה לאינטרסים לאומיים — זאת צביעות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא אמרתי מלה על כבוד לאומי.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר, אחרים דיברו על זה.

נקודה שלישית שרציתי לדבר עליה היא בקשר לישראל והעולם. היום, בכיוון הכללי של ההתפתחות בעולם יש סתירות פנימיות. מצד אחד, מדברים הרבה על פירוק נשק, יש הסכמים לפירוק נשק, אבל באותו זמן יש האצה של מירוץ החימוש, במיוחד באזור שלנו, לכיוון של סוגי חימוש הרסניים וקטלניים הרבה יותר. מלחמת המפרץ רק הוכיחה לאן אנחנו מתקדמים. מצד אחד, מדברים על פתרון של סכסוכים במשא-ומתן. אפשר להביא דוגמאות רבות לכך שסכסוכים בין ארצות, או בתוך ארצות, נפתרים כהידברות. מצד שני, עובדה היא שבשנת 1991 היתה מלחמה גדולה וקשה במפרץ.

מצד אחד, עולה קרנו של האו"ם ופונים הרבה לאו"ם לצורך הסדרים ומעריכים יותר ויותר את התפקיד של מועצת הביטחון בשמירת השלום בעולם. אבל, מצד שני, קיים הניסיון להתעלם מהאו"ם, לעקוף אותו, להגיע להסדרים בלי האו"ם, בלי החלטות של המוסד הזה או בניגוד להחלטות שלו. לכן, המצב הבין-לאומי אינו אחיד.

ממשלת שמיר, להערכתי, מייצגת את הקו השני. הממשל האמריקני, לדעתי, גם הוא מעדיף את הקו השני, אבל הוא נאלץ להתחשב גם בממשלות אחרות, גם בדעת הקהל וגם בהבטחות שלו עצמו. לכן, נוצרות סתירות בין ממשלת שמיר לבין ממשל בוש. על רקע הסתירות האלה יש לפעמים תחושה של היסטריה בקואליציה, כך אני מרגישה. מפני מעורבות בין-לאומית, מפני האו"ם, אבל, אני חושבת שדווקא מדינת ישראל, שקמה על בסיס החלטות האו"ם, צריכה להוקיר את המוסד הזה ולראות שהוא יוצר כלים מתאימים לטיפול בסכסוכים ומסגרות אמנות לטיפול באמצעות משא-ומתן.

ביום שישי הקרוב עומד להגיע לארץ שר החוץ הסובייטי. בחדשות של השעה 19:00 דובר גם על האפשרות של חידוש היחסים הדיפלומטיים המלאים עם ברית-המועצות. אני חושבת שזאת הוכחה לרצון הטוב של ברית-המועצות לתרום להסדר הסכסוך. לכן צריך בהחלט להאזין גם למה שהיא אומרת, איך הסכסוך יכול להיפתר — במשא-ומתן עם הפלשתינים, עם אש"ף, במסגרת בין-לאומית, על בסיס החלטות האו"ם; וגם להצעות שלה לכנס ועידה לפירוק נשק באזור. אבל, הביקור הזה של שר החוץ הסובייטי פה הוא חלק ממעורבות בין-לאומית, הוא חלק ממעורבות בין-לאומית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

קיבלתי את האיתות, ואין לי עוד כוח להתווכח אתכם מבחינת הזמן, כאן, בישראל, לא הצליחו לשכנע את רוב העם, ולכן מבקשים הם להכשיל ממשלה חוקית של מדינת ישראל על-ידי הזמנת לחץ, ואין כל אפשרות אלא להסביר זאת כך. גם אם חושבים אותם חברי כנסת, שהממשלה טובה ואולי אף מטעה, עליהם לעשות עמה חשבונות בארץ ולא בחוץ-לארץ.

אין דעתם דעת רוב, אלא נהפוך הוא — הם במיעוט. אומנם הם מיעוט רעשני, הם מיעוט קולני, הם מיעוט יומרני, הם מיעוט תובעני, הם מיעוט הבא ומטיף מוסר מעל כמת הכנסת, אבל זה אותו מיעוט הצועד בין בחירות לבחירות כאילו הוא היה רוב, ומקפל את זנבו כמוצאי יום הבחירות משום שהעם לא אתו.

רבותי חברי הכנסת, איש לא מונע מאותה משלחת לצאת וללכת ולעשות ככל העולה על רוחה, שכן, כל חבר כנסת יכול להביע את עמדתו בכל מקום, אך באותה משלחת, הנחשבת בעיני למשלחת מלאכים רעים — איש לא מונע מכם ללכת, אבל אתם לא תמנעו מאתנו להוציא את קלונכם בציבור הישראלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גז'נסקי.

חבר הכנסת רובי ריבלין, תרשה לי להגיד: אתה אומר שאנחנו אומרים "ולמלשינים ולמינים אל תהי תקווה". אל תגיד "אנחנו", גם בשמי. אני ליטאי אוריגנילי, ואנחנו אמרנו רק "ולמלשינים". אתה כנראה חסיד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני ליטאי בדיוק כמוך, אבל התרגלתי — — — כימים האחרונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שלא תדבר בשם ליטאים אוריגנילים. מותר קצת בדיחותא ודברי תורה באמצע. זה תמיד טוב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אפשר לראות שהוא ספרדי. גם ספרדים אומרים "למלשינים ולמינים".

היו"ר ד' שילנסקי:

למיטב ידיעתי, גם חסידים אומרים. אבל ליטאי לא. אני מוכרח להגן על המוצא שלי.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, על מה המהומה? האם הממשל האמריקני, חבר הכנסת ריבלין, יושב ומחכה ששוחרי שלום ישראליים יאמרו לו מה בונים בהתנחלויות? נדמה לי שבעידן הלוויינים הממשל האמריקני לא רק יודע כמה בונים, אלא אפילו יודע מה מדברים ראשי "גוש אמונים" עם השר שרון בישיבות. אני מניחה שבעידן "הכפר הגדול" ושפע עררזי המירע, הכול יודע לכולם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

על זה אין ויכוח.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני גם בטוחה שהממשל האמריקני יודע בדיוק מה האינטרסים שלו, ואינו זקוק כלל לכך שמישהו מישראל, ממחנה האופוזיציה או ממחנה הקואליציה, יבוא ויאמר לו. כך שאני כנונת לא מבינה על מה המהומה. הם לא עשו בנסיעתם מהומה. הם נסעו. את המהומה לא הם עשו.

ויכוח בין חברי הכנסת מדוע הם יצאו ולשם מה הם יצאו. חבר הכנסת חיים אורון, הם לא יצאו כדי לחזק את ידי שמיר, הם לא יצאו כדי לחזק את ידי דוד לוי, בשום פנים ואופן לא. בוא וקרא מה הם אומרים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא לא צריך עזרה, בעיקר לא מכס.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
ודאי שצריך עזרה, ללא שום ספק. אבל בוא נראה אם הם עוזרים לו או לא.

אני רוצה לצטט שני ציטוטים של חברים שיצאו במשלחת. הציטוט הראשון: רוב העם היושב בישראל בעד שטחים תמורת שלום.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
נכון.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
קודם כול, זה לא נכון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש סקרים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
עזוב — סקרים. קודם כול, זה לא נכון. אבל לא זה הוויכוח. מה שקובע את רצון הרוב הן הבחירות, לא סקרים. אני יכול להמציא לך מחר סקר שמראה דברים הפוכים.

דבר שני, הם באים ואומרים בפירוש: אנחנו הולכים לדבר על כך שהרוב רוצה שטחים תמורת שלום. האם דוד לוי מדבר על דבר כזה? האם הממשלה מדברת על נוסחה כזאת? האם מדובר על כך? כלומר, המשלחת הזאת רוצה לשדר שדר הפוך מזה של הממשלה. היא לא רוצה כלל לעזור לממשלה. אחמול אמר חבר הכנסת ביילין, בתוכנית טלוויזיונית, בוויכוח שהיה בינינו: אנחנו הולכים לעזור לממשלה, להציל אותה מידי שרון. הרי אלה דברי הבל. להציל אותה מידי שרון, כאשר אתה בא ואומר שרוב עם ישראל בעד שטחים תמורת שלום?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת ראובן ריבלין עמד מעל הדוכן הזה, בוויכוח עם חברים בליכוד על רמת-הגולן, והגן על העמדה האומרת — משא-ומתן בלי תנאים מוקדמים.

גרשון שפט (התחיה):
מה זה שייך לזה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אחד לא שייך לשני. האם שמעת מחבר הכנסת ראובן ריבלין, שהוא מוכן לשטחים תמורת שלום?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כמו בסני.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
דבר אחד צריך להיות ברור, חברי הכנסת, המשלחת הזאת לא הלכה לעזור לממשלה, היא הלכה רק להפריע לה. אם יש לה השפעה — ואיני בטוח, כמו חבר הכנסת ראובן ריבלין, שאין לה שום השפעה, יכול להיות שיש לה השפעה פה ושם, אצל סנטור זה או אצל סנטור אחר, קצת בדעת הקהל, לא הרבה, אבל תהיה לה השפעה — ההשפעה שלה היא בכך שהיא אומרת: היוזמה של ממשלת ישראל לא תוביל לשום דבר. אנחנו צריכים ללכת על יוזמה אחרת לגמרי. זה מה שהיא אומרת. היא לא באה לעזור.

הקשורה באו"ם. הוא מעוגן בתפיסה שכרית-המועצות, ארצות-הברית ומועצת הביטחון פועלות במסגרת החלטות מועצת הביטחון.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היום גם הרוסים מסכימים לשיחות ישירות בין הצדדים.

תמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת ריבלין, גם אני בעד שיחות ישירות. במסגרת ועידת שלום ודאי שיהיו שיחות ישירות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא, בלי שום ועידת שלום.

תמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוויכוח הוא לא על הצורה, על השולחן וכו'.

עכשיו אני רוצה לומר משהו על לחץ בין-לאומי. לא נראה, לא אני ולא אחרים, בביקורו של שר החוץ הסובייטי לחץ בין-לאומי. בכלל, צריך להשתחרר מהתפיסה שיש מעצמות ויש לקוחות, שיש תחתיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מקבל אותו בזרועות פתוחות.

תמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יפה. צריך להשתחרר מהתפיסה שיש תחתיים, ואנחנו המסכנים רק צריכים למלא תחתיים. בין של אמריקנים בין של סובייטים. מה הפחד הזה מלחץ בין-לאומי? אם אתה מסכים ששלום יכול להיות מבוסס על איזון אינטרסים, אם אתה מסכים ששלום צריך להיות מבוסס על שוויון בין הצדדים האמורים לעשות ביניהם שלום, מדוע לפחד מהתערבות בין-לאומית? מדוע להציג התערבות בין-לאומית כלחץ? בכלל, מי זה לוחץ?

אני חושבת, שאחרי שישראל שולטת בשטחים במשך 24 שנים, מונעת מהפלשתינים ייצוג פוליטי נבחר, מנהיגה שם משטר של עוצר, הגליה, הרעבה וכו', האם אפשר לומר שמישהו לוחץ ואנחנו באים בידיים נקיות? בכלל, אם היה אסור לשתוק בעניין כיבוש כוויית, האומנם חושב מישהו שהעולם ישתוק על הכיבוש מאז 1967?

חברי הכנסת, אין שום מקום לפחד מהשלום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מלחמת 1967 היתה בדיוק כמו הכיבוש של כוויית.

תמר גח'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין שום מקום לפחד מהשלום ואין שום מקום לפחד מהתערבות בין-לאומית. צריך לברר מעל הבמה הזאת כל מי שעושה, בארץ ובחוץ-לארץ, נפשות לרציון השלום.

כבוד היושב-ראש, אני רוצה לסיים את דברי בכרחה לאייבי נתן, השוכת על-פי אמונתו ודעתו. בשם כולנו, כך נדמה לי, אני רוצה לאחל, שהשאיפות הטובות שלו יתממשו ושהרצון הטוב שלו למשא-ומתן אכן ימצא אוזן קשבת בממשלה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כדי לעמוד על כוונת הנוסעים, הטוב ביותר הוא לקרוא או לשמוע מה הם אמרו. היה

לדון בנושא במליאה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה. מי שהוא בעד דיון במליאה, מצביע בעד. הצבעה נגד הדיון במליאה פירושה — הסרת הנושא מסדר־היום. הפרוצדורה ברורה לכולם?

קריאות:
כן.

גרשון שפט (התחיה):
הצעת סיכום אי־אפשר להציע?

היו"ר ד' שילנסקי:
לצער, זה לא כהתאם לתקנון.
אני הפעלתי את השעון.

ה צ ב ע
כעד ההצעה לכלול את
הנושא בסדר־היום — 6
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה לכלול את הנושא בסדר־היום
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
שישה בעד, נגד אין, נמנעים אין. הנושא: משלחת חברי הכנסת מהשמאל לנסיעת הסברה כארצות־הברית — יידון במליאה.

דרך אגב, אני רוצה להגיד: לא הייתי ער, לו הייתי ער הייתי מוחק מכותרת הנושא את המלה "מהשמאל" על־פי הסמכות שיש לי, כי אינני יודע מה זה שמאל ומה זה ימין. אבל זה היה הדין, והנושא יידון במליאה.

חברי הכנסת, כזה מיצינו את סדר־היום. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, מחר, יום שלישי, כ"ג באייר התשנ"א, 7 במאי 1991. ישיבה זו נעולה.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה לשבח את חברי הכנסת ברעם ושחל, שראו לנכון שלא לצאת בעת כזאת. כאשר ממשלת ישראל נמצאת כאמצע דיונים, באמצע מהלך ובאמצע גיבוש פרטי היוזמה המדינית, מן הראוי היה להישאר בכית.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
— — — מה שהשר שרון אמר עליה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
לו היה היושב־ראש מוסיף לי זמן, הייתי משיב לך, אבל אינני רוצה להגזים בחסדיו של היושב־ראש, על כן לא אאריך בדברי.

צריך לדעת לשם מה הם נסעו. הם נסעו כדי לטרפד את היחמה המדינית של הממשלה. יכול להיות שהיו נזקים נוספים, נזקים בסיוע ובכל מיני דברים, אבל לשם כך הם נסעו.

דבר שני, חבר הכנסת אורון, אופוזיציה שלא מצליחה להשיג שום דבר בארץ, שלא מצליחה להעביר חוקים שהיא רוצה, שלא מצליחה להעביר יוזמות שהיא רוצה, צריכה ללכת לפריץ, לנסות דרך שם להשפיע על הרוב בממשלה או בכנסת? איזה מין שיטה זו? זו שיטה דמוקרטית? כואו לכאן. אתה מלין על כך, שהדירות ביש"ע זולות יותר מבמקומות אחרים? כואו תתווכח על כך בכנסת, כואו תעביר הצעת חוק, כואו תשכנע, כואו תגייס רוב, אל תלך לבייקר לבכות שם. אל תלך אליו עם מסמך להגיד לו: תשמע, תראה מה שעושים לי. יש לך כנסת נבחרת, כואו תעשה את זה כאן, לא שם. אותו דבר לגבי אותה משלחת.

אדוני היושב־ראש, אני רציתי להציע בהצעה לסדר, שהכנסת תקרא להם לחזור מייד; כלומר, שתהיה קריאה ציבורית להפסיק את המסע הזה, המחבל ביוזמה המדינית של הממשלה. תודה רבה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אם לא חוזרים — לא נותנים להם להיכנס.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
לטפל בהם בוועדת האתיקה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, מבחינה פורמלית יש לנו הצעה אחת —

הישיבה ננעלה בשעה 21:23.